

OKTATÁS, NEVELÉS, ÉLETHOSSZIGLANI TANULÁS

SZÉKESFEHÉRVÁR, 2010. JANUÁR 15.

A Neveléstudományi Egyesület 2010. évi konferenciája

RÉSZLETES PROGRAM TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

Neveléstudományi Egyesület
Budapest
2010

A konferencia helyszíne:

Kodolányi János Főiskola
Csitáry vagy „C” épülete
8000 Székesfehérvár, Irányi Dániel u. 4. I. emeleti terem

A Nemzeti Civil Alapprogram
támogatásával

Szerkesztette:
Karlovitz János Tibor

Tudományos és szakmai programbizottság:

A bizottság elnöke: Torgyik Judit (Kodolányi János Főiskola)

Tagjai:

Árpási Zoltán (Szent István Egyetem Gazdasági Kar)
Bábosik Zoltán (Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete)
Bardócz-Tódor András (Széchenyi István Általános Iskola, Budakeszi)
Cserekye Erzsébet (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar)
Deák Adrienn (Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete)
Farkas Károly (Budapesti Műszaki Főiskola → Óbudai Egyetem)
Garaj Erika (Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar)
Hajdicsné Varga Katalin (Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar)
Horváth Dezsőné (Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete)
Karlovitz János Tibor (Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar)
Keszthelyi András (Budapesti Műszaki Főiskola → Óbudai Egyetem)
Koncsek Andrea (Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar)
Máthé Ilona (Szent István Egyetem Gazdasági Kar)
Molnár Diána (Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar)
Molnár Erzsébet (Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar)
Pelikán István (Kossuth Lajos Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc)
Tauszig Judit (Szociális és Munkaügyi Minisztérium)

ISBN 978-963-88422-1-3

© Neveléstudományi Egyesület, 2010

Részletes program

9.00-9.30: Regisztráció

9.30-10.00

A „Tanulás, tanítás, munkaerőpiac” c. konferencia megnyitása
és plenáris előadásai:

Dr. h. c. Szabó Péter Ph.D., rektor, Kodolányi János Főiskola:
Felsőoktatás megváltozott szerepe az élethosszig tartó tanulásban

Dr. Bábosik István Ds.C., tszv. egy. tanár, Kodolányi János Főiskola:
Az élethosszig tartó tanulás szerepe a szociális életképesség
megalapozásában

10.10-12.00: Szekcióülések

I. terem <i>Tanítás felsőfokon</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Farkas Éva: A felsőfokú szakképzés megújításának lehetőségei
		Sántha Kálmán: A reflektív gondolkodás korlátai a tanári tevékenységben
	Mócz Dóra	Kinyó László: Tanár szakos egyetemisták episztemológiai meggyőződéseinek és tanításhoz kapcsolódó fogalmainak vizsgálata
		Haász Sándor: Perspektívák a szociálpedagógus képzés új típusú gyakorlatában
		Takács Tamara: A határon túli magyar felsőoktatás világa hallgatói szemmel
		Papp Éva: Berettyóújfalui fiataljai felkészülten várnak egy felsőfokú intézmény létesítésére
II. terem <i>A nevelés elmélete és története</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Pornói Imre: Az oktatási idő meghosszabbításának problémái a 19-20. századi Magyarországon
		Éles Csaba: Kazinczy és kortársai a nemzetnevelésről
	Torgyik Judit	Krizsánné Deák Judit: Erkölcsi nevelés, erkölcsnevelő irodalom a késő barokk és a kora újkorban
		Molnár Béla: A felsőfokú tanítóképzés megszervezése
		Kormos József: A pedagógia filozófiai alapjairól
III. terem <i>Élmény- pedagógia</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Monostori Mária: A társasjáték, mint iskolai tantárgy
		Hercz Mária: A projekt-tanítás szerepe az élethosszig tartó tanulásra való felkészítésben
	Molnár György	Zalay Szabolcs: Élményalapú tanulás egy életen át
		Mikó Magdolna: Hogyan taníthatnánk sikerebben, csoport munkával az általános iskolában?
		Szabó Attila: Beválás: az önismeret, a kockázatvállalás, az együttműködés áramlatának tükrében
IV. terem <i>Oktatás- szociológia</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Tóth Erika: A demográfiai és gazdasági folyamatok hatása az oktatás hatékonyságára
		Karlovitz János Tibor: Tanulmányait félbehagyó hallgatók iskolai szocializációja
	Garaj Erika	Kathyné Mogyoróssy Anita: Szülők és pedagógusok: együtt – működés
		B. Kiss Katalin: Iskolai peremhelyzet, társadalmi kirekesztődés
		Horváth Dániel: PhD-fokozattal rendelkező fiatal biológusok életpályája a fokozatszerzésig

12.00-13.00
Ebédszünet

13.00-14.30: Szekcióülések

I. terem <i>A felnőtt- képzés gyakorlata</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Benkei Kovács Balázs: Paradigmaváltás a hazai felnőttképzés oktatás-stratégiájában: egy francia oktatási modell magyar adaptálásának lehetőségei
	Deák Adrienn	Oszlánczi Tímea: Felnőttképzési programok az Észak-Magyarországi régióban
		Tombor Viktória: A taniroda és az andragógia gyakorlata
		Erdei Gábor: „Számokba fojtva” – indikátorok és felnőttképzés
		Ponyi László: Tanulás és közművelődés
II. terem <i>Alternatívák a peda- gógiában</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Bábosik Zoltán: Egészséges életmódra nevelés
	Jelenfiné Koncsek Andrea	Leibinger Jánosné: A „Katolikus kerettanterv 2008” bemutatása
		Simay Endre István: Fegyelmezési elvárások az „ösiség” okán?
		Simay Attila Endre: A tanulás egyes pszichológiai aspektusai
		Torgyik Judit: Az emberi kapcsolatok jellemzői az alternatív iskolákban
III. terem <i>Az idegen nyelvek tanítása</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Bankó Marietta: Angoltanárként végzetek szakmai életútjukról
	Csereklye Erzsébet	Szücs Eszter Cecília: Az élethossziglani nyelvtanulás az óvodában kezdődik
		Kisné Bernhardt Renáta: Az anyanyelvi és idegen nyelvi fejlettség a tanulói fogalmazások tükrében
		Kósik Ferenc: Az egyéni tanulási környezet (PLE) kialakításának jelentősége az élethosszig tartó idegennyelv-tanulás tükrében
		Németh Eszter: Erasmus-ösztöndíjasként Spanyolországban
IV. terem <i>Felsőoktatás és munka- erőpiac</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Csehné Papp Imola: Egyetemi és főiskolai hallgatók pályaelképzeléseinek összehasonlító vizsgálata
	Hajdicsné Varga Katalin	Garaj Erika: Élethosszig tartó tanulóorientáció és szakmai pályakép-fejlesztés a felsőoktatásban
		Mohácsi Márta & Fónai Mihály: Elsőéves hallgatók szak- és pályaválasztási motivációi
		Fónai Mihály & Márton Sándor: Hallgatók pályaképének elemei: elvárások és vélemények a választott szakmáról
		Malatyinszki Szilárd: Mit ér és mibe kerül a végzettség?

14.30-14.50
Szünet

14.50-16.40: Szekcióülések

I. terem <i>Készség- fejlesztés felsőfokon</i>	<i>Levezető elnök:</i> Csehné Papp Imola	Márföldi Anna: A környezetvédelmi mérések szakmódszertanának új aspektusai
		Vámosi Tamás & Miklósi Márta: Két felsőoktatási intézmény andragógia szakos hallgatóinak minőségügyi ismeretei, minőségkultúráról alkotott véleménye és azok összevetése
		Hajdicsné Varga Katalin: Az ügyviteli szak- és tanárképzés ellentmondásai a bolognai rendszerű felsőoktatásban
		Zsák Judit: A készségfejlesztés lehetőségei az egyetemen – információs műveltség felsőfokon
		Koroknay Károly: Eredményes életpályaváltás coaching-gal
		Farkas Károly: Business Intelligence, az üzleti intelligencia, oktatása
II. terem <i>Művészet és nevelés</i>	<i>Levezető elnök:</i> Molnár Béla	Takács Gábor: „Konstruktív” dráma
		Pletl Rita: A fogalmazási képesség színvonalának vizsgálata a szövegalkotás művelleti aspektusából
		Rózsáné Szabó Dóra: Egy „kis Mozart”(!)?
		Ferenczyné Kerekes Edit: Mesétől a kompetenciáig
		Hegedűsné Tóth Zsuzsanna: Óvóképzős hallgatók ének-zene szakmódszertani fejlődésének támogatása reflektív technikákkal
III. terem <i>Multi- kulturális nevelés</i>	<i>Levezető elnök:</i> Karlovit János Tibor	Varga László: Globalizáció és lokális nevelés
		Grossmann Erika: Genderszemlélet a pedagógusképzésben – oktatási modulok 6-11 éves tanulóknak
		Bencéné Fekete Andrea: Az interkulturális szemlélet megjelenése a középiskolai oktató-nevelő munkában
		Csereklye Erzsébet: Kutatási trendek a multikulturális oktatásban
		Garadnai Erika & Martis Zsombor: Az oktatás, nevelés, élethossziglani tanulás esélyei a hátrányos helyzetű diákok körében
		Boros Julianna: Roma hallgatók tehetséggondozása a felsőoktatásban
IV. terem <i>Sajátos nevelési igényű gyerekek</i>	<i>Levezető elnök:</i> Bábosik Zoltán	Nagy Márta: Reflexiók: A kooperatív tanulás lehetőségei az SNI tanulók körében
		Horváth Dezsóné: A ritmikus intendálás szerepe a mozgássérültek nevelésében
		Deák Adrienn: Elfogadás? Elutasítás?
		Laki Ildikó: Fogyatékossgal élő diplomás fiatalok társadalmi megítélése a kortársak körében
		Mikes György: Sajátos nevelési igényű tanulók a szakképzésben és kollégiumban
		Bánszegi-Tóth Erzsébet: A tanítás-tanulás folyamatát átható lényeges viselkedésminták elemzése tanulásban akadályozott kisiskolásoknál

16.40-17.00
Szünet

17.00-18.30: Szekcióülések

I. terem <i>A felnőttkori tanulás jellemzői</i>	<i>Levezető elnök:</i> Farkas Éva	Sz. Molnár Anna: A felnőttkori tanulás jellemzői
		Juhász Erika: Andragógusi kompetenciák Bologna előtt és után
		Szabó Endre: Élethossziglani tanulás és felnőttképzés
		Mócz Dóra & Ujma Péter: Tanulási képesség és motiváció felnőttkorban
		Somogyiné Petik Krisztina: Az élethosszig tartó személyiségfejlődés elősegítése a felnőttképzés keretében: a „transzformatív tanulás” alkalmazási lehetőségei
II. terem <i>Média-pedagógia</i>	<i>Levezető elnök:</i> Farkas Károly	Szabó József: Országos program meghatározott célpiacoknak az e-közszolgáltatásra való felkészítésére a helyi elektronikus média segítségével
		Dominek Dalma Lilla: A környezetvédelem médiapedagógiája
		Mezősi Gyula: Az információ értékváltozása
		Keszthelyi András: Virtuális cédulázás, valóságos kutatás
		Molnár György: Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) szerepe a szakmai pedagógusképzésben
III. terem <i>Közoktatás</i>	<i>Levezető elnök:</i> Sántha Kálmán	Bajzák Erzsébet: A komplex ellenőrzési program tapasztalatai a katolikus közoktatásban
		Golyán Szilvia: Átmenet óvodából iskolába: mikor a különbségek találkoznak
		Kövári Zolna Katinka: Iskolai énkép és szorongásszint vizsgálata magyar, román, illetve német tagozaton tanuló általános iskolásoknál
		Bredács Alice: Az érzelmi intelligencia és fejlesztése az iskolában – különös tekintettel a művészeti tehetséggondozásra
		Oroszné Perger Mónika: Általános iskolások iskolarajzaiban megjelenő pedagóguskép
IV. terem <i>Sport és egészség</i>	<i>Levezető elnök:</i> Horváth Dezsőné	Prisztóka Gyöngyvér: Sportszakember képzés a Bologna folyamat tükrében a Pécsi Tudományegyetemen
		Tóvári Ferenc & Prisztóka Gyöngyvér: Edzők a parasportban – parasport az edzőképzésben
		Gaálné Starhon Katalin: Sportturizmus az élethosszig tartó tanulás szolgálatában
		Heim Attila: Helyzetkép a magyar kézilabdázásról 2009-ben
		Edvy László: A kompetencia alapú egészségnevelés a felsőoktatásban tanuló hallgatók fizikai aktivitását meghatározó egészségtudat fejlesztésében

18.30-18.45

A konferencia összegzése és zárása

Tartalmi összefoglalók

Iskolai peremhelyzet, társadalmi kirekesztődés

B. Kiss Katalin

bkissk@yahoo.com

(Nyíregyházi Főiskola Szociálpedagógia Tanszék, Nyíregyháza)

Tanulmányomban a cigánytanulók társas helyzetét kívánom bemutatni, egy szociometriai vizsgálat eredményei alapján. Vizsgálatom a 7-8. osztályos cigány tanulók énkép- és modellkövetési sajátosságainak feltárására irányult, ennek részeként végeztem szociometriai adatfelvételt. A vizsgálatot Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 3 hetedik és négy nyolcadikos osztályában végeztem. A mintaválasztás szempontját a cigány tanulók osztályon belüli aránya határozta meg. A cigány tanulók arányát csoportdinamikai tényezőnek tekintettem. Úgy vélem, hogy jelenlétük az osztályban, arányuk a nem cigány tanulókhoz képest közösségstrukturáló erő, a csoportlégkört befolyásolni képes tényező.

Az elemzéshez Mérei Ferenc és munkatársai által standardizált szociometriai mutatókat alkalmaztam (Mérei, 1972. 1998.). Az elemzést kiterjesztettem az osztályközösségek szerkezeti sajátosságaira, a csoportlégkör jellemzésére, valamint a csoport differenciálódására és hierarchizálódására. A differenciálódást és hierarchizálódást a társas jelentőség és a szerepszerű tagolódás mentén követtem nyomon, megnézve a differenciálódás és a tanulmányi teljesítmény közötti összefüggést. Az összefüggésre a tagolódási sor és a tanulmányi rangsor összehasonlításából következtettem. A modellkövetés (mintakövetés) sajátosságaihoz elemeztem a cigány tanulók és a társas szereppel rendelkező társaik kapcsolatát.

A vizsgálat összesen 117 tanulóra, 49 cigány és 68 nem cigány tanulóra terjedt ki. A minta nagyságát a mintaválasztás szempontjaiból adódó korlátokon kívül az is befolyásolta, hogy mind a mikroszociológiai elemzésnél, mind a nyílt kérdések feldolgozásánál nem statisztikai érvényességű összefüggések megállapítására törekedtem, hanem magyarázó okfejtésre, elfogadva azt, hogy a magyarázatok érvényessége korlátozott.

Eredményeim azt igazolják, hogy a kedvezőtlen csoportlégkör, a cigány tanulók kedvezőtlen társas helyzete, társas szerepnélküliségük és akadályozott modellkövetésük, megnehezítik a sikeres társadalmi integrációjukat.

Az élethosszig tartó tanulás szerepe a szociális életképesség megalapozásában

Bábosik István

tanszek_nevtud@mail.kodolanyi.hu

(Kodolányi János Főiskola Neveléstudományi Tanszék, Székesfehérvár)

Az emberi személyiség fejlesztésére, formálására irányuló minden elméleti és gyakorlati erőfeszítés végső soron világszerte a szociális életképesség megalapozását, vagy fenntartását, illetve helyreállítását szolgálja. Amennyiben ez a törekvés valamely egyénnél sikertelennek bizonyul, annak személyes, családi és társadalmi vonatkozásban is jól érzékelhető nagyságrendű negatív következményei lesznek.

A szociális életképesség megalapozásával kapcsolatos teendők áttekintéséhez kiindulásként azt kell tudnunk, hogy ez az összetett személyiségbeli sajátosság nem nélkülözheti két kompetencia-együttes kifejlesztését.

Az egyik kulcskompetencia-együttes a munkavégzéssel kapcsolatos kompetenciákat, a másik az egész életen át tartó tanulás kompetenciáit jelenti.

Mindkét kompetencia-együttes a kompetenciák két funkcionális alcsoportját foglalja magában, mégpedig a motivációs (regulatív) kompetenciákat, valamint a szervező-végrehajtó kompetenciákat.

- A motivációs kompetenciák (attitűdök) azt az ösztönző tényezőt alkotják, amely a tevékenység – esetünkben a munka és a tanulás – folytatására való törekvést, a tevékenység személyiségbeli motivációs bázisát biztosítja.
- A szervező-végrehajtó kompetenciák (ismeretek, jártasságok, készségek, képességek) pedig az egyént képessé teszik a tevékenység eredményes végzésére, folytatására.

Amennyiben a két kompetencia-csoport bármelyike hiányzik vagy deficitese, az egyén nem képes teljes értékű tevékenységre, sem a munka, sem pedig a permanens tanulás területén.

Ezek az összefüggések egyértelműen jelzik, hogy a szociális életképesség meghatározó feltételének, az élethosszig tartó tanulásnak a megalapozása csak céltudatos és szakszerű hatásszervezési folyamat keretében lehet sikeres.

Egészséges életmódra nevelés

Bábosik Zoltán

babosik.zoltan@peto.hu

(Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest)

Napjaink beteges és elöregedett társadalmának megújításában óriási szerepe van az egészséges életmódra nevelésnek, amely ezért rendkívül fontos nevelési céllá vált. Nemritkán tapasztalható, hogy a mai nemzedékeknél egyes öregkori betegségek és ártalmak mintegy 10-15 évvel korábban kezdődnek. Az egészségtelen életmód tehát megbosszulja magát. E tanulmány az egészséges életmód összetevőit és az erre való nevelés főbb tényezőit kívánja számba venni. Hiszen az európai unió nevelésében is az egyik fontos érték: az egészséges életmódra nevelés, amely a szociális életképesség egyik alapfeltétele.

A *konstruktív életvezetés*, mint az egyik legfontosabb nevelési cél a konstruktív magatartás- és tevékenységformákban tárgyasul. Ezeknek két csoportja van:

1. *közösségfejlesztő magatartás- és tevékenységformák:*

- szellemi, fizikai, közéleti munka
- értékóvó tevékenység
- karitativitás
- fegyelmezettség

2. *önfejlesztő magatartás- és tevékenységformák:*

- intellektuális tevékenységformák
- esztétikai tevékenységformák
- egészséges életmódra irányuló magatartás- és tevékenységformák.

Az egészséges életmódra nevelés feladatainak megoldása igen széles feltételrendszer megteremtését igényli. Ennek főbb elemei a következők:

- az iskola légköre és hagyományai
- a testnevelés tantárgyi hatásrendszerének célirányos felhasználása
- a higiéniai szokások ismeretbeli és tárgyi feltételrendszere
- a család életmódja.

Különböző objektív társadalmi tényezők hatására – mint amilyen például a társadalom elöregedése, az aktív keresők és a nyugdíjasok egymáshoz viszonyított kedvezőtlen aránya – a jövőben számítani lehet az egészséges életmódra nevelés fokozottabb felértékelődésére a pedagógiában.

A komplex ellenőrzési program tapasztalatai a katolikus közoktatásban

Bajzák Erzsébet

bajzak@kpszt.hu

(Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet, Budapest)

Az elmúlt két évtizedben újra életre kelt a katolikus közoktatásban megvalósult egy olyan ellenőrzési-értékelési rendszer, amely korrekt információkat nyújt a nevelési-oktatási intézmények pedagógusainak, vezetőinek, fenntartóinak, a gyermekeknek, szüleiknek és az egész Egyháznak egyes intézmények valós helyzetéről, működésének eredményességéről, és segíti a gyengeségek és a hiányosságok korrekciójára megtalálni a megfelelő megoldásokat. A *komplex intézményellenőrzés és -értékelés programját* a katolikus intézmények fenntartóinak megbízásából 2001-ben a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pedagógiai Intézetével közösen dolgozta ki. Ennek alapján ellenőrizték és értékelték valamennyi katolikus közoktatási intézmény munkáját. Mára már két teljes ciklus befejeztével jól látható az értékelések haszna, eredményessége, a program használhatósága.

Ez a rendszer modell-értékű mintát kínál a magyar közoktatás egészének. Az ezeréves magyar iskolatörténet során a Katolikus Egyháznak mindig meghatározó, azaz kezdeményező szerepe volt a világi oktatásra nézve, amelytől megfosztották az 1948-as államosítás során. A rendszerváltással ismét itt a lehetőség, hogy éljünk vele. A közoktatási intézmények komplex ellenőrzési-értékelési rendszerének kidolgozása és működtetése ilyen alkalom lehet, hiszen az állami közoktatásban nem működik a külső szakmai ellenőrzés. *Célunk, hogy mások számára is bemutassuk és elérhetővé tegyük a komplex intézményellenőrzés és -értékelés programját.*

A program *négy alapvető intézményellenőrzési módszert kombinál*: az intézményi önértékelést, a dokumentumelemzést, a helyszíni vizsgálatot és a mérést.

Az *irányított szempontú önértékelés* és a szakértői értékelés öt fő területe a minőségirányításból ismert : erőforrások, intézményi stratégia, vezetés és szervezeti kultúra, az intézmény kulcsfolyamatai, eredmények.

Az *előzetes dokumentumelemzés* során a vizsgálatot végzők a pedagógiai program, a minőségirányítási program, a szervezeti és működési szabályzat, a házirend, az órarend, a dolgozói névsor és a tantárgyfelosztás alapján tanulmányozzák a jogszerűséget, az önértékelésnek való megfelelést – szakmai – pedagógiai tudásuk segítségével.

A *helyszíni vizsgálat* alapvetően három módszerrel történik: *kérdőíves felméréssel* (a vizsgálatban résztvevő valamennyi partnerrel), *interjúval* és *megfigyeléssel*. Az interjúk többsége strukturált interjú, a vizsgálatot végzők a *vizsgálati tervben* előre rögzítik, kivel, mikor, miről fognak beszélgetni. A *megfigyelés* is előre tervezett módon történik. Az óra-és foglalkozás-látogatások során általános pedagógiai szempontok alapján kerül sor elemzésre.

A *tantárgyi mérések* mérőeszközeit a KPSZTI mérési szakértői állították össze. A programban olyan szakértők vesznek részt, akik szerepelnek Az Országos Szakértői Névjegyzékben, emellett elvégzik a KPSZTI kétnapos felkészítői tanfolyamát is, melyről tanúsítványt kapnak.

Angoltanárként végzettek szakmai életútjukról

Bankó Marietta

banko.marietta@almos.vein.hu

(Pannon Egyetem Idegennyelvi Oktatási Központ, Veszprém)

Az előadás egy 2004-ben megkezdett és 2009-ben lezárult pályakövető és programértékelő kutatás kvalitatív, az interjú módszerét alkalmazó vonalával foglalkozik. A kutatás empirikus szakaszát angol ötéves, tanári diplomát adó szakon végzettek egy csoportjában végeztük, ahol a kérdőívek visszaérkezési aránya 98, az interjút ténylegesen vállalók osztálya 27 százalék volt. Az interjúk felvétele a kérdőíves adatfelvétel után három és fél évvel, a végzés utáni hetedik évben történt.

Az interjú strukturálására szolgáló interjúkérdés-sort egy rövid kérdezői bevezető és a kitöltött kérdőívre való visszautalás nyitotta, majd az interjúban megnevezett fő témakörök a pályaválasztás és az egyetemre való jelentkezés, az egyetemi életút, a munkavállalás, a szakmai életút további kérdései, valamint az angoltanári szakmai tapasztalatok voltak, végül az interjú levezetését is szolgálta az interjú végén a válaszadó kutatásra való reflexiója iránti érdeklődés és néhány további rövid kérdés.

Az interjúk eredményeit a tanári pálya választása, az egyetemi tanulmányok melletti angoltanítás szerepe a szakmai életút alakulásában, az álláskeresés, elhelyezkedés időszaka, a pályakezdés nehézségei, a képzés megítélése, a továbbképzések szerepe a szakmai fejlődésben, a pályán maradás és a pályaelhagyás mértékei és tényezői témái köré gyűjtve ismertetjük.

Vizsgáltuk a szakmaiéletút-elképzelések alakulását is a szakmai életút három pontjára – az egyetemre való bekerülésre, a diploma megszerzésének időpontjára és a végzés utáni hetedik évre – nézve. Általában elmondható, hogy a válaszadók az egyetemi felvételnél a szakmai életút jövőbeli alakulásáról konkrét elképzeléssel vagy kevésbé rendelkeztek, vagy nem rendelkeztek, és a konkrétabb pályaelképzelések is kevésbé voltak tanáriak vagy angoltanáriak. A diploma megszerzéséig ugyan többnyire kialakultak, konkrétabbá vagy egészen konkrétá váltak az elképzelések, de az elbizonytalanodásra is láttunk példát. A tanári pálya választása tekintetében a felsőfokú tanulmányok megkezdésekor bizonytalanok vagy kevésbé elkötelezettek a képzés végére már inkább gondolkodtak a tanári pályában, az interjúk felvételének idején pedig leginkább tanárként dolgoztak. Az angoltanítás a többség jövőképében megjelent, tényleges tevékenységként az angolt tanítóknál, még a váltáson, szüneteltetésen gondolkozóknál is, a nem az angoltanári pályán lévőknél pedig lehetőként, esetlegesként.

Az interjúkkal az interjút ténylegesen vállalók osztályára jellemző szakmai életút- és szakmai fejlődés-felfogásokat is feltártunk. Így a szakmai életútról elmondható, hogy része az ember életútjának, együtt jár valamiféle fejlődéssel, és kezdőpontja eltérő lehet. A szakmai fejlődés, azon túl, hogy a szakmai életút feltétlen velejárója, belső indíttatású és irányítású, fontosabb tényezői a pozícióban való előrelépés, a továbbképzés és a nyelvtudás szinten tartása.

A tanítás-tanulás folyamatát átható lényeges viselkedésminták elemzése tanulásban akadályozott kisiskolásoknál

Bánszegi-Tóth Erzsébet
btotherzsok@freemail.hu
(PRIZMA Általános Iskola és Óvoda, Budapest)

A referátum, a tanulásban akadályozott kisiskolások lokálisan meghatározott csoportjának vizsgálatáról ad áttekintést. Azok a viselkedésminták kerülnek a tanulmányozás, analízis, összehasonlítás középpontjába, melyek befolyásolják, áthatják az egész tanulási folyamatot, illetve olyan pregnáns eltéréseket mutatnak, melyek alapján a környezetük kategorizálja őket, illetve elhatárolódik tőlük. Részletesen tanulmányozza a csoport struktúráját, működését, a térhasználat jellemzőit, a cselekvések szervezését, a szimbólumokat, illetve a kommunikációt, melyek a cselekvésekhez tartoznak.

A viselkedés megértése érdekében, empirikus ismeretek szerzése szükséges, a gyógypedagógia körébe tartozó fogyatékosok egyik alcsoportját alkotó értelmi sérültek tanulásban akadályozott csoportjáról, a társadalomtudomány körébe tartozó kulturális antropológia problémahorizontjának homlokterében maradva. Az adatgyűjtés és elemzés főként a résztvevő megfigyelés módszerével történt, emellett félig strukturált interjúk elemzésére került sor, melyekben megszólaltak a vizsgált csoport szocializációjában résztvevők, illetve az orvostudomány képviselőjeként a pszichiáter. A csoportdinamika feltárása szociometriai elemzéssel, a térhasználat proxemikai elemzéssel készült. A fogyatékoság antropológiai kutatása viszonylag új, a 60-as évektől foglalkoztak a probléma kutatásával. Jelenleg, még a leíró szakaszban tart. A referátumban, a vizsgálódás középpontjában a fogyatékosok egyik kevésbé kutatott alcsoportja, az értelmi sérültek, tanulásban akadályozott csoportja áll. A kisiskoláskorban, azokat az eltéréseket tárja fel, amelyek a körülmények, és adottságok következtében kialakultak a csoportban, és ezek következményeit.

A feltárt eredmények azt mutatják, hogy a szabad- és kötött szerkezetű tér mozgásos birtokba vétele dominál, mely gyakran intenzív hangjelzéssel párosul. A kötetlen térben gyakori a bizalmas távolságon belüli érintés. Mindkettő a tájékozódást, ismeretszerzést segíti. A konfliktusok megoldási stratégiáira a közvetlen testi szinten történő fizikai erőszak jellemző. A verbális kommunikáció szűk körű, a konkrét tevékenységekre vonatkozik, a tájékozódást, a non verbális elemek segítik, melyek főként erős érzelmi töltéssel kísért hangjelzések, és a testhatárokon belüli érintések. A megjelenés intenzitása és mélysége riasztja a környezetet, éles határvonalat implikál, mely nehezen átjárható a sérült gyermekek számára. Az eredmények a vizsgált csoportba tartozók, jobb megértését, a határok átjárhatóbbá válását segíthetik. A szocializációjukban résztvevők, segíthetik kommunikációjukat, illetve több lehetőséget nyújthatnak a tanulásban akadályozott kisiskolásoknak a testükön keresztül megszerezhető ismeretek nyújtásában, mely társadalmi integrációjukat segítheti.

Az interkulturális szemlélet megjelenése a középiskolai oktató-nevelő munkában

Bencéné Fekete Andrea
andi@somogy.hu

(Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Pedagógiai Tanszék, Kaposvár)

A világban mára az országhatárok egyre jobban elmosódnak. Egy olyan átalakulásnak lehetünk részesei, melynek hatására nemzetközivé válunk, multikulturális társadalom részesei lehetünk. A különböző kultúráknak békésen együtt kell élniük. A sokszínű társadalomban a konfliktusmentes egymás mellett élés feltétele az egymás iránt tanúsított tolerancia, a másik nép kultúrájának, szokásainak, hagyományainak elfogadása. Az átlagtól eltérő, különleges képességgel rendelkező, valamint a fogyatékos emberek megértése, segítése. Ehhez az új helyzethez az oktatási intézményeknek, a pedagógusoknak és a szülőknek is nyitnia kell.

Korábbi kutatásomban megvizsgáltam az óvodák nevelési programjait. Sajnos azt tapasztaltam, hogy az interkulturális nevelésnek csak egy-egy része jelenik meg a programokban, a gyakorlatban azonban még kevésbé jut érvényre ez a szemlélet. Az óvodák, főleg a városi intézmények, csak a sajátos nevelési igényű gyerekekkel, és a kisebbséghez tartozókkal foglalkoznak helyi programjukban, de csak akkor, ha erre specializálódott az óvoda. A saját kultúra megismerése is fokozatosan háttérbe szorul. A más nemzetek megismerése, a fogyatékos emberekkel való bánásmód egyáltalán nem szerepel az óvodai programokban. Feltételeztem, hogy ennek a jelenségnek talán az lehet az oka, hogy a kicsi gyerekeket nem tartják elég éretteknek ehhez a programhoz. Úgy gondoltam, hogy elkezdem vizsgálni a Nemzeti Alaptantervet, a középiskolai irányelveket, valamint a tankönyveket, hogy megjelenik-e bennük az interkulturális szemlélet. Feltételeztem, hogy a középiskolások nevelésében a mai, modern világban már központi szerepet kap a számunkra idegen kultúrák megismerése. A tananyagban viszont mégsem kap kiemelt helyet az interkulturális szemléletmód, nem tesz meg az iskola mindent azért, hogy a diákok nyitottak, segítőkészek legyenek. Az idegen nyelvi tananyagban jelenik meg a célnyelvi ország kultúrájának, szokásainak hagyományinak megismerése. A történelem, földrajz és irodalom tantárgyak keretén belül tanítjuk a szomszédos és a távolabbi országokhoz kötődő ismereteket. Az osztályfőnöki órák tematikájában választható téma a másóság „megismerése.” Teljesen hiányzik a kisebbségi kultúra megismerése, a szubkultúrák megértése, valamint a fogyatékkal élőkkel való bánásmód tanítása.

Kiegészítésként szóbeli interjút készítettem pedagógus kollégákkal, melyben megkérdeztem, hogy szerintük mit jelent az interkulturális nevelés, illetve mit tesznek annak érdekében, hogy toleráns, befogadó légkör alakuljon ki osztályukban. Kíváncsi voltam véleményükre, hogy szerintük mit kellene tenni annak érdekében, hogy tényleg meg is valósuljon az iskolában.

Előadásom során kutatásom eredményét szeretném bemutatni, értékelni, valamint felvázolni a lehetséges megoldási javaslataimat arra, hogy milyen projektek keretében lehetne a diákokban, a pedagógusokban és a szülőkben egy előítélet-mentes szemléletmódot kialakítani.

Paradigmaváltás a hazai felnőttképzés oktatás-stratégiájában: egy francia oktatási modell magyar adaptálásának lehetőségei

Benkei Kovács Balázs
kovacsbalazs18@t-online.hu
(ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest)

A Neveléstudományi Egyesület 2009. évi konferenciáján elhangzott előadásom, *Az előzetes tudás elismerésének gyakorlata Franciaországban* tematikus folytatása az idei kutatási beszámoló, amely a 2010 folyamán megvédeni tervezett doktori disszertációm címe alatt hangzik el.

A disszertáció elméleti részében a magyar és a francia felnőttképzési rendszerek, illetve az őket érintő legújabb törvényi reformok állnak a középpontban.

A modern felnőttképzés paradigmaváltása (amit új kopernikuszi fordulatnak is elkeresztelhetnénk) Franciaországban 2002-ben következett be: ekkor foglalták törvénybe, hogy a képzésre jelentkező előzetes tudásának teljességét elismertetheti, s a felnőttképző intézmény a meghatározott kritériumoknak megfelelő jelölt számára a „validációs eljárást” követően államilag elismert bizonyítványt vagy diplomát állít ki. A „validációs eljárás” értékelés módszertani eszköze rendkívül sikeresnek bizonyult a felnőttképzésben résztvevők körében: a bevezetését követő első négy évben 45 ezer diplomát állítottak ki a felnőttképzés eme új, alternatív útján. A korábbi szakmai tapasztalatok és informális módon szerzett tudáselemek elismertethetése egy olyan kritériumorientált és modulárisan építkező felnőttképzési rendszerben működhet sikeresen, ami a franciáknál már a 90-es évek óta működik, és amelyet nálunk a 2006. évi reformtörvényekkel hoztak létre.

Az Európai Unió is támogatja az informális úton szerzett tudás elismerésének bevezetését a tagállamokban, amelyről 2004-ben a közös európai alapelveket is elfogadtak.

A francia szakemberek kimondottan úttörő szerepet játszanak ezen a téren, és az UNESCO VI. Nemzetközi Felnőttképzési Konferenciáján is – mint az elmúlt tíz esztendő legfontosabb fejlesztését – ezt az innovatív módszertani eszközt mutatták be országuk jó gyakorlataként.

A disszertációhoz kapcsolódó alkalmazott kutatás első szakaszának lezárása a konferencia időpontjáig megtörténik, és az első kutatási eredményről, amely az előzetes tudás elismerésének hazai gyakorlatát mutatja be, kívánok összefoglaló módon referálni.

Roma hallgatók tehetséggondozása a felsőoktatásban

Boros Julianna

borosjuli@btk.pte.hu

(PTE BTK Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék, Pécs)

Az oktatáspolitikai Magyarországon korábban is prioritásként kezelte a társadalmi csoportok közötti egyenlőtlen viszonyok megváltoztatását célzó intézkedéseket, főként azóta, hogy kutatások rávilágítottak arra, hogy az oktatási rendszer újratermeli a társadalomban meglévő egyenlőtlenségeket. A rendszerváltozás után a cigány, roma népesség jelenik meg egyik olyan célcsoportként, melynek emancipációjához szükségesnek látszott saját, öntudatos, közéleti, politikai aktivitást mutató értelmiségének kinevelése. Kevés cigány, roma fiatal jutott be a felsőoktatásba, de ők sem mindig tudtak a diplomáig eljutni.

Az 1990-es évek elején bevezetett ösztöndíjprogram talán megfelelő eszköz volt ahhoz, hogy a továbbtanulási döntés megszületésére bátorítson, de nem nyújtott biztosítékot a bennmaradáshoz, a tanulási sikereket akadályozó szociokulturális nehézségek leküzdéséhez. Nyilvánvalóvá vált, hogy a bennmaradáshoz más típusú ösztönzőkre és támogatásra van szükség. A természetbeni, materiális javak (pl. könyv, pénz) mellett szükség van a szellemi és szimbolikus javak (pl. kapcsolatok) biztosítására is. Emellett a közösségi tudat, egy közösséghez tartozás érzése, illetve az identitás kérdése sokkal inkább előtérbe került a cigány, roma fiatalok életében. A jövőkép során az egyéni, családi elvárások mellett megjelentek a közösségi (társadalmi) elvárások a leendő értelmiségi szereppel járó felelősség, kötelezettség kérdései, melyek korábban, a középiskolában nem voltak. A megváltozott helyzetben fontossá vált, olyan támogatórendszer létrehozása, mely a cigány, roma fiatalok tanulmányainak sikeres befejezését, a diplomaszerezést segíti. A felsőoktatási intézményekben tanuló cigány, roma hallgatók támogatására irányuló kísérlet az a három kollégium (Romaversitas Alapítvány Láthatatlan Kollégiuma, Roma Szakkollégium, Wislocki Henrik Szakkollégium), ami bemutatásra kerül. Kutatói kérdések a következők voltak: Vajon, jogos-e a szakkollégium elnevezés? Milyen manifeszt vagy látens célok, funkciók következnek abból a helyzetből, ha a diákcsoporthoz, közösség tagjait az etnikai hovatartozás köti össze? Mi a különbség a három kollégium között? Mennyire hatékony ez a szervezeti forma/formák?

Az érzelmi intelligencia és fejlesztése az iskolában – különös tekintettel a művészeti tehetséggondozásra

Bredács Alice

alicebredacs@gmail.com

(Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola, Pécs)

A pszichológiában evidenciának számít, hogy az ember személyisége egyedi, de egyediségében is egységes. A személyiség fogékonyabb a pozitív visszajelzésekre. Az eredményes tanulás és a boldogulás záloga az érzelmi intelligencia és az értelem harmóniája. A pszichológiában több modell született az érzelmi intelligenciáról, illetve különböző pedagógiai felfogások alakultak ki. Az érzelmi intelligenciát az iskolában több oldalról lehet megközelíteni. Egyfelől a tanárok (elvileg) fejlett, kongruens és koherens érzelmi intelligenciájának oldaláról –, mivel az ilyen jó képességekkel felvértezett személy tudja csak eredményesen fejleszteni a gyerekeket. Másfelől a tanulók fejlődésének oldaláról. S e két nézőpontot egyéni és közösségi szempontból is vizsgálni lehet.

Az érzelmi intelligencia fejlesztésének az a funkciója, hogy a tanulót felvértezzék azokkal a kompetenciákkal, amelyek szükségesek az iskolai életben, majd a „nagybetűs életben” való boldoguláshoz. Az érzelmi intelligencia fejletlensége erősen lerontja a(z iskolai) teljesítményt. A pedagógiai elméletben és szakirodalomban az oktatáskutatók és rendszeralkotók ezt az álláspontot már évtizedek óta képviselik külföldön és Magyarországon is, azonban a gyakorlatban, hazánkban még közel sem általános az érzelmi intelligencia fejlesztésével való törődés a közoktatásban. Csupán néhány – főleg alternatív, vagy kísérleti iskolában kap hangsúlyt az érzelmi nevelés, és az érzelmi intelligencia fejlesztése. Szerencsére lehet találkozni olyan jó kezdeményezésekkel, amelyek adaptálhatók lennének más iskolák számára is, illetve beépülhetnének a napi iskolai gyakorlatba. Ezek közül mutatok be néhányat.

A magam részéről a művészeti képzések programjaival rendelkező iskolákat is alternatív szemléletű iskolákhoz sorolom, hiszen egy speciális feladat köré szerveződnek tanítási tartalmaik és programjaik. Leszögezhető az is, hogy az eredményes alkotómunkához rendkívül fontos fejleszteni a tanulók érzelmi intelligenciáját. Mégis az tapasztalható a legtöbb tehetséggondozó és művészeti létre való nevelést felvállaló iskolában is, hogy a tanulók érzelmi intelligenciájának feltérképezése és fejlesztése alig valósul meg, legfeljebb csak esetlegesen, a tanári intuíció szintjén van jelen. Jelen kutatásban a művészetet tanulók érzelmi intelligenciájának jellemzőivel foglalkozom.

Egyetemi és főiskolai hallgatók pályaelképzeléseinek összehasonlító vizsgálata

Csehné Papp Imola
papp.imola@gtk.szie.hu
(Szent István Egyetem, Gazdasági és Társadalomtudományi Kar,
Munkagazdaságtan Tanszék, Gödöllő)

A foglalkoztatottak száma a rendszerváltás óta majdnem háromnegyedére csökkent, a felsőoktatás hallgatóinak létszáma ellenben több mint 3,75 (Berde, 2006) szorosára nőtt. Gyorsan emelkedtek a munkahelyi követelmények, a diplomások iránti igény soha nem látott méreteket öltött. A foglalkoztatás szűkülése miatt azonban természetesen adódik a kérdés, hogy a változások hogyan érintették, illetve a közeljövőben hogyan fogják érinteni a frissen diplomázottak lehetőségeit, esélyeit a munkaerő-piacon. Kutatások és vizsgálatok eredményei, szakdolgozatok felmérései, de a mindennapos tapasztalat is azt mutatja, hogy ifjúságunk meglehetősen tájékozatlan a pályák világában. Kevésbé ismerik a munkaerőpiaci folyamatokat, a munkaerőpiaci helyzetet, jövőbeli lehetőségeiket.

A bemutatásra kerülő vizsgálat-rész (mely egy komplex kutatás első komponense csupán) törekvése az volt, hogy felfedjem a leendő pályakezdő fiatalok munkavállalásához szükséges információk mennyiségét és minőségét, valamint az információforrások felhasználási módjának elemzését. Tanulmányom fő témája a felsőoktatásban résztvevő hallgatók pályaelképzeléseinek a bemutatása. A teljes kutatás célja az, hogy feltárjam és összehasonlítsam a hagyományos rendszerben és a bolognai rendszerben tanuló hallgatók igényeit a jövőbeli munka-elképzeléseikkel, munkakörülményeikkel kapcsolatban, hogy milyen munkát vállalnának el, fizetés terén milyenek az elvárásaik, hol szeretnének dolgozni. Vizsgálatom elvégzését a felsőoktatás „rendszerváltása” és a munkaerőpiac műszaki végzettségű szakember iránti kereslete indokolta.

A vizsgálati mintát a Kecskeméti Főiskola Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Karának 79 végzős hallgatója, valamint a gödöllői Szent István Egyetem Gépészmérnöki Karának 59 végzős hallgatója alkotta. A vizsgálat 138 fő kérdőíves felméréssel készült 2007 májusában.

Feltételezésem – miszerint a főiskolai képzés gyakorlatorientáltsága, illetve az egyetemi képzés inkább elméleti ismereteket nyújtó jellege miatt a főiskolai és egyetemi hallgatók pályaelképzelései különböznek, mely az elhelyezkedést illetően a főiskolai hallgatók esetében konkrétabb, illetve az egyetemi hallgatók esetében tágabban értelmezett elképzelésekben ölt testet – beigazolódott.

Kutatási trendek a multikulturális oktatásban

Csereklye Erzsébet
ecsereklye@t-online.hu

(ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest)

Előadásomban ismertetem az USA-ban a multikulturális oktatással folyó kutatások előzményeit az 1960-as évektől és az elmúlt másfél évtized jellemző kutatási paradigmáit, és a multikulturális oktatással foglalkozó kutatások legnépszerűbb témaköreit.

Az 1950-es évek közepétől a multikulturális oktatás kutatásai leginkább a deszegregáció és más antirasszista gyakorlatok módszertani és elméleti kérdéseivel foglalkoztak. A kutatások nagy részét állami vagy alapítványi támogatásból finanszírozták és elsősorban oktatáspolitikai döntések előkészítését segítették, egészen az 1980-as évekig. Viszonylag szűk fókusszal dolgoztak: legnagyobb részük a fekete diákok iskolai eredményességét és saját jövőjükre vonatkozó vágyaikat vizsgálta, de nem foglalkozott a társadalmi struktúrában elfoglalt helyükkel. A korai kutatásokban a társadalmi osztály és a szocioökonómiai státusz gyakran csak független változóként jelenik meg, elsősorban az eredményvizsgálatok kategorizálásához.

Az 1990-es évekre ez a kutatási trend átalakult, és a deszegregációval foglalkozó kutatások egyre inkább annak osztálytermi hatásaival kezdtek foglalkozni, a multikulturális kutatások fókuszába pedig a diákok attitűdjeinek és identitásának vizsgálata került. Ekkor jelennek meg az egyes iskolai közösségekben megjelenő identitásokat vizsgáló iskolai etnográfiai és a kortárs közösségek normakövetési és szankcionálási szokásait vizsgáló kutatások.

A multikulturális oktatás kutatása számos, egymással kapcsolatban álló faktort vizsgál, a faji, etnikai identitások mellett ilyen a társadalmi osztály és státusz, a társadalmi nem, szexuális irányultság, vallás, nyelv és még rengeteg más tényező. A különböző faktorok metszetei azonban nem jelennek meg ezekben a vizsgálatokban. Többek közt például a feminista kutatásokban nem, vagy csak elenyészően jelenik meg az etnikai identitás; a nyelvekkel foglalkozó kutatások szinte egyöntetűen az idegen nyelvek elsajátításával foglalkoznak, és ritkán szólnak arról, hogy az első vagy második nyelvek hogyan befolyásolják a tanulást vagy az identitást.

A kétezres évek kutatási irányzataira vonatkozó adatok forrását részben a NAME (National Association for Multicultural Education) konferenciáinak témakörei, részben pedig a Multicultural Perspectives című folyóiratban 2005 és 2009 közt megjelent cikkek jelentik. Az ezekben megjelenő tartalmak elemzése alapján kategorizálom a leggyakrabban megjelenő kutatási területeket.

Elfogadás? Elutasítás?

Deák Adrienn
deak@peto.hu

(Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest)

Tágabb szinten a társadalmi integráció, illetve szűkebben értelmezve az integrált iskolai oktatás első és legfontosabb feltétele az elfogadás. Minden további meglévő vagy éppenséggel, hiányzó feltétel segítheti vagy gátolhatja az integrációs folyamatot, de be kell látnunk, hogy valamennyi feltétel optimális megléte esetén is csak akkor lehet sikeres a folyamat, ha az emberek levetkőzik előítéletezéseiket, és egyenrangú partnerként fogadják el a sajátos nevelési igényű gyermekeket. Hogy ez mennyire valósul meg, PhD kutatásomban számos aspektusból igyekeztem föltárni.

A tapasztalatokat összegezve az alábbiakat kell, hogy megfogalmazzam: azok a válaszadók, akik lényegében nem szembesülnek a problémával – gyermekek és felnőttek –, elvi szinten közel teljes mértékű elfogadást jeleznek mindkét országból érkezett jelzések alapján. Így elvi szinten akár igaznak is minősíthetem feltevésemet, mely szerint minél elfogadóbb egy társadalom, annál inkább domináns az integrált nevelés. Valójában azonban *nem helytálló prekonceptióm*, hiszen ha közelebb megyünk azon válaszadók köréhez, akik *a mindennapi gyakorlatban involváltak e problémakörbe*, legalább egyharmaduk, de bizonyos aspektusból akár négyötödük is *érez negatív megkülönböztetést a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatban* Magyarországon. Az általános külföldi gyakorlat az, hogy az iskoláknak a sajátos nevelési igényű tanulókat be kell fogadnia, nem az a kérdés, hogy ki integrálható, hanem épp az ellenkezője, hogy ki nem az. Hazánkban még csupán ott tartunk, hogy hol van olyan iskola, mely hajlandó befogadni. Persze ez egy hosszú fejlődési folyamat, melynek mi még kezdetén tartunk. Az előítéletek nem küszöbölhetők ki a társadalom életéből! *Mérséklésükre, hatásuk csökkentésére törekedni kell, s ez elsősorban a politikusok, pedagógusok, média-szakemberek feladata.*

A környezetvédelem médiapedagógiája

Dominek Dalma Lilla

dominekdalma@gmail.com

(„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs)

Az ezredfordulón kibontakozó ökológiai és humánökológiai válság szereplői és rendezői is vagyunk. Miközben autópályákat és városokat építünk, fajok százai tűnnek el a nyugati világ autóáradata következtében, Bangladesben szökőár pusztít, százmilliók az Interneten képernyőjükre közvetítve figyelik az éhező zimbabwei menekültek iszonyú áradatát. Eközben városainkban a legszegényebbek a kukákban guberálnak, az utcáinkon a maffiabandák fegyveres leszámolója zajlik, falvaink körül mindennaposá válnak a mezei lopások. Nemcsak testi-lelki betegségekkel reagálunk az elviselhetetlen körülményekre, hanem kidolgozzuk a pedagógia lehetséges válaszait is.

Kutatásom a környezetvédelem médiapedagógiájára fókuszált, mely kiterjedt a médiapedagógiai funkciójának hatékonyságára. A környezetvédelem mára - a globalizálódás következtében – az emberiség minden tagjának alternatíva nélküli kötelessége, feladata. Ebben a széleskörűen s ugyanakkor konkrétan, pontosan értelmezendő életvédelemben, mint természetessé váló élettevékenységbe mielőbb, nemzedékenként a kisgyermekkorától kezdve kell mindenkinek belenövekednie. Kutatási alaptézisem: Ma Magyarországon a médiában megjelenő környezetvédelmi tudatosságra nevelés és oktatás átlagosan alacsony szinten van. Egy részletes kutatási metodika áll az elemzés mögött, azonban a kutatási módszereim részletes bemutatásától itt eltérnék.

Lépünk ki a zárt körökből. El kell érni, hogy az országos médiában az ökológiai műsorok a jelenleginél sokkal nézettebb/hallgatottabb sávba kerüljenek, az adásokra mindig biztosítsanak időt és garantálják e műsorok finanszírozását. Teremtsünk kapcsolatot a már létező természet- és környezetvédelmi sajtóval. A zöld mozgalom és a környezeti nevelés céljait, eredményeit juttassuk el a nagy napilapok megfelelő rovataiba. A kereskedelmi médiumok kínálatából szinte teljesen hiányzik a környezetvédelem, környezeti nevelés témája. A környezeti tájékozottság a szerkesztők többségének véleménye szerint nem többségi közönségigény. A Magyar Rádió pécsi stúdiója esetében a heti hírhozam 400, a környezetvédelmi hír pedig átlagban heti kettő. A Danubius Rádióban megközelítőleg 2000 hír megy ki hetente, melyből körülbelül négy-öt környezetvédelmi hír, míg a pécsi Aktív Rádióban átlagban 250 hír megy ki hetente, és ebből általában egy környezetvédelmi tárgyú. A környezetvédelem természetes része az életünknek, ugyanolyan téma, mint a többi. Néhány interjúalanyunk szerint, ha a kiélezett médiapiaci helyzet stabilizálódik, kialakulnak a csatornák, a csatornák közötti erőviszonyok, viszonylag állandó közönséggel, akkor a kereskedelmi adóknál már nem csak a nézettség lesz az egyetlen, a legfontosabb szempont egy műsor, egy téma kiválasztásában, kialakításában. Valamiféle környezetvédelmi tudatosság kialakítása a médiában hosszú folyamat, és a jelenlegi éles médiapiaci helyzetben nem vállalja fel egyik csatorna sem.

Megállapíthatjuk, hogy a médiának el kell jutnia arra a pontra, hogy belássa, ki kell használni a lehetőségeit. Az irodalmak tanulmányozása és a saját kutatási eredményeim alapján elmondhatom, a befogadó közönség a legtöbb tudását és tapasztalatát a médiumokból szerzi. Szükség lenne a médiában szemléletváltásra, és elfogadni, hogy képesek az embereket tanítani az éteren keresztül, amely megkönnyítené az életét a társadalmunknak. Ahogy a munkámból kiderül, szükség van szemléletformálásra, hiszen az alapkutatási hipotézisem, mely szerint Magyarország környezettudatos gondolkodása alacsony szinten van, beigazolódni látszik. Változtatnunk kell a hozzáállásunkon, a gondolkodásunkon és természetesen az értékrendünkön.

A kompetencia alapú egészségnevelés a felsőoktatásban tanuló hallgatók fizikai aktivitását meghatározó egészségtudat fejlesztésében

Edvy László

edvyl@almos.vein.hu

(Pannon Egyetem Testnevelési és Sport Intézet, Veszprém)

Az iskolában ma törvényi garancia mellett jelenik, jelenhet meg az egészségtudat közvetítése. Ennek építését hivatott tantárgyak keretében végbement tudásközvetítés azonban patológikus, melynek eredménye, hogy a felsőoktatásba bekerült, egészségét, életvitelét hosszú távon megalapozni szándékozó hallgató sem rendelkezik kellő ismerettel, így motivációval ahhoz, hogy reálisan értékelve fittségi állapotát, ahhoz igazítsa fittségi céljait, annak megvalósításához kiválassza a megfelelő aktív mozgásformát. A végzettségéből fakadóan a társadalom véleményalkotó és formáló csoportjává váló hallgatói réteg tehát nem lesz képes életvitele tekintetében pozitív példával előjárni.

A probléma feloldását kíséreljük meg a Pannon Egyetemen, ahol a kutatás kiindulópontját a következő hipotézisek alkotják:

1. A felsőoktatásban tanuló hallgatók jelentős százaléka nem rendelkezik azzal az egészségtudattal, amelynek birtokában reálisan tudná felmérni saját fittségi állapotát és fizikai szükségleteit.
2. A feltárható tudáshiány az egészséget célzó rendszeres sportmozgás szükségletté válásának gátja
3. Az említett tudáshiány feloldható a felsőoktatásban tanuló hallgatók számára egy arra alkalmas kurzus kidolgozásával, amely a képzésbe beilleszthető, eredményessége mérhető.
4. A fizikai fittségét önállóan tervezni és karban tartani képes hallgató az egyes társadalmi alrendszerben vállalt, illetve szükségképpen betöltött szerepeiben eredményesebbé válik. Példaként kiemelve az aktív turizmust, mint lehetséges színteret.

A folyamatban lévő vizsgálatok (rész)eredményei a hipotézisek igazolhatóságát jelzik. A 2006-ban bevezetésre kerülő *Fittségi edzéstervezés* c. „C” típusú tárgy, az egészségtudat közvetítésének patológiáját feloldva, a reális fittségi célok megvalósításának lehetőségét alapozza meg. A tudáshiány feloldásának pozitív hozadéka még olyan speciális alrendszerben is mérhető, mint a sportturizmus.

Kazinczy és kortársai a nemzetnevelésről

Éles Csaba

c.eles@chello.hu

(Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Andragógia és Művelődéstudományok Tanszéke, Debrecen)

A VI. Kiss Árpád (országos) Emlékkonferencián Kazinczy Ferenc az egyik előadó – születésének 250. évfordulója okán – és kortársai gondolatait mutatta be az oktatásról, nevelésről és művelődésről, egyéni és intézményi formában, a gyermektől a felnőttig. Szervesen, de autonóm módon ezt egészíti ki előadásom, amelynek központi kulcsfogalma az Imre Sándortól adaptált *nemzetnevelés* (nemzeti nevelődés, művelés, művelődés). A fő médium a *nyelv*, amelynek sorsa-fejlődése egyfelől elválaszthatatlan a nemzettől, a nemzeti kultúrától általában – másfelől olyan konkrét intézményektől, mint az iskolák, az egyházak és a színházak.

A *nyelvművelés* és *nemzetnevelés* sikerének egyszerre feltétele és következménye is a hazaszeretet és hazafiság, a nemzeti önismeret és önbecsülés mértéke és elterjedtsége, intenzitása és dimenziói (a nemek, nemzedékek, társadalmi osztályok és csoportok különböző köreiben). Amit Kazinczy és legeminebb kortársai (Aranka, Bessenyei, Tessedik, Kármán, Katona, Kölcsey) ezen a téren megharcoltak a 18-19. század fordulójának mintegy ötven évében, annak előzménye a 17. században (Comenius, Apáczai, Tolnai Dali, Misztótfalusi Kis, Zrínyi, Pázmány) – szerves folytatása pedig a reformkorban mutatható ki.

Kazinczy irodalmi hagyatéka – főleg levelezése – híven dokumentálja, hogy a „széphalmi szent” egyszerre kritikus örököse, illetőleg konzekvens, kreatív továbbörökítője Bessenyei heurisztikus fölismeréseinek és programszerű elképzeléseinek. Mindezeket a reformkorban és a kiegyezés kezdeti éveiben főleg Széchenyi István a hozzá kötődő irodalmárokkal (Kisfaludy Károly, Bajza, Vörösmarty) és különösen Eötvös József váltják valóra, bontakoztatják ki a művelődési jellegű intézmények mindennapi életétől a törvényhozásig.

Ha Imre Sándor Széchenyi gazdag munkásságának fő célját a nemzetnevelésben ragadta meg, akkor Kemény Gábor is lényegében ugyanebben a fogalomban foglalta össze Kazinczy működésének termékeny sokarcúságát. Kazinczy pontosan tudta, hogy az alkotó értelmiségnek csak egyetlen fő célja lehet: a kultúra, konkrétan a *kulturált nemzet*. „Kulturát mind a földesúrnak, mind a köznépnek, s jó lesz minden. Enélkül semmi nem jó, semmi nem lehet jó.” Nem sokkal később, már a fiatal Eötvös világosan látta, hogy Kazinczy éppen ezért érdemli meg a legnagyobb tiszteletet. „Mennyit köszönhet hazám a tekintetes úrnak, én és minden igaz magyar mélyen érzi, mert alszik nagy erő minden nemzetben, de alszik, csak a műveltség ébreszti fel...”

Célom, hogy ezt a kiemelkedő művelődéstörténeti jelentőségű, széles értelemben neveléstörténeti jellegű (a pedagógiától az andragógiáig) szellemi folyamatot a maga egészében és részleteiben, párhuzamos és egymásra épülő elemeiben – a nevelés- és irodalomtörténetből merített dokumentumok fölhasználásával –, szisztematikusan megszerkesztve bemutassam. Meggyőződésem ugyanis, hogy a magyar *nemzetnevelés* történetének meg kell kapnia méltó helyét a nevelés, a neveléstudomány történetében.

„Számokba fojtva” – indikátorok és felnőttképzés

Erdei Gábor

erg@tigris.unideb.hu

**(Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézet
Andragógiai és Művelődéstudományok Tanszék, Debrecen)**

A felnőttkori tanulás – mint számos dokumentum és elemzés hangsúlyozza – a társadalmi, gazdasági fejlődés egyik legfontosabb katalizátora. A 2000-es évek kezdetétől az Európai Unió szakmapolitikájában még jelentősebb szerepet kap a felnőtt tanulás, elég a Memorandumra, a Grundtvig programra, az Oktatás és képzés 2010 programra vagy a legutóbbi Európai Uniós közleményekre gondolni. Az oktatás és tanulás negyedik fokozatának erősítéséhez az ajánlások és elvárások mellett a tanulás aktivitások konkrétan meghatározható irányzamai, illetve ezek eléréséhez szükséges javaslatok is megfogalmazódtak.

Ezt a folyamatot segíti a felnőttkori tanulás területén megjelenő benchmarking és indikátorok rendszere. Ugyanakkor a tanulási tevékenységek az egyértelmű, konkrét formáktól a meglehetősen képlények formáig a legkülönbözőbb módokon valósulnak meg.

Az előadást alapját szolgáló kutató munka a benchmarking és indikátorok megjelenését és ezek alkalmazhatóságát vizsgálja a felnőttkori tanulás területén. A benchmarkingnak, mint menedzsment eszköz használatának sikeressége a vizsgálandó terület pontos definiálásától, a mérő eszközök precíz alkalmazásától függ. A benchmarking elemzéseknél további fontos szempontot jelent a benchmarking információk köre (a benchmarking folyamatban résztvevők kiválasztása, az információforrások, információgyűjtési módszerek kidolgozása), valamint az adatgyűjtés és elemzés (adatgyűjtési terv kidolgozása, folyamatfelmérés, a teljesítményrész meghatározása, elemzési módszerek) is.

Az előadásban arra teszünk kísérletet, hogy megvizsgáljuk, mennyire tudja fel megragadni a benchmarking módszer a képlékenyek mondható nem formális és informális tanulásokat.

A felsőfokú szakképzés megújításának lehetőségei

Farkas Éva

farkas.eva@freemail.hu

**(Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet, Szeged)**

A szakképzés és a felsőoktatás határterületén elhelyezkedő felsőfokú szakképzés az oktatáspolitikai kezdeményezésére jött létre 1997-ben, célja a gazdaság és a felsőoktatás kapcsolatának erősítése és a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok számának növelése volt. A felsőfokú szakképzés máig sem tudta kivívni a társadalmi és munkaerő-piaci elfogadottságot, ami azt jelenti, hogy az eredeti elképzelésekhez képest a képzési forma nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket és nem a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő, gyorsan reagálni tudó, rövid idejű képzés jött létre. A szakképzés strukturális, tartalmi, módszertani átalakításának reformja érintette a felsőfokú szakképzést is, amelyben a tanulható szakmák száma többszörösére nőtt az elmúlt években, ugyanakkor a képzésben résztvevők évek óta jellemzően 10 szakmában tanulnak tömegesen. A régi OKJ szerinti felsőfokú szakképzésben oktatható szakmák közül 13 szakmában egyáltalán nem indult képzés. Ma az új OKJ-ban 26 szakon az egyes szakok elágazásaival együtt 72 felsőfokú szakképesítés kimenet található. Vajon miért maradtak benne az új OKJ-ban azok a régi szakképesítések, amelyekben az elmúlt 10 évben nem indult képzés? Valóban megújult az OKJ és a szakmai és vizsgakövetelmény? Szerkezetében bizonyosan, de tartalmában is? Igen, hiszen modulrendszerű és kompetencia alapú lett. Vagy lehet, hogy a régi tartalmak kerültek új köntösbe? De vajon hogyan tudjuk magunkra öltetni az új köntöst a régi beidegződéseinkkel és a régi pedagógiai kultúránkkal?

Előadásunkban arra keressük a választ, hogy milyen lehetőségei vannak a felsőfokú szakképzés fejlesztésének, megújításának. Javaslatainkat egy 2008. szeptember és 2009. június között lefolytatott kutatásnak az eredményeire alapozzuk.

A kutatás célja az volt, hogy információkat kapjunk a felsőfokú szakképzés munkaerő-piaci hasznosulásáról, a vállalkozások felsőfokú szakképzéssel kapcsolatos véleményéről, tájékozottságuk mértékéről, a képzési formához való viszonyukról.

A kutatás módszere egyrészt másodelemzés, másrészt primer adatgyűjtés volt, strukturált kérdőíves lekérdezéssel illetve szakértői interjúk alkalmazásával. A kérdőíves lekérdezés a Dél-Dunántúlon működő 111 gazdálkodó szervezet és 25 önkormányzat körében történt. Szakértői interjúk lefolytatására a felsőfokú szakképzést folytató intézmények igazgatóival, valamint a szakminisztériumok szakmunkatársaival és kutatókkal került sor.

Kutatási eredményeink alapján meghatároztuk a felsőfokú szakképzés munkaerő-piaci jelentőségét, használhatóságát a munkáltatók és a diákok számára. A kutatás megállapításaiból következtethető javaslatokat tettünk arra vonatkozóan, hogy az oktatáspolitikai erőternek milyen fejlesztések mentén érdemes fenntartani a felsőfokú szakképzést.

Business Intelligence, az üzleti intelligencia oktatása

Farkas Károly
Farkas.karoly@nik.bmf.hu
(Óbudai Egyetem, Budapest)

Hazánkban az informatikaoktatás kellően elterjedt. Ennek fontosságát nem kell már senkinek hangoztatni. Az alkalmazott tananyag, módszer és főként az informatikai képzés-nevelés célját illetően azonban még témérdek részletről érdemes, és kötelező polémiát folytatnunk. A legfontosabbnak tartjuk ezen a területen is a példamutatást. Az informatika tantárgynál fontosabb a többi órákon az informatika – nem öncélú - bemutató használata, az informatikával való tanítás-tanulás. Az informatika tananyag megválasztásakor pedig a praktikus szempontok érvényesítése mellett, az eddigieknél fokozottabban javasoljuk az informatika gondolkodásfejlesztő lehetőségének kihasználását.

Jelenleg az oktatásnak szinte minden szintjén az informatika tantárgy jóformán csak az újfajta, digitális írástudás kialakítását szolgálja, az ECDL megszerzésére készít fel. Az informatika csak nevében az, tartalmában a számítástechnika (számítógép-technika) egyik – bár leggyakoribb – felhasználási területének, a számítógép irodai használatának, a Microsoft Office programcsomagnak az oktatása. A számítógép a legtöbb diák számára a játékeszköz után kommunikációs berendezés (email, internet), és írógép (kiadványszerkesztő, rajzkészlet), esetleg számológép. A gondolkodásfejlesztés, az egyén kiművelése szempontjából azonban van egy ennél is fontosabb lehetőségünk: a számítógép a valós (és a képzelt) világ modellezésére, kísérletek elvégzésére, a strukturáló és algoritmizáló készség, a gondolkodás fejlesztésére kiválóan alkalmas eszköz.

A gazdaságinformatika egyik kulcsfogalma jelenleg a BI, az üzleti intelligencia. Többen javasolják, hogy a közoktatásban is több gazdasági ismerettel volna célszerű foglalkozni. Bár személy szerint szeretném az üzleti világot távol tartani az iskolától, be kell látnunk, hogy a kereskedelem, a közgazdaság egyre nagyobb részt követel az általános műveltség területén. Az üzleti intelligencia sokféle definíciójában közös a hatékonyabb döntések előkészítésére törekvés, információtechnika felhasználásával. Ez a kompetencia az élet különféle területein hasznos.

Az előadásban vezető BI rendszerek összevetésével mutatom be, azok konvergenciáját. Ismertetek néhány olyan tananyag példát, amelyek tanítása, használata a praktikus tudás bővítése mellett, egyben a gondolkodásfejlesztés szempontjából is értékes. Az PASW (SPSS), a Sybase, és a SAS egy-egy alkalmazási példájával szemléltetem, hogy a programozás, értsd programírás helyett „programszerelés” az a művelet, amelyet nem csak a gazdasági életben, kell egyre általánosabban használnunk. A programnyelvek, programrendszerek fejlesztése ma már valóban eljutott odáig, hogy az átlagos műveltségű felhasználó is, kevés informatikai tudással alkalmazhatja azokat, például az üzleti intelligencia területén.

Mesétől a kompetenciáig

Ferenczyné Kerekes Edit
edit90112460@gmail.com

(Széchenyivárosi Óvoda és Általános Iskola Széchenyi Sétányi Óvodája, Kecskemét)

Kecskemét városban egyedüli óvodaként vettünk részt önállóan a Comenius 2000 Minőségirányítási Program partnerközpontú működés megvalósításában. A minőségirányítás módszereivel feltárt helyzetelemzésre, problémameghatározásra és célképzésre épülő-, konszenzuson alapuló nevelési program készült 2004- ben, melyet 2008-ban kiegészítettük a kompetencia alapú nevelés-oktatással. Programunk keretjellegű, amely egyben biztosítja a pedagógiai szabadságot is. A stratégiai terv megvalósítását segítette a tudatos humánerőforrás fejlesztés, külső (HEFOP) és belső képzésekkel, a nevelőtestület átszervezésével és szemléletformálásával. Kipróbáltunk több, más-más témára épülő projekt elkészítését (például ünnepek, évszakok, rendezvények, kirándulás).

Miért pont a mese? – Hagyományosan az ismeretátadás az óvodákban többnyire a környezet megismerése köré szerveződik. De gondoljuk csak végig, amikor az „ősz”-ről beszélünk, egy elvont fogalmat próbálunk tartalommal, érzelmekkel megtölteni! A mese az egyetlen *műfaj*, mely utat mutat a gyermeknek, hogyan fedezze fel identitását, és hogyan találja meg helyét az életben, ráadásul még azt is megmondja, *milyen tapasztalatok szükségesek jelleme továbbfejlesztéséhez. A mese ugyanúgy építkezik, ahogy a gyermek gondolkodása*, ezért is olyan meggyőző számára. A gyermek hisz a mesének, hiszen világszemlélete is olyan, mint az övé,- animisztiku- mágikus világkép. Nem tudhatjuk, hogy *melyik életkorban, melyik mese jelenti a legtöbbet*, ezt csak maga a gyerek tudja, de a mese ott hat, ahol a gyermeknek *érzelmi megakadása* van! A mese akkor fejt ki jótékony, externalizáló hatását, ha a gyerek nem ébred rá, milyen tudattalan feszültségek ösztönzésére teszi magáévá a mese megoldásait.

A gyermek érzelmileg kötődik a meséhez, a mese szereplőihöz, a kettős tudat el tudja különíteni a valóságot a fantázia világtól. Ezt az érzelmi- értelmi belső motiváltságot, azonosulást használjuk ki az ismeretátadásban. Egy-egy mese-projekt 4-6-8 hétig tart. A gyermek ott és akkor kapcsolódhat, ahol az érzelmileg megérintette őt. Nincs sietség. A mese az a keret, ami által a tudás nem elkülönült szigetenként, jut el a gyerekhez, hanem biztosítja a tudás egységes gondolatiságát és összefüggéseit, konkrétan, képszerűen, élményekhez és tevékenységekhez kötve. A terjedelem korlátai nem teszik lehetővé, hogy teljes mélységében bemutassuk a mese projektet. Csak néhány gondolatot villantunk fel a megvalósításról.

Ahhoz, hogy egy hálóterv jól használható, könnyen átlátható legyen, nagyon átgondolt, tudatos tervező munkát igényel az óvónői párostól. Elengedhetetlen a közösen gondolkodás, az elérendő cél megfogalmazása. Ebben a munkában kifejezésre jut az egyéni látásmód, az óvónők karaktere, a specialitások és az ötletek tárháza.

A tervezésnél mindenképpen figyelni kell a következőkre:

- Tükröződjék benne a csoport fejlettségi szintje és azok a lehetőségek, amelyekkel a csoport és az egyén is fejleszthető.
- Milyen fő folyamatokra bontható le az adott mese és milyen lehetőségek vannak a komplexitás beépülésének ezekben a folyamatokban.
- Fel kell térképezni az élmény és közvetlen tapasztalatszerzés színtereit és lehetőségeit.
- Számba kell venni, hogy mit, mikor és hogyan szeretnénk megfigyelni – milyen lehetőségek, adottságok, helyi sajátosságok állnak rendelkezésünkre.
- Milyen lehetőségek vannak a gyűjtő munkára.
- A csoport játékkészletéből melyek kapcsolódnak az adott meséhez.
- A mese inspirálta játékok megtervezése

Hallgatók pályaképének elemei: elvárások és vélemények a választott szakmáról

Fónai Mihály & Márton Sándor

fonaim@puma.unideb.hu & sanmar@puma.unideb.hu
(Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Debrecen)

Előadásunkban a Debreceni Egyetemen folyó tehetséggondozó program keretében folytatott adatfelvétel eredményeit mutatjuk be. E programba három lépcsőn keresztül kerülhetnek be a hallgatók – az első lépcsőbe a karok a tanulmányi eredmény alapján delegálják a hallgatók „felső ötödét”. Ebben a mérési, beválogatási eljárásban 2002 és 2008 között 3183 hallgató vett részt, adataink rájuk vonatkoznak.

Jelen konferencián a hallgatók professzió-képének a választott szakmára, professzióra vonatkozó elvárásait és véleményét elemezzük – ehhez a kérdőív SWOT elemzési szempontú kérdéseit vettük figyelembe. Nyitott kérdéseink a hallgatók szakjával kapcsolatos szakmákra vonatkoztak: hogyan látják, a potenciális szakmának milyen előnyei és lehetőségei, illetve veszélyei és hátrányai vannak.

A választott, lehetséges professzióra vonatkozó anticipációk azt mutatják, hogy milyennek látják a professzió helyzetét a felsőfokú tanulmányaik kezdetén a hallgatók. Az *előnyökre és a lehetőségekre* vonatkozó nyitott kérdésre adott válaszok között az első tíz válasz sorrendje a következő: jó kereseti lehetőség (178 válasz, a továbbiakban is a válaszok számát adjuk meg), azt csinálja, amit szeretne (167). Segíthet másokon (163), fejlődési lehetőség (139), folyamatos fejlődés (127), előrejutás, karrier (100), külföldi kapcsolatok (94), kapcsolatok (82), pénz (80), biztonság, biztos megélhetés (69). Az „előnyök és lehetőségek” listája lényegében négy tényező köré szerveződik: a jó kereseti lehetőség, pénz és karrier, az önmegvalósítás, a szakma és szakmai fejlődés lehetősége, valamint a kapcsolatok. Ez azt mutatja, hogy a hallgatók professzió-képében a lehetőségek között a szakmára vonatkozó, és az önmegvalósítással, a szakmai ideálokkal összefüggő lehetőségek mellett a szakmai karrier és a kapcsolatok jelennek meg vonzó előnyökként.

Milyen *hátrányokat és veszélyeket* nevesítenek meg a hallgatók? Az ugyancsak nyitott kérdésre adott első tíz válaszuk sorrendje a következő: a szakmából következő hátrányok és veszélyek (249), az erős verseny (232), a túl sok munka (185), a nagy lelki terhelés, kimerültség, kiégés (174). Az egészségi ártalmak, balesetveszély (101), magas kockázat (97), kevés álláslehetőség (92), alacsony jövedelem (81), kiszolgáltatottság az államnak (71), egyhangúság (36). A lista alapján megfogalmazható, hogy a hallgatók a választott professziók esetében az erős verseny, sok munka, továbbá a nagy lelki terhek és kiszolgáltatottság, valamint a kevés lehetőség és alacsony jövedelem hármasságát látják a szakma hátrányának.

Kutatásunk más eredményei alapján is megfogalmazhatjuk, hogy a hallgatók pályaképe, professzió-képe és elvárásai a választott professziókkal kapcsolatban reális ismeretekről tanúskodnak – ezt mutatják a lehetséges előnyökre és hátrányokra vonatkozó válaszaik is. Mivel professzió-képük „illúzió-mentes”, a képzés során ezekre a véleményekre és elvárásokra is lehetne alapozni a szakmai énkép alakítását, valamint a szakmai képzés tartalmát.

Sportturizmus az élethosszig tartó tanulás szolgálatában

Gaálné Starhon Katalin

starhonk@almos.vein.hu

(Pannon Egyetem Testnevelési és Sport Intézet, Veszprém)

Sportturizmus alatt minden olyan tevékenységet értünk, amikor emberek egy sporteseményt résztvevőként vagy nézőként felkeresnek, illetve amennyiben azon üzleti céllal vesznek részt. Ennek megfelelően a sportturizmus piaci keresletét két csoportra bonthatjuk: az aktív résztvevőkre (ide értve kísérőiket, edzőiket is) és a passzív nézőkre. A tanulmány a turizmuson belül a sportturizmusban résztvevő passzív sportturisták turisztikai tevékenységben való részvételét, az őket, jellemző motivációt, igényeiket, elvárásaikat stb. vizsgálja. Az első kérdőíves kutatás eredményeinek elemzése az OECD oktatáspolitikai alapelvét: „Élethosszig tartó tanulás mindenkinek!” veszi alapul. Arra keresi a választ, hogy: melyek azok a pedagógiai tevékenységek, módszerek, amelyek segítségével felkelthető a passzív sportturisták érdeklődése, megváltoztathatóvá, növelhetővé válik-e igény szintjük ez által és hogyan válhat az intézményen kívüli nevelés egyik alappillérvé a turizmus. Ehhez meg kell ismerni a szurkolók személyiség típusait, társadalmi és kulturális háttérüket az ehhez kapcsolódó motivációs és igény szintjüket, hogy összhangba lehessen hozni az adott város által kínált egyéb már meglévő, vagy az eredmények alapján kialakításra érdemes turisztikai lehetőségekkel. Ezen a példán keresztül a hasonló adottságokkal rendelkező helységek a passzív sportturizmusban résztvevők igényei segítségével átalakíthatják kínálatukat; az intézményen kívüli nevelés egy eddig még nem vizsgált, új lehetősége tárható fel a turizmus és a pedagógia szempontjából. Elkezdődhet a turizmus pedagógia, még kidolgozásra váró diszciplína kidolgozása is, melynek segítségével a pedagógia eszközei, módszerei, beépíthetővé válnak a turizmus pedagógiájának kialakításába, a sportturisztikai kereslet és kínálat kölcsönhatásának feltárásába.

Az oktatás, nevelés, élethossziglani tanulás esélyei a hátrányos helyzetű diákok körében

Garadnai Erika & Martis Zsombor
garadnaier@gmail.com & zsob84@gmail.com
(Bencés Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium, Miskolc)

Napjainkban igen „divatos”, népszerűvé vált az élethossziglani tanulóval kapcsolatos bármiféle diskurzus. Föltehető azonban a kérdés, hogy a diákoknak és felnőtteknek valóban van-e lehetőségük, képességük és akaratuk arra, hogy az iskolai oktatást egész életüket meghatározó nagy tanulási „projekt” változtassák?

Jelen kutatásunkkal arra törekszünk, hogy egy most indult, 2009 őszén alapított oktatási intézményben, a Bencés Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium Miskolci Tagintézményében készített kutatással felmérjük, vajon milyen is a diákok elképzelése az élethossziglani tanulásról. E tagintézmény profiljához tartozik a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek oktatása és felzárkóztatása, valamint a gimnáziumi, művészeti oktatás mellett a szakmai képzés biztosítása a jelentkezők számára. A Gimnázium esti tagozatán felnőttoktatás is folyik, ahol az élethossziglani tanulás egyik lehetősége jelenik meg.

Kutatásunkkal tehát széles társadalmi-, és szociális réteget tudunk elérni, akiket a közös oktatási intézmény, és remélhetőleg a tanulni vágyás köt össze.

Intézményünkben két felzárkóztató osztály indult, az itt tanuló diákok az egyik vizsgálati csoportunk. A gyerekek nagy része hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, s munkánkkal azt szeretnénk felmérni, hogy hogyan viszonyulnak az itt tanuló diákok az élethossziglani tanulóhoz. Módszerünk: kérdőíves felmérés és riportok készítése.

A kutatás másik érintett csoportja az estis gimnáziumi osztály hallgatói, akik munka után ülnek be az iskolapadba. Módszerünk itt is elsősorban a kérdőíves felmérés, amelyet a lehetőségeinkhez mérten az iskola több osztályára is szeretnénk kiterjeszteni.

Előadásunkban tehát a Bencés Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium Miskolci Tagintézményében készített felmérések eredményeit szeretnénk prezentálni.

Élethosszig tartó tanulóorientáció és szakmai pályakép-fejlesztés a felsőoktatásban

Garaj Erika

garajerika@yahoo.co.uk

(Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Budapest)

Az élethosszig tartó tanulás az ember tudásvágyának következménye. Minél gyorsabb az ebből fakadó tudományos-technológiai fejlődés, annál intenzívebb a tudás gazdasági értéke. E felismerés a nemzetközi fórumok stratégiai célkitűzéséből (EU, Lisszabon 2000) lassan a mindennapok munkavállaló hőseinek életstratégiájává alakul át. A tanulás olyan átfogó, tervszerű tanulási tevékenységet jelent, amelynek célja ismeretek szerzése, képességek és kompetenciák fejlesztése függetlenül attól, hogy formális, nem formális vagy informális módon valósul meg. Az élethosszig tartó tanulást befolyásoló „extern” és „intern” tényezőket számosan kutatják. De, mi a helyzet az élethosszig tartó tanulásra való felkészüléssel az érintettek oldaláról nézve? E kérdés főbb vizsgálati aspektusai a következők lehetnek: Kik az érintettek? Milyen képességekre és kompetenciákra van szükség szerintük a munkaerőpiacon? Hol és mikor tehetnek erre szert? Mennyire élnek a felkínált lehetőségekkel?

Jelen kutatás arra keresi a választ, segítik-e és ha igen, hogyan az élethosszig tartó tanulási kompetenciák fejlesztését a vizsgálatba bevont hazai felsőoktatási intézmények? A vizsgálat 10 felsőoktatási intézmény (5 fővárosi, 5 vidéki) karrierirodájának tevékenységét elemzi honlapjuk alapján az élethosszig tartó tanulást segítő képességek és kompetenciákat fejlesztő szolgáltatásokon keresztül. A vizsgálat két szegmensben méri fel az élethosszig tartó tanulási orientációt, ezek: (a) A hallgatók gyakorlati tapasztalatszerzésének előmozdítása olyan képzési és képességfejlesztési programok támogatásán keresztül, amelyek megkönnyítik a munkaerőpiacra történő belépést (szakmai gyakorlat, kompetenciafejlesztés, kutatás); (b) A felsőoktatási intézmények által nyújtott szolgáltatások fejlesztése az intézmények és a munka világa közötti kapcsolat erősítése érdekében (munkaerő-piaci beilleszkedés; vállalkozás, tanácsadás, pályakövetés). A kutatás kiterjed mind a magánszektor (üzleti, gazdasági) mind a közszektor (pedagógusképzés, egészségügyi) munkaerőpiacára felkészítő felsőoktatási intézmények karrierirodáinak élethosszig tartó tanulási orientációra.

A kutatás eredményei az elméleti megállapítások és a gyakorlati megvalósulás kontrasztját jelzik. Az üzleti, gazdasági képzéssel foglalkozó felsőfokú intézmények eltérő mértékben, de egyértelműen nagyobb teret nyújtanak az élethosszig tartó tanulási kompetenciák fejlesztéséhez, mint a pedagógusképző intézmények karrierirodái.

A pályakövetéses vizsgálatok alapján megállapítható, hogy bár a szakmai tudást az egyik legfontosabb tényezőnek ítélik a végzett hallgatók, a szakmai jártasságban való elmélyülést biztosító önképző (és informális) tanulási lehetőségeket (TDK, pályázatok) kevésbé tekintik mérvadónak az elhelyezkedés szempontjából. A vizsgálatok egy része kitér a tanulóorientáció és tanulási hajlandóság felmérésére, amely mögött egyrészt gazdasági szükségszerűség, másrészt kötelező szakmai továbbképzési (kredit)rendszer áll.

Átmenet óvodából iskolába: mikor a különbségek találkoznak

Golyán Szilvia
golyan.szilvia@avkf.hu
(Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)

Az intézményes gondozás-nevelés-oktatás folyamatának több szintjét különböztetjük meg. A fokozatok közötti átlépés, melyet rövidebb-hosszabb ideig tartó átmeneti időszak jellemez, minden alkalommal változást hordoz, s mint minden váltás, tele van várározással. A várározás magában foglalja az újtól való félelmet ugyanúgy, mint a reményt, hogy jó helyre kerülünk, ahol biztóságot, befogadást-elfogadást találunk. A tapasztalat azt mutatja, hogy az iskolában eltöltött első napok, hetek némely gyermek számára kihívást, sikerélményt hoznak, míg másoknál a kezdeti jó érzést, izgalmat lassan felváltja az aggódás, a félelem.

Magyarországon az óvodai gondozás-nevelés, valamint az általános iskolai nevelés-oktatás szakasza különbözik; eltérések mutatkoznak többek között a célok, a feladatok, a funkciók, a tartalom, a módszerek, s a környezet tekintetében. Az óvodából való sikeres átmenet összefügg az iskolakészültségi állapottal, amikor is a gyermek érzelmileg, lelkileg, testileg és értelmileg egyaránt alkalmassá válik az iskolai élet megkezdésére.

Kutatásunk problémafelvetése rámutat arra, hogy az óvodai tevékenységekkel kapcsolatos elégedettségi szint összefüggést mutat az iskolai tanulási tevékenységekkel kapcsolatos attitűddel, továbbá az óvodai tevékenységekkel való elégedettség jelezheti a tanulási tevékenységgel kapcsolatos attitűdöt. Meggyőződésünk, hogy az iskolakezdést megelőző gondozás-nevelés minősége javítja a mentális, kognitív és emocionális fejlődést, ugyanígy meghatározó az iskola készültségi foka a „tegnap még óvodás korú” gyermek fogadására, továbbá nélkülözhetetlen e két intézménytípus együttműködési hajlandósága.

Jelen tanulmány röviden bemutatja a kisgyermekkor szakaszában zajló óvoda-iskola közötti átmenet hazai szakirodalmát és történetét, rámutatva a téma aktualitására napjainkban. Továbbá betekintést nyújt egy empirikus kutatásba, mely vizsgálja az óvoda-iskola közötti átmenet gyakorlatát, jellegzetességeit hazánkban, valamint tanulmányozza az érzelmi támogatás fontosságát.

Genderszemlélet a pedagógusképzésben – oktatási modulok 6-11 éves tanulóknak

Grossmann Erika

grossmannerika@hotmail.com

(Szegedi Tudományegyetem JGYPK

Nemzetiségi Intézet Német Nemzetiségi Tanszék, Szeged)

A SZTE JGYPK Nemzetiségi Intézet Német Nemzetiségi Tanszéke 2006-2009 között egy Comenius 2.1 projektben vett részt „*Kis hősök nagy bajban – fiúk az identitás keresés útján*” címmel. Ennek fő célkitűzése – talán meglepő módon – *nem* a nemek közötti egyenlő bánásmód, hanem sokkal inkább a *fiúk* „hátrányos helyzetének” feltárása, okainak felkutatása és megismerése, valamint oktatási modulok segítségével a leküzdésére való törekvés volt.

A projekt elnevezése egy 2000-ben, Németországban megjelent könyv címére utal (Schnack, Dieter; Neutzling, Rainer: *Kleine Helden in Not. Jungen auf der Suche nach Männlichkeit*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH 2000.), melyben a szerzők kifejtik, hogy számos tényező miatt (több PISA-vizsgálat eredményei, a nemi szerepek és a nemi identitás társadalmi változásai stb.) fontos differenciáltan és specifikusan (is) szem előtt tartani a *fiúk* nevelését. A szerzők rámutatnak arra, hogy az iskolai teljesítmények erősen *nem-specifikusak*, így lényeges az igen korai nem- és gender-specifikus nevelés. Ennek felismeréseként Comenius-projektünk célcsoportja: tanár- és tanítószakos egyetemi/főiskolai hallgatók és oktatók, valamint általános iskolában dolgozó szakemberek (tanítók, tanárok, fejlesztő pedagógusok, szociálpedagógusok, mentálhigiénés szakemberek). A projekt középpontjában 6-11 éves fiúk (és – a koedukált oktatásnak-nevelésnek köszönhetően – lányok) állnak.

A nemzetközi projektben tíz európai intézmény vett részt, melyek között tanárképző egyetemeket és főiskolákat, valamint kifejezetten fiúk nevelésével foglalkozó intézményeket találhatunk.

Közösen megfogalmazott célunk az *első projektévben* egy tudományosan megalapozott *tanulmánykötet* összeállítása volt a status quo-ról, azaz a résztvevő országok fiú-lányneveléséről, annak történelmi kialakulásáról, okairól, nehézségeiről, kihívásairól. Ennek eredményeképpen a Waxmann kiadó gondozásában két kötet jelent meg, egy angol és egy német nyelvű. Előadásomban az egyes országok gender-helyzetét szeretném bemutatni, illetve a párhuzamos tendenciákat, különbségeket kiemelni.

A *második évben* egy *oktatási segédanyag-csomagot* állítottunk össze a célcsoportnak, 6-11 éves fiúknak (és lányoknak). Ez a csomag a pedagógiai mindennapokban alkalmazható, gyakorlatorientált módszertani-didaktikai modulok formájában került kidolgozásra, amelyek a koedukált nevelést-oktatást az európai dimenziójú „gender”-szempont figyelembevételével egészítik ki.

Az összesen 30 modult az alábbi hat témakörben dolgoztuk ki: testünk és az egészség; szexualitás; identitás; agresszió; akadályozottak, fogyatékkal élők és tanulási, magatartási zavarok; kultúra és társadalom. A 45-perces tanórákra készült játékos, kulcskompetenciák fejlesztésére és a gender-szempontok kiemelésére összeállított modulok órateranggal, fénymásolható feladatlapokkal, elméleti háttérrel, szakirodalmi listával vannak ellátva. A vaskos, mintegy 270 oldalas kötet angol és német nyelven jelent meg, és digitalizált formában a projekt honlapján is elérhető, bárki számára szabadon letölthető. Előadásomban néhány konkrét modult is szeretnék a hallgatóságunknak bemutatni.

Perspektívák a szociálpedagógus képzés új típusú gyakorlatában

Haász Sándor

haasz.sandor@bpk.nyme.hu

(Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
Szociális és Neveléstudományi Intézet, Sopron)

A bolognai-folyamat felsőoktatásban betöltött szerepének egyik meghatározó szegmense az „új típusú” szociális képzések megjelenése. A szociális felsőoktatás is, mint minden gyakorlatorientált szakmát adó képzés, aktuális kihívásnak érezheti a kitűzött célok megvalósítását, így a kompetenciák tudatos, élményközpontú fejlesztésének, valamint a tapasztalati tanulás innovatív technikáinak, módszereinek bevezetését vagy bővítését a már meglévő képzési rendszereiben.

Szociálpedagógus (BA) képzésünk szakmai megújítására tett törekvéseinkben szükségesnek gondoltuk a szakmai kompetenciák jóval tudatosabb, karakteresebb (egyéni szabott) megjelenését, valamint a segítővé válás szakmai folyamatának teljes képzési cikluson átívelő hospitálását, a célzott módszertani ráhangolódások igényének kialakítását. A minőségi szakmaoktatás releváns komponense a jól strukturált (egyéni fejlődést szem előtt tartó) gyakorlati képzés. A létrejövő új koncepció nagyobb lehetőséget nyújt az egyén szakmai kiteljesedésére, tudatos impressziókeltés, attitűdformálás útján a szakmai érdeklődés kialakítására.

A gyakorlat *alapozó szakasza* általános képet ad az alkalmazott területek, intézmények, módszerek sokszínűségéről, melyet az *integráló*, majd az *intenzív* szakasz mélyebb szintű és tartalmasabb terepmunkája követ. A folyamatosság lehetőséget biztosít a szakmaterület(ek) és intézmények önálló kiválasztására, mindamelllett hogy a szakmaterületnek megfelelő specializációs és szakdolgozati témaválasztást is nagymértékben elősegíti.

A befogadó, interaktív típusú pedagógiai elemek számos alternatívája jelenik meg képzésünkben, így a terepfeldolgozó vagy esetmegbeszélő szemináriumok, a szakmai reflexiókat, önértékelést segítő foglalkozások és a szaktárgyi projektek tekintetében. Az együttműködésnek, az egyéni szakmai állásfoglalások, kritikai megnyilvánulások lehetőségének abszolút teret engedve számos kulcskompetencia fejlesztése (személyes - kommunikatív, szociális, speciális v. szakmai) válik életszerűvé a képzési tanmenetben.

A *kompetenciák mérése*, nyomon követése, a szakmai szocializáció fontos állomásai, ahol a hallgató visszajelzést, értékelést kap addigi tevékenységéről, szakmai énképe gazdagodik. A háromszereplős értékelési rendszer (hallgató, tereptanár, terepgyakorlat vezető tanár) egy a képzésünkben megjelenő új típusú komplex értékelési rendszer, melyet egy speciális szoftver alkalmazása tesz lehetővé. Az értékelések összevetése az erősségekre, vagy a hiányterületekre irányítja hallgatóink figyelmét (ennek képi megjelenítésére szolgál az ún. pókháló-diagramm), ami a reális szakmai énkép, vagy szakmai identitás fejlesztését segíti. A belülről történő szakmai építkezés, az önreflexiók általi belső összhang megteremtése a segítő pályán maradás alapszükségei, melyre a képzés tudatosan reagál és segít kialakítani az ehhez szükséges attitűdöket.

A reflexív gondolkodás része a szakmai monitoring, mely a kompetenciamérést kiegészítő *szakmai kompetenciaértékelő portfólió* formájában is megjelenik képzési tanmenetünkben.

A portfólió a hallgató szakmai tevékenységét, fejlődését demonstráló dokumentáció-gyűjtemény, mely a „szakmai érés” folyamatának nyomon követése és folyamatos értékelése mellett a hiánypótlást szolgáló célkitűzések és fejlesztések megvalósulásának eredményeit is magába foglalja.

Az előadás a szociális felsőoktatásban megjelenő kompetenciaigény és a reflexív értékelési módszerek, szempontok, perspektívák kihangsúlyozására irányul.

Az ügyviteli szak- és tanárképzés ellentmondásai a bolognai rendszerű felsőoktatásban

Hajdicsné Varga Katalin

varga.katalin@ke.hu

(Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár)

Az ügyviteli szak- és tanárképzés a bolognai rendszerű felsőoktatásban ellentmondásokkal küzd, amelyek annak a következményei, hogy a szakos tanárképzést – hosszas előkészítő munka után – egy főiskola vállalta magára 1975-ben. A magyar-gyors- és gépírás szakos tanárok az általános iskolában magyar tanítására, a középiskolában pedig gyorsírás, gépírás, levelezés, jegyzőkönyvvezetés stb. tanítására szereztek képesítést. Ez a kettősség mindig feszültséget okozott, de különösen felerősödött a kilencvenes években, amikor az új besorolások (sokszor munkaügyi bíróságokon végződő) bérvitákat is indukáltak. A 2000-es évek elején a gyors- és gépírás szakból ügyviteli tanárszak lett, de nem egyetemi szak lévén nem kerülhetett be a bolognai rendszer bevezetésével az alapképzési szakok sorába, csupán a magyar alapképzési szak egyik szakirányaként nyert létjogosultságot. Csak erről a szakirányról, valamint az üzleti szakoktató alapképzési szak ügyvitel szakirányáról lehet ügyviteli mesterképzésre jelentkezni, s kizárólag második szakképzettségként szerezhető meg az ügyviteltanár szakképzettség. A képzés ellentmondásossága abban is rejlik, hogy a szakirányok egyike a bölcsészettudományi, másika a gazdaságtudományi képzési terület része, ugyanakkor az ügyviteltanár szak a gazdaságtudományok képzési területéhez tartozik. Ugyancsak gondként jelentkezik, hogy az ügyvitel szakirányt indító felsőoktatási intézmények többsége speciális, a saját személyi állományára alakítva töltötte fel a képzés egyes moduljait, mintegy kihagyva olyan területek, tárgyak ismereteit, amelyekkel az ügyviteltanár mesterképzésbe jelentkezőknek feltétlenül rendelkezniük kellene. Jelenleg Magyarországon még nincs akkreditálva ügyviteltanár szak. Eddig csak egy felsőoktatási intézmény nyújtotta be az anyagát, ezt azonban a MAB – főleg személyi meg nem felelés miatt – nem támogatta. A képzési területen a minősített oktatók hiányát az okozza, hogy a főiskolán 1975 óta folyó képzésben az ott szakképzettséget szerző tanárok többsége tanulmányaikat egyetemi képzésben folytatva bölcsész mesterdiplomával rendelkezik, s emiatt nem felelnek meg az akkreditációs követelményeknek (gazdaságtudományi vagy neveléstudományi minősítettség az elvárt). Az intézkedések célja egyértelműen az, hogy az e szakos tanárok száma ne emelkedjék, ugyanakkor a képzés ellehetetlenítése, de legalábbis korlátozása azzal az eredménnyel jár, hogy a közgazdasági, kereskedelmi szakképzésben a tanirodai gyakorlatot vezető szakképzett tanárokat szakképzetlen tanárok fogják felváltani, s az ügyviteli szakmacsoportba tartozó OKJ-s képzésekben is hiányozni fognak a szakképzett oktatók.

Óvóképzős hallgatók ének-zene szakmódszertani fejlődésének támogatása reflektív technikákkal

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna
hthozs@freemail.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest)

Az óvópedagógusok zenei képzésének megítélésekor és a továbbfejlesztés lehetőségeinek, feladatainak meghatározása során abból kell kiindulni, hogy mi a képzés célja, és mikor mondható a képzés eredményesnek. Nem kis felelősség, hogy a főiskolát elhagyó pályakezdekők mennyi hozzáértéssel, munkakedvvel és hivatástudattal hagyják el az intézményt. A hallgatók modern képzéséhez hozzátartozik az önálló alkotó tevékenységre való felkészítés, az elmélet és a gyakorlat szoros kapcsolata.

A képzésbe belépő hallgatók ének-zenei képességeinek, tudásának hiányossága mellett gyakran problémaként fogalmazódik meg a motiválatlanság, a tanulás iránt mutatott alacsony érdeklődés. A jelenségnek egy lehetséges oka, hogy a hallgató magára marad, amikor fel kell térképeznie saját tudásának és az elsajátítandónak a viszonyát, nem látja maga előtt azt a hidat, amely összeköti az elméletet a gyakorlattal. Szükségesnek látszik a hallgatók szakemberré formálása során olyan módszereket alkalmazni, melyek segítik őket a problémák felismerésében, elemzésében, ezáltal aktív részeseivé válnak saját személyes és szakmai fejlődésüknek. Az utóbbi évtizedekben a pedagógiai kutatás egyre nagyobb figyelmet fordít a különböző innovatív módszerek, így a reflektív pedagógiai elemek alkalmazására, kutatására. A konferencia-előadás során bemutatásra kerülnek óvóképzős hallgatók ének-zenei képzésében kipróbált modern szervezési és metodikai megoldások, azoknak a gyakorlati képzéssel összefüggő funkciói, valamint ezekre vonatkozó hallgatói mélyinterjúk tanulságai.

Helyzetkép a magyar kézilabdázásról 2009-ben

Heim Attila

heimattila@citromail.hu

(Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest)

A kézilabdázás napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő csapatsportága, mely hazánkban igen nagy népszerűségnek örvend. Ezzel szorosan összefügg, hogy a múltban elért sikereknek köszönhetően az eredményesség tekintetében a magyar kézilabdázást a világ élvonalában jegyzik. Ugyanakkor az elmúlt két felnőtt világversenyen elért eredményekből (2008. december: női Európa-bajnokság nyolcadik hely, 2009. január: férfi világbajnokság hatodik hely) is egyértelműen látszik az a negatív tendencia, mely a kézilabdázásban is arra ösztönöz bennünket, hogy a konstruktív változtatás, a fejlesztés útjára kell lépni, ha továbbra is szeretnénk megőrizni pozícióunkat a közvetlen világelítben.

Vizsgálattal egyrészt szeretném feltárni az eredményességben tapasztalt visszaesés okait, másrészt reális képet mutatni a sportág jelenlegi összetett helyzetéről hazánkban.

Főbb célkitűzéseim a következők voltak: megkeresni azokat a stratégiai pontokat, amelyekkel a kézilabdázást át lehetne lendíteni a jelenlegi holtpontra, valamint továbblépési alternatívát kínálni.

A sportág jelenlegi helyzetét SWOT-elemzéssel vizsgáltam, a stagnálás valószínűsíthető okait problémafa ábrázolásával határoztam meg. Továbbá célfa formájában felvázoltam a kézilabdázás fejlődésének irányvonalait, melyet a követendő utak kijelölése zárt.

A megvalósítást szakmai, gazdasági és egyéb problémakörökhöz kapcsolódó stratégia terv megalkotásában látom. Kiemelt fontosságú területnek érzem a sportszakmai kérdésekben történő változtatásokat. Ezért vizsgálatomban ezen problémakör adott szegmenseire fókuszáltam, s tettem újító javaslatokat, mind a szakemberek felsőoktatásba történő integrálására, mind az aktív edzők továbbképzésére, konferenciák szervezésére. Az utánpótlás-nevelés minőségének emelkedését az átigazolási szabályzat tudatos alkalmazásában, valamint a regionális alapon szervezett tehetséggondozási program életre hívásában látom. A versenyrendszer megreformálását egy – a mérkőzésszámot növelő, s ezáltal magasabb szintű fizikai felkészültséget igénylő – kiegészítő bajnokság megvalósulása által vélem célravezetőnek.

Összefoglalásként elmondható, hogy hazánk egyik sikersportága a kézilabdázás. Ahhoz, hogy ez így is maradjon a fenti változtatásokra éppúgy szükség lehet, mint a sportágat irányító szövetség által kidolgozott stratégiai tervben szereplő ötletekre.

A projekt-tanítás szerepe az élethosszig tartó tanulásra való felkészítésben

Hercz Mária

Hercz.Maria@gmail.com

(Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Szeged)

Az oktatás eredményességének kritériumrendszere az elmúlt néhány évtizedben kibővült: a sikerkritériumok közé bekerült a hallgatók élethosszig tartó tanulásra való felkészítésének mértéke is. Konkrétan: tanulási kompetenciájának kifejlesztése, ami soktényezős rendszerként értelmezve nem csak a kognitív szférához tartozó elemeket, de a pszichés és szociális tényezőket is magában foglalja.

A módszertani változtatások egyik legnagyobb nehézsége, hogy a hagyományos vizsgarendszer megőrzése mellett miként lehet a hallgatók kompetenciáit fejleszteni, a tanulást és tanítást élvezetesebbé tenni, s egyben fejleszteni kompetenciáikat. Véleményünk szerint az egyik lehetséges válasz a projekt-tanítás alkalmazása.

A nemzetközi gyakorlatban igen elterjedt tanítási formát hazánkban is egyre több helyen alkalmazzák. Számos felfogása és megvalósítása ismert a szakirodalomban. Előnyeit és hátrányait összehasonlítva a kutatások egyöntetűen bizonyítják eredményességét az alkalmazásképes tudás és a szakmai kompetenciák fejlesztésében, az elméleti tudás egységessége azonban sokszor megkérdőjelezhetővé válik. Problémát okoz idő- és (oktatói valamint hallgatói) energiaigényessége.

A tanítás un. hagyományos, és ettől eltérő módszerei véleményünk szerint nem egymást kizáró, hanem feltételező rendszerelemekként értelmezendők. Előadásunk célja bemutatni a felsőoktatásban és annak speciális felnőttoktatási szegmensében, a levelező tagozaton is alkalmazott tanítási formát, melyben a projekttechnikát különféleképpen próbáltuk ki. Feltételeztük, hogy a projekt hatékonyan alkalmazható azokban a tantárgyakban, melyekben a hallgatók szakmai szocializációja és kompetencia-fejlesztése kiemelt cél.

A projektmunkát az elmúlt öt évben két felsőoktatási intézményben volt módunk kipróbálni. Munkánk 21 tantárgy tanítási tapasztalatára épül. Összesen 54 tanulócsoportot érintett, melyek közül volt néhány fős, és volt száznál nagyobb is. Eredetileg módszertani próbáknak induló, kvalitatív jellegű kutatást végeztünk.

Előadásunkban vázolni szeretnénk a megvalósított modellvariációkat, majd gyakorlati példákon keresztül bemutatni tanítási tapasztalatainkat a projekt-tanítás alkalmazásának pozitívumaira és problémáira fókuszálva. Az elkészült munkák minősége és a hallgatói visszajelzések egyértelműen bizonyították a módszer hatékonyságát. Bár mind tanári, mind hallgatói oldalról a megszokotthoz képest több munkát igényelt, az eredmények mindkét felet kárpótolták a többletmunkáért. A projekt-tanítás különlegesen hatékony volt azoknál a hallgatói csoportoknál, akik esti vagy levelező tagozatos képzésben vettek részt: mind tanulási kompetenciáik fejlődése már a viszonylag rövid időszak alatt is látványosan fejlődött, motiváltan tanultak és kutattak.

PhD-fokozattal rendelkező fiatal biológusok életpályája a fokozatszerzésig

Horváth Dániel
horvath.daniel@vipmail.hu
(MTA Kutatásszervezési Intézet, Budapest)

A vizsgált téma egy nagyobb kutatás részét képezi. MTA Kutatásszervezési Intézetének „Tudomány és társadalom” kutatócsoportja a „*Fiatal kutatók: doktori képzés és életpálya-modellek*” projekt segítségével kívánta felmérni az új rendszerű képzés, a leendő kutatók részéről megfogalmazott igények és a képzési, illetve a foglalkoztatást biztosító intézmények által nyújtott lehetőségek változásának hatását.

Szakirodalmi háttér. A projekt a doktori képzéshez kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalmakra támaszkodott, főként a doktori képzés rendszerének leírásához. Döntően empirikus kutatás lévén ugyanakkor nagyobb hangsúly került a saját adatfelvételtől származó információk, illetve különféle statisztikai adatok felhasználására.

A kutatás célja. A projekt célja, hogy bemutassa a doktori képzés alakulását, illetve a fiatal doktoráltak életpályájának alakulását, illetve megkíséreljen valamiféle életpálya-modellt kialakítani, mely megközelítőleg pontosan leírja a fiatal kutatók karrierjének állomásait. E nagyléptékű kutatás itt bemutatott szelete két tényezőt ragad ki:

- röviden foglalkozik a hazai biológus doktorképzéssel;
- részletesen bemutatja a fiatal biológus doktoráltak doktori képzéssel kapcsolatos tapasztalatait

A kutatásban részt vevők. Az itt bemutatandó kutatásunkban 40. életévüket be nem töltött, PhD fokozattal rendelkező fiatal biológusok vettek részt.

A kutatás módszerei. A fokozatszerzésig befutott életpálya bemutatása során legnagyobb hangsúly a fiatal biológusok körében elvégzett kérdőíves kutatás eredményei kapták, de interjúk és fókuszcsoportos beszélgetések során elhangzottakat is felhasználtunk életútjuk bemutatása kapcsán.

Fontosabb eredmények. (Rész-)kutatásunk empirikus eredményeire fókuszálva a következő tényezőkről rendelkezünk információkkal:

- *előzmények, a biológia iránti érdeklődés kialakulása:* a fiatal biológusok felmérésünk adatai szerint már gyermekként szoros kapcsolatba kerültek a biológiával. Emellett szülők, tanárok is terelgették őket a pálya felé.
- *doktori képzés megítélése:* a többség elégedett volt doktori képzéssel, azt többé-kevésbé hasznosnak találta. Az intézmények között e tekintetben csak kismértékű különbség mutatható ki.
- *a PhD fokozat megszerzését ösztönző tényezők:* főként belső tényezők ösztönözték a későbbi kutatókat a doktori fokozat megszerzésére. Legerősebb ösztönzőnek a tudományos ambíció bizonyult.
- *fokozatszerzés:* általában 4-7 év szükséges ehhez; a képzés 36 hónapos időtartama alatt a legritkább esetben lehet eljutni a fokozatszerzésig.
- *lehetőségek fokozatszerzés után:* számos pályázat biztosítja a fokozatot szerettek boldogulását, ám a megkérdezettek a kínálatot kissé szűknek tartják, a pályázást pedig nehézkesnek.

A kutatás relevanciája. A természettudományos felsőoktatás, illetve a tudósképzés egyaránt olyan aktuális téma, mely kiemelt figyelmet érdemel napjainkban.

A ritmikus intendálás szerepe a mozgássérültek nevelésében

Horváth Dezsőné

hjulia@t-online.hu

**(Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete
Konduktív Pedagógiai Intézet, Budapest)**

Különös jelentőséggel bír a ritmus, a ritmikus jelenségek az ember életében. A napszakos ritmusok határozzák meg az ember életének mozzanatait. Elsősorban mozgásunkban észleljük ennek jelentőségét. Mozgásunknak sajátos ritmusa van, amelynek harmóniája az emberi fejlődés során alakul ki. minden emberre jellemző az ún. „kinetikus melódia” (Lurija), amely a központi idegrendszer sérülése során súlyosan érintett. Amit a külső szemlélő érzékel, hogy megtörik a mozgás ritmusa, a harmónia megszűnik, adott esetben szakadozottá, merevvé válik a mozgás.

Pető András (még az akkor forradalminak számító) nézetei közül egy volt a ritmikus intendálás (RI) kialakítása és fogalmának bevezetése és a gyakorlati alkalmazás.

A ritmikus intendálás fogalma, sok félreértés és félreértelmezés után manapság letisztulni látszik. Azóta neurológiai és idegélattani vizsgálatok bizonyították, hogy a szándékolt (intendált)mozgások hatására fokozott aktivitás tapasztalható bizonyos agyi területeken. Ezt a modern képalkotó eljárások is bizonyították.

A beszéddel segített mozgás egy ESZKÖZ a konduktív nevelési eszköztárban, amelynek adequat használata a fejlesztést segíti. Felerősíti a hatásokat, több irányú impulzust ad a mozgásvezérlésnek minden életkorban (kisdedkorban az anya közvetítésével mondókák, gyermekdalok, ritmikus játékok segítségével, később a tevékenységet verbálisan kísérő vezényszavakkal). Ennek érdekében az életkori lépcsőkön végighaladva bizonyítják a ritmikus intendálás kinetikus melodia kialakításában betöltött szerepét, és a különböző tünettípusokban a megvalósítási lehetőségeket mutatják be. A konduktív nevelési rendszerszemléletben azaz intendálás verbalizálása segíti a gyermeket a gyorsabb megoldásban, és interperszonális facilitációként érvényesül.

Andragógusi kompetenciák Bologna előtt és után

Juhász Erika

juhasz.erika@yahoo.com

(Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete

Andragógia és Művelődéstudományok Tanszéke, Debrecen)

Az andragógusképzés a felsőoktatásban több mint 50 éve indult el töretlen útjára a debreceni alma máterből Durkó Mátyás és munkatársai alapításával. Az előadásban megvizsgáljuk, hogy hogyan alakult át a képzés történetében, melyek a töretlen képzőhelyek, hogyan csatlakoztak újabb és újabb intézmények. A képzés tartalmába is betekintünk: mik az időtálló tartalmak és módszerek, és miben, mely területeken újult meg a képzés. A kompetencia fogalmát így tényleges valóságában vizsgáljuk: a fejlesztő folyamatban, és jelen esetben az andragógusok képzésében. Kissé provokatív módon vállaljuk fel annak a vizsgálatát, hogy a mai képzési és kimeneti követelményekben (kkk) sokszor véleményünk szerint idealisztikusan megfogalmazott kompetenciaterületek hogyan jelennek meg a képzés tematikáiban és tényleges tartalmában. Jelen vizsgálatunkban dokumentumok elemzésén túl mindössze egy esettanulmány szintjén, de vitára serkentő gondolatokkal villantjuk fel a kkk-ban elvárt kompetenciák és a tényleges gyakorlatban megvalósuló kompetenciafejlesztés közötti harmóniát és diszharmóniát. Megfogalmazhatjuk akár felhívásként is: keressük a kkk-ban leírtaknak minden szempontból megfelelő andragógus modellt!

Mindezek által lehetővé válik egyfajta jövőkép, perspektíva felvázolása is, amelyben szembesítjük a szakmát, és benne önmagunkat azzal, hogy a képzés sokszor tömeges volta és az olykor alacsony szakembergárdával ellátott széles spektrumú képzés milyen problémákat rejt magában. Egy közös gondolkodásra hívjuk a szakma képviselőit: hogyan újíthatjuk meg módszereiben és tartalmában is színvonalasan a népszerű és hasznos képzési területünket.

Tanulóyaikat félbehagyó hallgatók iskolai szocializációja

Karlovitz János Tibor
bolkarlo@uni-miskolc.hu

(Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Tanárképző Intézet, Miskolc)

A jelenlegi magyarországi felsőoktatásba szinte „bárki” bekerülhet: a jobb tanulmányi előélettel (eredményekkel), emelt szintű érettségivel, nyelvvizsgával rendelkezők állami, az előnyösebb anyagi helyzetű vagy áldozatvállaló családokból érkezők pedig a költségtérítéses helyeken osztozkodnak. A nagyobb létszám, az, hogy nem mindenki alkalmas felsőfokú tanulmányokra, aki felsőoktatási intézménybe felvételt nyer, továbbá az oktatóknak a megváltozott hallgatói összetételhez történő lassabb igazodása a korábbinál sokkal nagyobb mértékű hallgatói lemorzsolódást eredményez.

A kutatás célja annak kimutatása, hogy a felsőoktatási intézmények milyen segítséget adhatnak hallgatóiknak tanulmányaik sikeres elvégzése érdekében.

Hallgatói csoportokkal még a felsőoktatás-beli tanulmányaik legelején (tehát 2006 szeptember-októberében) dolgozatot írtunk, amelyben – egységes kritériumok alapján – megfogalmazták iskolai pályafutásukat az óvodától a középiskola elvégzéséig. A kutatási módszer tehát az *irányított felidézés* volt. Igyekeztünk figyelembe venni a mostanában oly divatos *narratív pedagógiai kutatások* eredményeit. A dolgozatok elektronikus formában érkeztek; vizsgálatuk *tartalomelemzéssel* is lehetséges. Az anyaggyűjtést több felsőoktatási intézményben is elvégeztük, ám csak az egyikben kaptunk megbízható adatokat a mintatanterv szerinti időben végzettekről (azokról, akik a záróvizsgára eljutottak).

Jelen referátumomban azt vizsgálom, kimutathatók-e jellegzetes különbségek a tanulmányaikat BA-szinten befejezett, illetve a képzésből kimaradó hallgatók „előélete”, közoktatási intézmény-beli helytállása között.

Mivel még csak az első olyan BA-s évfolyam végzett, amely már az új típusú, azaz bolognai rendszerű képzésben tanult, ezért ennek a vizsgálatnak az eredményeiből messzemenő következtetéseket levonni nem szabad. Kimutatásom további korlátozott használhatóságát jelenti a viszonylag kisszámú minta.

Néhány vázlatpont az eredményekből: a vizsgálati mintában szereplő, a felsőoktatási tanulmányaikat félbehagyók a tanulmányaikat a mintatanterv szerinti időben befejezőkhöz képest

- ❖ az óvodában többségükben rossz alvók voltak;
- ❖ nagyjából egyharmad-egyharmad részben szerették a zenélést, űztek versenyszerűen valamilyen sportot, vagy a legszívesebben az olvasásban merültek el;
- ❖ majdnem mindegyikük viszonylag kiegyensúlyozott általános iskolai tanulmányokról számolt be;
- ❖ csaknem valamennyiüknél középiskolás korukban következett be valamilyen trauma, amelynek fő okozói a hibát hibára halmozó középiskolai tanárok voltak;
- ❖ általában eredetileg más volt az életcéljuk és a pályaképük, ennek megfelelően többen más képzésből érkeztek;
- ❖ többségükben „cikkcakkos” életutat jártak be, vagyis számos a megkezdett-félbehagyott élethelyzeteket (tanulmányokat, párkapcsolatokat stb.) bemutató élettörténet.

Szülők és pedagógusok: együtt – működés

Kathyné Mogyoróssy Anita

kathyne@gmail.com

(Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Debrecen)

A nemzetközi és a hazai szakirodalom egyre inkább hangsúlyozza a szociális kompetenciák fejlesztésének, a társas és érzelmi nevelésnek a fontosságát, és prevenciós hatásait. A pozitív pszichológia szemléletmódjára alapozva képzelhető el gyermekeink testi és lelki egészségvédelme, s a már fennálló problémák hosszú távú kezelése.

A hatékony prevenciónak alapfeltétele az is, hogy a nevelést rendszerben szemléljük, a gyermekre ható tényezőket összefüggéseiben vizsgáljuk. A szülők és a pedagógusok együttműködése, egymásra és a gyermekre gyakorolt hatása kritikus terület, mivel kölcsönösen segíthetik, de ugyanúgy hátráltathatják is egymást, és a nevelési (és oktatási) célok megvalósulását.

A szülő és a pedagógus értékrendje, szociális helyzete, iskolázottsága, és ebből fakadóan nevelői attitűdje, kommunikációja, konfliktuskezelési stratégiája erősen különbözhet.

Előadásomban több vizsgálatom összecsengő eredményeit mutatom be. A pedagógusok és szülők kapcsolattartásának formáit, azzal való elégedettségüket, véleményüket kérdőíves formában felmérve megállapítható, hogy a kapcsolattartási formák zömében hagyományosak, s gyakran éppen azok nem tudnak találkozni és együttműködni, akiknek a legnagyobb szüksége lenne erre. Sok az előítélet és a negatív tapasztalat.

A pedagógusok vágyaiban megjelenő „ideális iskola” (amelyben a tanár és diák egyaránt jól érzi magát) leírásait vizsgálva kiemelt elemzési szempont volt, hogy milyen szerepet szánnak a pedagógusok a szülőknek ebben az elképzelt iskolában. Az eredmények szerint elsősorban elvárásokat fogalmaznak meg a szülőkkel szemben, kisebb arányban vágnak valódi együttműködésre, partneri viszonyra.

Metafora-technikát alkalmazva megfigyelhetjük a pedagógusok és a szülők vélekedését az egymás közötti viszonyról. A kapott hasonlatokat elemezve 7 elkülönülő fő kategória jött létre: együttműködő, baráti, családi, alá-fölérendelt viszony, ellentétes, bizonytalan, változékony. Vannak jellemző különbségek: a szülők pozitívabban ítélik meg a kapcsolatot, és gyakrabban hasonlítják a barátsághoz, rokoni kötelékhez, míg a pedagógusok nagyobb arányban írnak negatív, és jóval kevésbé személyes hasonlatokat.

A kapott eredmények rávilágítanak a pedagógus – szülő kapcsolatban feltárható problémákra, a kölcsönös bizonytalanságra és gyakran bizalmatlanságra. Kijelölik további kutatások irányvonalát, illetve komplex megoldási módok kidolgozásának szükségszerűségét – amelyben fontos szerepet kell kapnia a már említett szociális kompetenciák fejlesztésének (nem csak a diákok számára).

Virtuális cédulázás, valóságos kutatás

Keszthelyi András
kea@turul.banki.hu
(Óbudai Egyetem, Budapest)

Az ún. „információs társadalom” korát éljük. Ez azt (is) jelenti, hogy szinte belefulladásunk az adatok tengerébe, ugyanakkor pedig a fontos és szükséges adatok megtalálása, a megtalált adatok, hivatkozások számon tartása egyre nehezebbé válik. Ezen segít az a régi, jól bevált munkafogás, hogy a számunkra valamilyen szempontból fontos adatokat kicédulázzuk későbbi felhasználás céljából. Minden olyan területen nélkülözhetetlen módszer, ahol sok szerző számos adatára kell hivatkozni. Nem elvárható ugyanis, hogy valaki teljeskörűen fejből ismerje bármely adott (rész)terület összes adatát, forrását és hivatkozását.

Jogosan merül föl a kérdés, hogy az internet, „a gugli” korában szükséges-e ilyesmi? A kulcsszavas keresés mennyiségi mutatói nagyon jók (lehetnek), ellenben a relevancia általában csekély. A tartalmi feltárás emberi és gépi eszközökkel történő megvalósításai vagy annak kísérletei sokat segíthetnek, de a teljesség igényével és általánosan alkalmazható megoldás nincs (szerintem nem is lesz), mert a relevanciát maga a kutató állapítja meg: ő dönti el, hogy egy adott adat releváns-e - számára és az adott kutatás szempontjából.

Egy cédulán bármi szerepelhet. Pontos vagy tartalmi idézet, megállapítás, saját vélemény vagy gondolat, hivatkozás képre, rajzra, hanganyagra stb., tartalmazza mindezek forrásának adatait, forráson belüli helyét, megjegyzéseket. A cédulán szereplő adatok forrásai sokfélék lehetnek (könyv, folyóirat, világhálós oldal, oklevél, szóbeli közlés stb.) Ezek jellemző adatai fajtánként mások, a forrásbeli hely pedig az adott forrásfajtától függő módon határozható meg. Erre még a papírcédula is alkalmas.

Ha azonban emellett további ismereteket is tárolnánk: tárgyszavakat (amelyeket jól átgondolt módon alá-fölérendeltségi rendbe, sőt rendekbe sorolhatunk), továbbá a cédulán szereplő ismeret(ek)hez kapcsolódó helyi fájlok neveit, és szeretnénk mindezek alapján könnyen és gyorsan, különféleképpen csoportosítva visszakeresni céduláinkat, akkor hamar elérünk a papíralapú cédulák korlátaihoz. E korlátokon túllépni a cédulák virtuálissá tételével lehet: papírcetlik helyett adatbázisba foglaljuk cédulázandó ismereteinket. Evvel nemcsak gyorsabbá, kényelmesebbé, sokoldalúbbá tesszük a visszakeresést, hanem olyan új ismeretekhez is juthatunk, amelyeket a papíralapú cédulázás esetén nem, vagy csak aránytalanul nehezen kaphatnánk meg.

Előadásomban ennek egy lehetséges adatmodelljét, a modellezés lépéseit, valamint egy ezen alapuló konkrét megvalósítását mutatom be.

Tanár szakos egyetemisták episztemológiai meggyőződéseinek és tanításhoz kapcsolódó fogalmainak vizsgálata

Kinyó László

kinyo@edpsy.u-szeged.hu

(Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Szeged)

Az episztemológiai meggyőzések sokfélék lehetnek, melyek a tudás természetére, forrására, érvényességére vagy konkrét tudásterületre vonatkozhatnak. Bár kutatásuk csak a közelmúltban kezdődött meg, alkotóelemeik és fejlődésük leírására azonban már számos modell született. A modellek empirikus vizsgálata alapján ma már tudjuk, hogy a meggyőzések különbözőféleképpen és ütemben fejlődnek az egyes tudásterületeken.

Kutatásunkban tanár szakos egyetemisták meggyőződéseinek és a hozzájuk kapcsolódó fogalmainak fejlettségét vizsgáltuk. Az adatfelvétel a 2009/2010-es tanév első félévének elején zajlott az amerikai *Kuhn, Cheney és Weinstock* 2000. évben publikált kérdőíve magyar nyelvű adaptációjának alkalmazásával. A mérőeszközt egy háttérkérdőívvel is kiegészítettük, amelyen többek között a tudás, tanulás és tanítás fogalmának meghatározását kértük. A résztvevők (N=62) a Szegedi Tudományegyetem véletlenszerűen kiválasztott 1-4 évfolyamos tanári előkészítő modul és tanári mesterszakok hallgatói voltak.

A leendő pedagógusok meggyőződéseinek vizsgálata egyszerre adhat képet oktatási rendszerünk hatékonyságáról a fogalmi fejlődés meghatározó tényezőinek fejlesztése szempontjából, de előrevetítheti a résztvevők későbbi tanítási gyakorlatának episztemológiai alapjait is. Hipotéziseinket alapvetően az alkalmazott kérdőív eredeti, egyesült államokbeli mérési eredményeire alapoztuk. Ennek megfelelően azt vártuk, hogy a hallgatók körében dominálni fognak a relativista meggyőzések, s meggyőzések nem mutatnak következetességet a különböző területeken. Eredményeink nagymértékben megerősítették hipotéziseinket. A relativista nézetek dominánsak voltak (60%) az abszolutista (18%) és az értékelő (22%) szintű meggyőzésekkel szemben. A nézetek megoszlása ugyanakkor erős heterogenitást mutat. A legfejlettebb meggyőzéseket a társadalmi jelenségek területén találtuk, a leginkább abszolutisztikusakat pedig az értékítéletek területén. A keresztábra-elemzések nem mutattak lényeges eltérést sem a nemek, sem a szocio-ökonómiai státusz alapján. A fogalomdefiníciók tartalomelemzése azt mutatta, hogy a hallgatók fogalmai ugyan következetesen kapcsolódnak egymással, tartalmuk azonban nagyrészt egydimenziós. A hallgatók hajlamosak teljesen figyelmen kívül hagyni a tanítás-tanulás komplexitását és a tudás konszenzuális jellegét, definícióik mindössze csekély összefüggést mutattak a feltárt meggyőzésekkel.

Az anyanyelvi és idegen nyelvi fejlettség a tanulói fogalmazások tükrében

Kisné Bernhardt Renáta
bernhardt.renata@abk.szie.hu
(Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar, Jászberény)

Napjainkban már nem képezi vita tárgyát az idegen nyelvek tanulásának és a nyelvtudás szerepének létjogosultsága. A jelenlegi - mind hazai és nemzetközi - kutatások fókuszába sokkal inkább az idegennyelv tanulás és tanítás mennyiségi és minőségi jellemzői kerültek (mikor kezdődjön a nyelvtanulás; milyen intenzitással, mely módszerek alkalmazásával történjen; mi jellemző a nyelvet tanulóra – motiváltság, tanulási stratégia, a nyelvvel való kapcsolat alapján). Mindezek mellett különböző tudományágak foglalkoznak az első és második nyelv elsajátításával, az anyanyelv és idegen nyelv elsajátítás hasonlóságaival illetve különbségeivel, a nyelvek egymásra hatásával. Ez utóbbi téma kimeríthetetlen bázisát jelentik egyrészt a kétnyelvűség valamint a két tanítási nyelvű oktatás (mint az instrumentális, formális kétnyelvűvé válás lehetősége) területén végzett kutatási eredmények.

A bemutatásra kerülő minikutatás elsősorban normál és két tanítási nyelvű általános iskolások anyanyelvi és idegen nyelvi fogalmazásait vizsgálva kívánja feltárni az anyanyelvi és idegen nyelvi fejlettség jellemzőit, melyre a szókincsvizsgálat, a szövegek tartalmi és formai elemzése kínál lehetőséget. A vizsgálat eredményeként következtetéseket vonhatunk le az anyanyelvi és idegen nyelvi íráskészség transzferhatására és a nyelvektől független fogalmazási kompetenciára vonatkozóan is.

A pedagógia filozófiai alapjairól

Kormos József

kormos.jozsef@btk.ppke.hu

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pedagógiai Intézet, Piliscsaba)

A tanítás-tanulás folyamatával kapcsolatos meghatározások esetén gyakori a különféle metaforák használata. Ilyen metaforák lehetnek: a gondozás, a kivezetés, a vezetés, a kormányzás, a támogatás, az alkalmazkodás, a segítségnyújtás. Azonban mégis két alapvető elképzelésről ill. ezek valamilyen fokú keveredéséről beszélhetünk.

Az egyik szerint a tanítás-tanulás folyamata a tanulóban már meglévő képességek kibontakoztatása ill. annak elősegítése. Az ember bizonyos adottságokkal, készségekkel születik és a tanítás a nevelés feladata, hogy ezeket kibontakoztassa. Ez az úgynevezett „kertész-modell”. A tanító mintegy kertész, aki bizonyos körülmények megteremtésével és a veszélyeztető tényezők háttérbe szorításával, hagyja, hogy a tanulóban kifejlődjenek azok a jegyek, amelyek alapvetően már megvannak benne. A tanító mintegy végigkíséri a tanuló önálló fejlődését (vö. Rousseau, Jean Jacques: *Emil, avagy a nevelésről*).

A másik elképzelés szerint a tanítás-tanulás elméleti és gyakorlati ismeretek, értékek, bizonyos fajta új tudáshalmaz átadása ill. átvétele. A tanuló mintegy „tabula rasa” tiszta lap, amelyre a tanító „ráírja” az új ismereteket, a tudást (forrása pl. Locke, John: *Gondolatok a nevelésről*).

Mindkét elképzelés filozófiai, pontosabban ismeretelméleti alapállásra vezethető vissza. Nem lehet véletlen, hogy mindkét nézet pedagógiai megfogalmazását filozófusok adták meg (Rousseau, Locke). Amennyiben ezen nézetek kiindulásához szeretnénk eljutni Platón és Arisztotelész ismeretelmélettel kapcsolatos gondolatait kell elővennünk. Platón szerint a megismerés alapvetően emlékezés. A megismerendő tárgyak mintegy emlékeztetnek minket az eredetijükre, az ideájukra. Mely ideák ismerete bennünk van, csak a földi létünk miatt ez elhomályosult, a megismerendő dolgok emlékeztetnek és így kibontakoztatják a már bennünk levő ismereteket. Platónnal ez az idea-tannal válik érthetővé. Először az ideák világában élünk és itt a földi létünk során erre emlékszünk vissza. Minden megismerés és így minden tanulás nem más, mint a bennünk már meglévő ismeret, tudás kibontása. Ez a tanításról vallott Rousseau-i kertész-modell alapja. Arisztotelész elveti Platón idea-tanában levő kettős (dualista) felfogást. Itt a földi életünk során valóban (reálisan) a reális dolgokat ismerjük meg, ezekről szerzünk tudást. Képesek vagyunk új ismeretek, vagyis a tudás megszerzésére, de ezekkel az ismeretekkel nem rendelkezünk előzetesen semmiféle módon. Ez pedig a Locke-i „tabula rasa” modell alapja.

Az előadás arra szeretne rámutatni, hogy miként a filozófiában is mindig vissza kell kanyarodnunk a platóni és arisztotelészi gondolatokhoz, úgy a pedagógia megalapozásánál is elkerülhetetlen a Platónhoz és Arisztotelészhez való visszatérés.

Eredményes életpályaváltás coaching-gal

Koroknay Károly
koroknay@uranos.kodolanyi.hu
(Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár)

Életünk szinte minden területére hatással van a karrierváltás. Ez nehéz döntés, hiszen érinti a családi és szociális kapcsolatainkat, a saját személyiségünk további alakulását is befolyásolja. Tehát egy olyan komplex döntési helyzet, amelynek kimenetét nem láthatjuk előre pontosan. Ebben a folyamatban nyújthat hatékony és gyors segítséget a *coaching*.

Magyarországon is egyre erősebben érvényesül az a nemzetközi tendencia, amely az eredményes pályafutás diverzifikációja és individualizációja irányába hat. Az élethosszig tartó tanulás tekintetében megnőtt a felnőttkori iskolarendszerű képzés jelentősége, akár vállalaton, intézményen belüli formában. Az állandó megújulni tudás adta új információk folyamatosan új lehetőségeket nyitnak meg előttünk. A munka mind többek számára az önmegvalósítás egyik fontos eszközévé válik. A motivációk változása, a belső igények fejlődése az életpálya egyes meghatározó szakaszaiban új karrier-irányokat jelölhetnek ki. Felgyorsult világunkban a külső környezet is egyre gyorsabban változik. Összességében e tendenciák következtében egyre gyakrabban és egyre többen szembesülünk a karrierváltás kényszerével, vagy éppen igényével.

A *coach* szó eredeti jelentése edző, a sport-nyelvből került át a felnőttképzési tanácsadók szótárába. Gondoljunk a hiperaktív gyerekekre, akik élvonalbeli sportolókká válnak egy kiváló edzővel együttműködve, vagy a – napjaikra egyre többeket érintő – túlsúlyos, önértékelési zavarokkal küzdő emberekre, akik egy személyi edzővel folytatott kitartó kondicionáló munka eredményeképpen új életet kezdtek.

A coaching: a támogató-irányítás egy módszertanilag kidolgozott és speciálisan intenzív tanulási helyzethez kötött tanácsadási formája, melynek eredménye:

- növekszik a szakmai kompetencia,
- megjelenik a reflektív probléma-feldolgozás készsége,
- megerősödik a rendszerszemléletű gondolkodás,
- növekszik a döntéshozatali biztonságérzet,
- beépül a folyamatszemlélet és a pozitív problémalátás,
- egyértelművé válnak a saját felelősség határai,
- kialakul a „befejezett ügyek, a jó ügyek” munkamód.

Helyes döntést hozni azonban nem könnyű feladat. A munka szerteágazó igényeinket elégíti ki; megteremti az anyagi biztonságunkat, de ezen túl alapvető személyiségformáló hatása van, meghatározza az életszemléletünket, ön- és világképünket, szociális státuszunkat és kapcsolatainkat. Így a meglévő, jelenlegi munkánkkal kapcsolatos motivációink egyénenként igen eltérőek lehetnek. Ugyanakkor saját különböző motivációink is ellentmondásba kerülhetnek egymással. Anyagi biztonság vagy státusz? Szabadidő vagy szakmai karrier? Melyiket válasszam?

Valójában, ha tudatosítjuk magunkban a tényleges motivációinkat és sikerül megtalálnunk az egyensúlyt a különböző életterületeink által követelt igényeink között, a helyes választás esélye nagyon nagy lehet. Ebben a folyamatban nyújthat a coaching gyors és egyben hatékony segítséget. A coaching éppen arra hivatott, hogy személyre szabott támogatást nyújtson az érintettnek.

Kimagasló eredményeket ma már csak kimagasló teljesítménnyel lehet elérni úgy az élsportban, mint a munka világában. Ehhez tanulnunk kell, akár életünk végéig, s ha van rá lehetőség, akkor a legmodernebb módszerekkel.

Az egyéni tanulási környezet (PLE) kialakításának jelentősége az élethosszig tartó idegennyelv-tanulás tükrében

Kósik Ferenc

kosik.ferenc@kkfk.bgf.hu

(Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Budapest)

A (nyelv)tanulók hagyományos tanulási környezete – másik gyakori elnevezéssel: személyes tanulási tere – egyre gyakrabban egészül ki Web 2.0-ás alkalmazásokkal. Ennek köszönhetően új távlatok nyílnak meg a tanulásirányítás ill. a tudásmenedzselés területén.

Az egyéni tanulási környezet (Personal Learning Environment – PLE) kialakításával lehetővé válik az élethosszon át tartó, különböző kontextusokban megvalósuló idegennyelv-tanulási folyamatok és tevékenységek egységes keretbe foglalása. Megfelelő tanulóközpontú tanulási környezet csak a webes alkalmazások összehangolt működésével érhető el. Optimalizálási törekvésünk eredményeképpen a különböző tanulási rendszereket egyénre szabott módon integrálhatjuk a tanítási-tanulási folyamatba. Ezáltal könnyebben megvalósíthatjuk az idegennyelv-pedagógia azon célkitűzését is, hogy a nyelvtanuló aktív részese legyen a nyelvtanulás szervezésének, irányításának és felügyeletének. Ennek következtében jelentősen javulhat az idegen nyelvi kompetencia fejlesztésének hatékonysága. (Hangsúlyoznunk szükséges, hogy ehhez hozzátartozik a már megszerzett nyelvtudás folyamatos karbantartásának képessége is.)

Előadásomban szeretném röviden bemutatni az egyéni tanulási környezet (PLE) főbb tulajdonságait és leggyakoribb értelmezési tartományait. Kitérek a tanulásmentrendszerekkel (LMS) és az elektronikus portfólió rendszerekkel kapcsolatos legfontosabb összefüggésekre, majd a felsőfokú szakmaorientált idegen nyelvi képzés területén gyűjtött empirikus adatokra támaszkodva felvázolom az egyéni tanulási környezet kialakítására vonatkozó hallgatói elvárások fontosabb jellegzetességeit.

Iskolai énkép és szorongásszint vizsgálata magyar, román, illetve német tagozaton tanuló általános iskolásoknál

Kővári Zolna Katinka
kovarizolna@yahoo.com
(„Friedrich Schiller” Gimnázium, Marosvásárhely)

Kutatásom témája összehasonlító vizsgálat: egy marosvásárhelyi általános iskola (I.-VIII. osztály) magyar, román és német tagozaton tanuló gyerekek iskolai énképét és iskolai szorongásszintjét vetem össze.

Iskolapszichológusként feltételezem, hogy a német anyanyelvű osztályok tanulóinál magasabb szorongásszint fog jelentkezni, hiszen magasabbak mind az iskolai követelmények és a gyerekek teljesítménykényszere, mind a szülők követelményrendszere a magyar és román tannyelvű osztályok tanulóihoz viszonyítva. A német tannyelvű osztályok összetétele többnyire román és magyar, illetve kevés számban német gyerekek, míg a magyar tannyelvű osztályokba roma gyerekek is járnak.

Azt az iskolai énképet vizsgáló kérdőívet alkalmazom, amelyet Orosz Judit - dr. Szitó Imre állított össze és adaptált a magyar populációra. A két kutató jelentős korrelációs kapcsolatot fedezett fel az érdemjegyekben kifejezett iskolai teljesítmény, az osztályon belüli baráti kapcsolatok és az énkép alsóskálái között. Az énképet egyfelől ezek a teljesítmények alakítják, de még inkább azok a vélekedések (az egyén és mások véleménye), amelyek ezekre a teljesítményekre vonatkoznak. Az iskolai énkép, visszahat a teljesítményre.

A pozitív énkép nagyobb teljesítményeket eredményez és megfordítva, a magas iskolai teljesítmények pozitív iskolai énképet tartanak fenn.

Az iskolai énkép és szorongásszint mérése a magyar-német és román tannyelvű osztályos tanulóknál olyan eredményeket szülhet, amelyek alapján képet nyerhetünk ezen osztályok tanulóinak a különböző iskolai követelményeknek való megfelelési vágyukról, osztályközösségként való együttműködésükről és teljesítményszorongásukról. Kiindulópontot jelenthet ezen osztályokkal való iskolapszichológusi munkámban a megfelelő módszerek és a megküzdési stratégiák kiválasztásában.

Erkölcsei nevelés, erkölcsnevelő irodalom a késő barokk és a kora újkorban

Krizsánné Deák Judit

deakjudit@uranos.kodolanyi.hu

(Kodolányi János Főiskola, Kulturális Tanulmányok Tanszék, Székesfehérvár)

A referátum témája az erkölcsi nevelés, az erkölcsnevelő irodalom a késő barokk korban, egy irodalomtudományi kutatás részlete. Doktori tanulmányaimban az egyházi értelmiség erkölcsi tudatának, műveltségélményének, valamint kultúraközvetítő szerepének változásait vizsgálom a századközép literatúrájában. A tárgyalt időszakban a megváltozott orientációjú értelmiség hangsúlyos szerephez jut, kulturális felkészültsége egyre inkább világi igényekhez alkalmazkodik. Az egyházi értelmiség szerepváltását, ennek eszmei-társadalomtörténeti hátterét, az átalakuló magyar erkölcsstani irodalmat szemlélem.

Előadásomban így a kifejtendő erkölcsi kérdések tárgyalásán túl a korabeli erkölcsi nevelés normáival foglalkozom a hazai erkölcsstanokban. Rámutatok arra, hogy az erkölcsi alapú munkákban a változóban lévő keresztény magatartási normák hogyan, milyen hatásokra nézve alakulnak hangsúlyosan életvezetési tanácsokká.

A századközép erkölcsről alkotott gondolkodásának tartalma többek között Spinoza, David Hume munkáiban, illetve a korabeli pedagógiai írásokban is megjelenik. A kor erkölcsi tanításának vallási alapjai, valamint a világiasodás eszméinek hatása az erkölcsi nevelésre, s ennek viszonyulása, tükröződése az erkölcsnevelő irodalomban alapkérdés.

Oktatás és nevelés terén a 18. század változatos, bővelkedő pedagógiai reformtörekvésekben. A hitbuzgó vallásos embernevelés képe, valamint az egyházi értelmiségi utánpótlás biztosítása a század első felében még létkérdés. A századközép folyamatai azonban árnyaltabb és összetettebb változásokat készítenek elő: a vallási élet külső és belső megújulásra készül. Két, jól felmérhető indukáló erő biztosan állítható: egyrészt Mária Terézia oktatásügyi tanácsadói, akik ha nem is vallásellenességből, s nem is az egyház ellen, de törekednek kiemelni a nevelést az egyház funkciójából. A másik igény a felekezetek többségét érinti: új vallási jelenség, a bensőségesség, az egyénileg átélt lelkiesség, a kegyesség gyakorlása. Ez a laikus vallásosság felé mutat.

Referátumomban így a látens és szembetűnő morális változásokat alapul véve, keresztény-világi erkölcsi alapú munkákat, erkölcsnevelő könyveket vizsgálom. Nem egynézőpontból, inkább egymás mellettiségben szemlélem a korabeli gyermekek számára kiadott erkölcsnevelő illetve illemtankönyveket, valamint az erkölcsi alapú irodalmat a század első évtizedeitől annak második harmadáig.

Fogyatékosággal élő diplomás fiatalok társadalmi megítélése a kortársak körében

Laki Ildikó

laki.ildiko@socio.mta.hu

(MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest)

Előadásomban a *Fogyatékosággal élő diplomás fiatalok társadalmi megítélésének* jelenlegi helyzetét mutatom be. A téma kapcsolódik az MTA Szociológiai Kutatóintézet *Fogyatékosággal élő fiatal felnőttek társadalmi integrációja* című kutatásához, mely a diplomás, értelmiségi fogyatékosok helyzetét vizsgálja a mai magyar társadalom különböző területein.

Megjegyzendő, hogy a kutatás során kiemelt szereppel illetem az érintett csoport társadalmi megítélését, mely úgy vélem az egyik legfontosabb mozgatórugója a fogyatékosággal élő továbblépésének, az életutak kialakításában.

A társadalmi megítélés kérdéskörét egy közel 3000 fős hallgatói minta eredményein keresztül szeretném ismertetni, az érintett és a kortárs csoportok függvényében. A fogyatékosággal élő diplomásokkal szemben a mai napig is jellemző egyfajta elutasító, diszkrimináló magatartás, mely a munkáltatói, illetve a társadalom tagjainak oldaláról egyaránt jelentkezik. A kérdés azonban az, hogy vajon tapasztalható-e a kortársak esetében is ez a tendencia és ha igen, akkor ez miben nyilvánul meg. Milyen eszközökkel közelednek a kortársak az érintett csoportokhoz és mennyire befogadóak a segítségnyújtás tekintetében.

Az előadásban kitérek arra is, hogy az ország egyes területein (hét régió) az egyes felsőoktatási oktatási intézményekben milyen eltéréseket mutatnak a fogyatékosággal élőkkel szembeni attitűdök a kortársak – fogyatékosok és nem fogyatékosok – körében.

Elmondható, hogy az elmúlt években gyökeres változás következett be a társadalom vélemény formálásában a fogyatékosággal élőkkel szemben. Ez mindenféleképpen pozitívan értékelendő, de még mindig jelentős a megoldásra váró feladatok köre.

A „Katolikus kerettanterv 2008” bemutatása

Leibinger Jánosné
leibingerne@kpszt.hu

(Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet, Budapest)

A katolikus intézmények fenntartóinak megbízásából 2008-ban a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet kerettantervi munkacsoportja elkészítette a „Katolikus kerettanterv 2008” dokumentumot az általános iskolák és a gimnáziumok számára, amelyet a miniszter 2009 augusztusában kihidett. Így ezt a kompetenciaalapú kerettantervet is szabadon felhasználhatja bárki, aki a helyi közösség számára valamilyen szempontból alkalmazásra alkalmasnak találja. Ehhez szeretnénk segítséget nyújtani ezzel a referátummal.

A katolikus nevelés szerint az önmagával és a világgal egyensúlyban élő ember lesz képes a jelen kihívásaira is megfelelő választ adni. Ezért az általunk készített kerettanterv úgy kíván teljes mértékben megfelelni a NAT kompetenciafejlesztési követelményeinek, hogy közben nem veszíti el a keresztény nevelés évszázados értékeit, hanem megtalálva a megfelelő kapcsolódási pontokat és arányokat, összhangba hozza a jelen kihívásait a katolikus nevelés hagyományos rendszerével. Meggyőződésünk, hogy ezzel jelentős mértékben segítjük a NAT-ban megfogalmazott célok elérését is.

A katolikus kerettanterv jellemzője a pedagógiabarát óraterv. Az első nyolc évfolyamra egy változatban, a 9-12. évfolyamra humán, reál és általános változatban készült. Valamennyi évfolyamon lehetőséget hagyunk az iskolai helyi specialitások többletóraira is, ezeket a szabadon felhasználható órakeret tartalmazza.

Sajátossága kerettantervünknek a 12 év során mindvégig az osztályfőnöki óra. Mivel a keresztény nevelés a legeredményesebb egyéni fejlesztést közösségben valósítja meg, így a nevelésben az osztályfőnöki órák is kiemelt szerepet kapnak. Ezek az órák kiválóan alkalmasak az aktív állampolgárságra, a demokráciára nevelés megvalósítására. Változatos módszertannal teremtenek lehetőséget a felnőtt lét szerepeire való felkészüléshez éppúgy, mint a mai társadalomban annyira domináns igénnyel megjelenő gazdasági nevelésre is. Az osztályfőnöki órákon a többi tantárgyhoz hasonlóan fejleszhető a kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia is. Az osztályfőnöki órák tantervében jelennek meg a közlekedéssel, társadalmi bűnmegelőzéssel, áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő nevelési feladatok is.

A digitális kompetencia fejlesztése kerettantervünkben valamennyi tantárgyban kiemelten szerepel, ezért az informatika műveltségterület aránya nagyobb az informatika órák számának megfelelő aránynál, így teljesíti a kerettanterv a NAT ajánlásait.

A kerettanterv letölthető a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet honlapjáról: <http://www.kpszt.hu/>.

Mit ér és mibe kerül a végzettség?

Malatyinszki Szilárd
malatyinszki.szilard@ipszilon.hu
(Ipszilon Pedagógiai Kiadó és Szolgáltató Kft., Békéscsaba)

Tanulmányomban arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy mennyibe kerül és mit ér egy-egy végzettség. Napjainkban a válság hatásai miatt egyre inkább felértékelődik az emberi tőke iránti igény. A pénzügyi erőforrások csökkenésével az ember, a tudás nagyobb szerepet kap. Minden vállalkozásnak meg kell küzdenie a túlélésért, a piacok megtartásáért. E törekvéshez művelt és egyre képzetebb szakembergárdára van szüksége. A humánerőforrás kihasználtsága jelenleg igen alacsony a benne rejlő tőkéhez mérten. Amíg egy drága gépet azért állítanak üzembe, mert a megtérülését várják azon idő alatt, amíg el nem avul, vagy le nem amortizálódik, addig az emberi tőke megtérülését kevesen kísérik figyelemmel. A humánium az egyedüli olyan „nyersanyag, alapanyag”, mely az idő múlásával veszíthet értékéből, de növelheti is azt az évek alatt megszerzett tapasztalattal.

Írásom első részében az állam és az egyének anyagi ráfordításait veszem számba egy-egy végzettség eléréséhez. Összehasonlításra kerül egy hátrányosabb és egy fejlettebb megye emberi erőforrás állománya mennyiségi és minőségi aspektusból. A befektetések után a megtérülések vizsgálatára kerül sor. Kifejtem, hogy milyen kereseti viszonyok mellett mennyi idő után térül meg a befektetés. A személyes hasznokon túl az egyéb (nemzetgazdasági, társadalmi, kulturális, stb.) hasznok is elemzésre kerülnek kutatásomban.

A fentiek kifejtése után a tendenciák megfogalmazására és a tennivalókra kívánom felhívni a figyelmet. Írásom nem csupán a statisztikai jellegű elemzésnek, de empirikus gondolatoknak is helyt ad, mely elgondolkodtatja az olvasókat, hogy hol, mennyiért és milyen hozadékkal érdemes tanulni.

A környezetvédelmi mérések szakmódszertanának új aspektusai

Márföldi Anna

annamarfoldi@gmail.com

**(Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
Szakmai Tanárképző Intézet, Sopron)**

A környezeti nevelés és oktatás általános céljai és tevékenységei között is felértékelődött a tapasztalásos tanulás és az IKT használata. Különösen így van ez a környezeti szakemberek képzésénél, amelyben a középfokú és a felsőfokú oktatásban a környezettechnika és a különböző paraméterek mérése az oktatási tananyag súlypontját képezik. A környezeti mérés valamennyi szakképesítésnél megjelenik, mert ahhoz, hogy egy környezetvédelmi szakember gyakorlati problémákat tudjon megoldani, szüksége van a környezeti elemek vizsgálatára. A mérések szakszerű elvégzéséhez a követelményekben meghatározott kompetenciák fejlesztésével lehet felkészíteni a tanulókat egyfelől elméleti ismeretek, másfelől gyakorlati tevékenységek és képességfejlesztés révén. Mindez tananyagszerűen tartalmazza az általános és speciális mérések, műszerek elméleti ismereteit, a hozzájuk kapcsolódó mérési eljárások gyakorlatát, és a különböző környezettechnikai berendezések működésének elsajátítását.

A kutatás célja egyfelől feltárni az OKJ környezeti szakképesítéseinek környezeti mérésekkel kapcsolatos követelményeit, tananyagtartalmát a tantervek és a követelmények elemzésével. Másfelől megvizsgálni a tanulók és tanárok környezeti méréstechnikai tanítás, illetve tanulási feltételeit, módszertani vonatkozásait. A vizsgálat eredményei alapján a mérnöktanárképzésben alkalmazható segédlet mellett egy interaktív program készítése is létrejött. A középfokú képzés minőségi oktatást és tudást kell, hogy adjon, így elengedhetetlenné válik a mély műszerismeret. Mivel nem minden műszer szerezhető be a szakközépiskolák számára, ezért az IKT eszközeit kell igénybe vennie a tanárnak és a tanulónak egyaránt. A szakközépiskolai módszertanba új didaktikai módszerek bevezetésére van szükség, hogy végre a projektort és az interaktív táblát ne csak a tankönyvi ábrák kivetítésére használják, hanem a szemléltetésre és gyakorlásra egyaránt. A multimédiás program segítségével elkészített mozgóábrákkal segített tanulás még eredményesebbé tehető a kooperatív tanulási módszerek összekapcsolódásával. Ezen mozgóábrák lehetővé teszik az interaktivitás módszerét ott is, ahol az iskola vagy a tanterem nem rendelkezik interaktív táblával. Így a „hátrányos” képzési helyek sem maradnak le, s elindulhat egy új, nyitottabb, de mélyebb szakképzés a környezetvédelem terén. A módszertani-kultúra fejlődéshez mindezek biztosítása által tudunk hozzájárulni.

Az információ értékváltozása

Mezősi Gyula

Gyomezosi@gmail.com

(Pannon Egyetem Pedagógiai Intézet, Veszprém)

A virtuális, mobilkommunikációs eszközök elterjedésével és a multimédiás technológiák fejlődésével nem csak a szabadidős tevékenységek és a tanulás idődimenziói mosódnak össze egyre erősebben, de a tudás és a szórakoztatóipari termékek, a tanulás és a szórakozás közötti határvonalak is feloldódni látszanak napjainkra. Ezek az utóbbi évtizedekben létrejött információhordozó változások nemcsak a mindennapi tanulási gyakorlatunkat és tudással szemben kialakított újfajta viszonyunkat határozzák meg azzal, hogy míg néhány évszázaddal ezelőtt az elmében tárolt ott raktározott ismeret volt fontos és az utóbbi egy-két évtized előtt ezt a törekvést váltotta fel az a szemlélet, hogy ne az információnak, hanem az információt elérő keresési útvonalaknak tulajdonítsunk fontosságot. Napjainkban pedig a leghatékonyabb ismeretnek a „keresési útvonalak keresése” számít a megfelelő internetes és egyéb információs bázisokat felkutató alkalmazások segítségével. Mindez új megválaszolatlan kihívást jelent egy a napjainkban folyamatosan alakulásban lévő pedagógiai paradigma számára, amely E-Learning néven került be a szakmai köztudatba. Mindezen változások nemcsak a tudás közvetítési technikák elsajátítását a tanulási folyamatok térbeli és időbeli újradimenzionálását jelentik, hanem számos filozófiai kérdést is maguk után vonnak, amelyek gondolkodásunk természetének definiálására irányulnak (például, hogy annak természete képi verzus propozicionálisként gondolható-e el). Ezek a változások a tudásbefogadás-átadás új módszereinek kialakítását teszik szükségessé. Az „élethosszig” tartó tanulás is ezen változások része, bár ezt a trendet nemcsak a tudásközvetítő eszközök folyamatos fejlődése indokolja, hanem azok a tényezők is amelyek az összes szakmában többé kevésbé gyorsuló vagy éppen robbanásszerű fejlődést generálták. Az új „paradigma” kialakulásához hozzájárultak olyan társadalmi változások, amelyek az egyén számára szükségessé teszik nemcsak a térbeli mobilitást a városról-városra költözést, hanem a gyors váltást átképzést egyik szakmától a másikig. A tanulási folyamat végtelenítése ugyanakkor nemcsak a tudás naprakész voltát segíti elő, hanem egy folyamatot generál, amelyben majdnem mindenki egyszerre lehet különböző szinteken a tudás átadója és befogadója.

Sajátos nevelési igényű tanulók a szakképzésben és kollégiumban

Mikes György

mikes_gyorgy@deak-koll.sulinet.hu

(Deák Ferenc Középiskolai Kollégium, Budapest)

A hazai közoktatási kollégiumi rendszer a szakképzési oktatás partnere. A középiskolai kollégiumokban elhelyezett tanulók legalább 80 %-a (40-45 ezer tanuló) valamilyen szakképzési intézményben tanul. A szakképzésben csakúgy, mint a kollégiumi hálózatban egyre nagyobb számban jelennek meg *sajátos nevelési igényű tanulók*. Számukra alapvető fontosságú, hogy sérültségük fokától függően valamilyen szakmához jussanak, s így a munkaerőpiacon foglalkoztathatóak legyenek. Azzal, hogy a testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosok valamint a részképesség-zavarral rendelkezők nagy számban megjelentek a középfokú oktatási rendszerben, ez új feladat elé állítja részben a képző intézményeket, és a kollégiumokat.

Meggyőződésem, hogy a kollégiumok aktív segítői, támogatói lehetnek az iskolahálózatnak úgy, hogy a kollégiumpedagógia sajátos eszközeit alkalmazzák. Azok a keretek, amelyek jelenleg törvényileg is rendelkezésünkre állnak, megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítása mellett lehetőséget nyújt az sni-s tanulók teljes vagy részleges kollégiumi integrációjára.

A kollégiumok működését a Közoktatási Törvény, valamint a Kollégiumi Alapprogram határozza meg. Ezek alapján az intézményeknek biztosítani kell a személyiség fejlődését, társadalmi szocializációját, tudás- és kultúraközvetítést, tehetséggondozást, a különböző képességzavarok fejlesztését, pozitív életmódmodell bemutatását.

A kollégiumok többségében olyan tanulók kerülnek felvételre, akik a társadalom leszakadóban lévő rétegéhez tartoznak. Az elmúlt évek során olyan pedagógiai feladatok is megjelentek, amelyek nagymértékben a nevelőotthoni feladatok ellátására utal. Egyre nagyobb számban kerülnek felvételre a családjukból kitanúsított ún. „nem kellek gyerekek”.

Az eddig leírtak alapján összegezhető, hogy a kollégiumpedagógia olyan feladatokat kell, hogy megoldjon, amelynek során a tanulók megkapják azokat a tanórán kívüli lehetőségeket, melyek segítségével, nagyobb eséllyel készülhetnek a szakma megszerzéséhez.

A fővárosban két-három kollégium fogad sajátos nevelési igényű (diszlexiás, enyhe értelmi fogyatékos, mozgássérült, látás- és hallássérült) tanulókat, s egyre több vidéki intézmény is szembesülni fog ezeknek a gyerekeknek a rendszerbe történő bekerülésével. Tapasztalataink szerint az sni-s gyerekek nagy része személyiség-, magatartászavarral is sújtottak.

Ezért még nagyobb hangsúlyt kap, hogy a nevelőtanárok munkáját olyan szakemberek segítsék, akik végzettségüknek megfelelően képesek a megváltozott feladatok ellátására. Ilyen szakemberek: pszichológus, szociálpedagógus, gyógypedagógus (szakterületnek megfelelő végzettséggel), gyógytestnevelő.

Az integrált nevelés-oktatás feladataira vállalkozó kollégiumok részére olyan arányban tartom szükségesnek a segítő szakemberek létszámának biztosítását, amely figyelembe veszi a tanulói létszám alakulását. (Nem elegendő egy több százfős intézményben egy pszichológus vagy egy gyógypedagógus folyamatos foglalkoztatása, mert meggyőződésem szerint ez csak tüneti, de nem érdemi kezelése a feladat megoldásának).

Prezentációmban a Deák Ferenc Középiskolai Kollégiumban megvalósuló integrációs tevékenységet kívánom bemutatni.

Hogyan taníthatnánk sikerebben, csoport munkával az általános iskolában?

Mikó Magdolna
bugicink@freemail.hu
(Batthyány Ilona Általános Iskola, Budapest)

Fontosnak és szükségesnek érzem annak kutatását, hogy hogyan növelhető oktatásunk hatékonysága. A nemzetközi és hazai kutatási eredmények megismerésével, azok alkalmazásával, valamint új utak és módszerek azonosításával hogyan szolgálhatjuk korunk kihívását a mindennapi iskolai gyakorlatban.

Az iskola, ahol 28 éve tanítok, és amelynek igazgatója vagyok 6. éve, egy budapesti, kertvárosi, falusias jellegű intézmény. Óralátogatásaim alkalmával azt tapasztaltam, hogy sok a rutinos elem a tanítási gyakorlatban. Az iskola létéért folyó küzdelemben, a csökkenő gyermeklétszám mellett egyre inkább szükségessé válik a változás. A nevelési-oktatási folyamatokat a tudatosság, a tudományos eredmények hatékony alkalmazása és beépítése kell, hogy jellemezze.

Az iskola speciális adottságai tudatában szeretném megkeresni azt a szervezési formát, amellyel a legjobb eredményeket érhetjük el. Ehhez innovatív érzékenységgel rendelkező, aránylag fiatal nevelőtestület áll rendelkezésre.

Jómagam harminc éve tanítok. Tanítóként alsó tagozatosokat, biológiatanárként felsősöket és felnőtteket is képezek. A felhalmozott gyakorlati tapasztalataim és ismereteim alapján keresem azokat az irányokat, módszereket, melyek a lehető leghatékonyabbak.

A csoportos tanulás szervezési forma alkalmazásával – ahol egymással kooperálnak a tanulók és pedagógusok – három tanév során a 6. „a” és „b” osztály tanulószervezetté válásának folyamatát szeretném vizsgálni, megfigyelni, továbbá leírni a változás lépéseit, buktatóit. A gyermeki közösségek jellegzetességeinek, törvényszerűségeinek alakulásában a csoportos tanulás szerepének hatását feltérképezni.

Ugyanakkor az egyén fejlődésének lehetőségeit, kibontakozásának módjait is keresem az alkalmazkodás, közösségbe való beilleszkedés mellett. Célom, hogy igazoljam az önszabályozó tanulás elveire épülő kooperáló tanulás eredményességét, továbbá azt, hogy ez a szervezési forma a tanulószervezet kialakulásához vezet.

A sikeresség feltételezi a támogató rendszerek kidolgozását is a megismételhetőség érdekében:

- ✓ személyi- továbbképzések, továbbtanulások támogatása, szervezése
- ✓ külső- bizalom, elismerés, biztonság, a siker valószínűsége
- ✓ belső-önbizalom, fejlődési lehetőség
- ✓ teljesítmény motiváció

A kutatás formája: akciókutatás. A kutatás alapvető célja egy speciális, konkrét probléma közvetlen megoldása egy adott közegben. (Zsolnai L. 1988.) Az akciókutatás kiindulópontja tehát a kritikai és értékelő-önértékelő szempont, célja a tevékenység javítása, optimalizálása. Ez a jobbító szándék azonban nem parttalanul megfoghatatlan, széles áradásban szóródik szét, hanem fókuszál az eredetileg kitűzött célra. A pedagógiai gyakorlat akciókutatása tehát az adott tanulási-tanítási tevékenység célját veti össze a megvalósult eredménnyel. Ez az összevetés a pedagógus nevelőmunkájának részeként alkalmas eszköz saját tevékenységének mélyebb, elemzőbb és tudatosabb megismeréséhez, egyben önértékeléséhez is.

Tanulási képesség és motiváció felnőttkorban

Mócz Dóra & Ujma Péter
mdora@mail.kodolanyi.hu & peteru88@gmail.com
(Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár)

Előadásunkban röviden áttekintjük a felnőttkori tanulás sajátosságait és a legnépszerűbb tanulási és motivációs elméleteket.

A felnőttkori tanulás jellegzetességeinek vizsgálata során elsőként a felnőttek kognitív tanulási képességeinek alakulását tekintjük át. A kognitív folyamatokat elsősorban az idegrendszer változásaira koncentrálva kívánjuk szemléltetni, melynek keretében vizsgálatok eredményeinek bemutatásával ismertetjük, hogy milyen kísérleti bizonyítékok állnak rendelkezésünkre, amelyek azt sugallják, hogy az idegrendszer fejlődése és a kognitív képességek megjelenése nagyon szoros párhuzamba állíthatók. A bemutatott eredmények ismeretében arra szeretnénk rávilágítani, hogy az idegrendszer és a kognitív képességek kialakulását nem követi azonnal hanyatlás, hanem még hosszú ideig a képességek további érése, új stratégiák megjelenése, és egy minőségileg más kognitív képesség- és idegrendszer kialakulása jellemző a felnőttkor teljes szakaszában.

A kognitív sajátosságok áttekintését követően a téma szempontjából hasonlóan fontos a felnőttiség társadalmi aspektusának vizsgálata is, ezt az előadás második része kívánja feldolgozni.

Ennek során elsősorban az egyén munkaerő-piacon és a családban betöltött szerepeit és az ehhez kapcsolódó problémákat, valamint a tanulóval kapcsolatos lehetséges attitűdöket és esetleges nehézségeket foglaljuk össze. Az utóbbi a kérdéshez szorosan kapcsolódik a motiváció elméleteinek bemutatása, a motivációt támogató illetve akadályozó tényezők számba vétele, azok társadalmi tényezőkkel illetve személyiségjegyekkel történő összevetése.

Elsőéves hallgatók szak-és pályaválasztási motivációi

Mohácsi Márta & Fónai Mihály

mohacsi@nyf.hu & fonaim@puma.unideb.hu

**Nyíregyházi Főiskola Gazdaság-és Társadalomtudományi kar &
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar**

Előadásunkban két felsőoktatási intézmény elsőéves hallgatóinak a pályaválasztási motivációit vizsgáljuk és hasonlítjuk össze. A Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Karán tanuló igazgatásszervezés alapszakos hallgatók, valamint a Nyíregyházi Főiskola mérnök, és kommunikáció szakos alaphallgatóinak a pályaképét elemezzük.

A két felsőoktatási intézmény hallgatóinak földrajzi rekrutációja azt mutatja, hogy mindkét intézmény regionális beágyazottságú. Hasonlóan közös a kommunikációs és igazgatásszervezés szakos hallgatók nemek szerinti összetétele, mindkét szak esetében a női hallgatók aránya az összes hallgató nyolctizedét teszi ki. A hallgatók többnyire négyosztályos gimnáziumokból érkeznek, de más szakokhoz képest jelentős a szakközépiskolát végzettek aránya, különösen a mérnök szakos hallgatók esetében. Társadalmi háttérükre leginkább az alsó középosztálybeli származás jellemző, az apák iskolai végzettsége leginkább középfokú.

A képzőhelyek választását két dolog alakítja alapvetően: az egyes intézményeknek a képzés területén kialakult hírneve, valamint a regionális beágyazottság. A szakválasztás, áttételesen a szakmaválasztás esetében a skálával mért legjellemzőbb motivációk a szakma iránti érdeklődésre, a szakmai karrier lehetőségére, és a diplomára, mint végzettségre vonatkoznak. Ezt a képet csak árnyalta a szakválasztásra vonatkozó nyitott kérdés, a hallgatók úgy látják, hogy „mindig is a választott szak érdekelte őket” – ez a képzés szempontjából rendkívül fontos motiváció, elvileg a hallgatóknak az erős elkötelezettségére utal. Hasonlóan fontosnak tartják még az elhelyezkedési esélyeket, amit gyakran az érdeklődésükkel és a szakmai karrier-terveikkel együtt kezelnek. A professziókép szempontjából lényeges, hogy a képzéstől azt várják, az adjon alapos, átfogó és színvonalas szakmai tudást, ami javítja a végzés utáni elhelyezkedési esélyeiket. Végzés utáni terveik figyelemre méltóak: a hallgatók jelentős része újabb diplomát szerezne, azaz továbbtanulna a mesterképzésben, miközben jelentős részük inkább valamilyen biztos állásban, és a végzett szakmában helyezkedne el – ezekre a tervekre az alapszakos diploma munkaerő-piaci értéke is komoly hatást gyakorol, azok dolgoznának inkább, akik könnyebben el tudnak helyezkedni már az alapszakos diplomával is.

A felsőfokú tanítóképzés megszervezése

Molnár Béla

mbela@mnsk.nyme.hu

**(Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ
Művészeti Nevelés- és Sporttudományi Kar, Szombathely)**

Kutatásom célja, hogy feltárja és bemutassa az 1959-ben bevezetett felsőfokú tanítóképzés felállításának motívumait, körülményeit, elemezze a bevezetett óratervet. A kutatás során a Magyar Országos Levéltárból származó primer forrásokat használtam fel. Az előadásban a felsőfokú tanítóképzés szervezési munkálatainak vázlatos áttekintésére kerül sor.

Az Oktatási Minisztérium 1956-ban készítette el az érettségire épülő óvó- és tanítóképzésre vonatkozó javaslatát, amit az MDP KV Tudományos és Kulturális Osztálya jelentéktelen módosításokkal küldött tovább a Politikai Bizottságnak. A bizottság 1956 júliusában tárgyalta meg a tanító- és óvóképzés reformját, s ezzel kapcsolatosan három határozatot hozott: érettségire épülő két évfolyamú akadémiai képzést hoznak létre, az új képzési formára 1959 szeptemberében kell áttérni, a képviselőknek bejelentik a reformot. 1957. március 13-án a minisztériumban Kollégiumi értekezleten foglalkoztak a reformmal, a létesítendő akadémiákra vonatkozó elveket állapították meg:

A tanító- és óvóképző akadémiák reformtervezetét az országgyűlés Kulturális Bizottsága megtárgyalta, a reformot elfogadta. 1958. március 3-án a Művelődésügyi Minisztériumban a Miniszterhelyettesi értekezleten tárgyaltak a tanítóképzés átszervezéséről, elfogadták többek között a négy félévre kidolgozott óratervet is. A Politikai Bizottság 1958. június 10-én váratlanul 3 éves képzési idejű tanító- és 2 éves óvóképzést hagyott jóvá. A nem várt fejlemények miatt a közös alapozású tanító és óvóképzést szétválasztották, elkészítették a tanítóképzés 6 féléves óratervét. A Minisztertanács határozata, az 1958. évi 26. sz. tvr. és végrehajtási utasítása kodifikálta a felsőfokú tanítóképzést.

A felsőfokú tanítóképzés megszervezése nemzetközi összehasonlításban is fontos lépés volt, Magyarország az európai országok közül az elsők közé tartozott, amely megvalósította a tanítók középiskolai érettségire épülő felsőszintű képzését.

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) szerepe a szakmai pedagógusképzésben

Molnár György

molnargy@eik.bme.hu

**(Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Műszaki Pedagógia Tanszék, Budapest)**

A referátum témája, - amely a műszaki és a neveléstudomány integrációját ötvöző határtudomány peremén helyezkedik el, - voltaképpen a műszaki-technikai nevelés specifikumait emeli ki általános pedagógiai megközelítésből egy az IKT fejlődésében és térhódításában is sajátosnak és kulcsfontosságúnak tekinthető időszakban (2001 – 2007), különös tekintettel a digitális technika és a mobil kommunikáció színtereire.

A szerző bemutatja és röviden jellemzi az Információs és Kommunikációs Technológiák (IKT) fogalmait, értelmezési lehetőségeit, legújabb vívmányait és azok adaptálásának lehetőségét a tanítási-tanulási folyamatokba, különös tekintettel az interaktív rendszerekre, a hálózati és a mobil kommunikációs megoldásokra. Foglalkozik a nemzetközi és hazai oktatási informatikai stratégiák, programok témában releváns főbb irányvonalával. Kiemelt szerepet tulajdonít a hazai szakmai pedagógusképzés formáinak és sajátosságainak. Emellett felhívja a figyelmet a műszaki, technológiai, társadalmi fejlődés által megkövetelt tanári és tanulói paradigmaváltások szükségességére, a hagyományos oktatási keretek határait kitágító atipikus és új generációs oktatási formákra, szervezési lehetőségekre.

A tanulási környezet fogalma - mely magában foglalja az oktatás kedvező körülményeinek biztosítását, valamint a tanári és tanulói résztvevőket is - igen sokféleképpen meghatározható. A mai információs társadalom által igényelt alapvető készségek és képességek kialakításához mindenképpen szükséges egy olyan tanulási környezet, amely képes segíteni a megváltozott tanítási-tanulási folyamatot, a nyitott információkészleteket felhasználó ismeretszerzést, ahol a tankönyv szövegén túlmutató, kiegészítő források állnak a diákok és a tanárok rendelkezésére, és amely lehetőséget ad az új technológiák hatékony használatának elsajátítására.

Az Információs és Kommunikációs Technológiák (IKT) robbanásszerű folyamatos fejlődése, a Tanulás Életen Át (TÉT) koncepció erősödése valamint a gazdasági, társadalmi és kulturális innovációs törekvések lehetővé tették a hagyományos tanulási formák mellett az atipikus, elektronikusan támogatott tanulási terek elterjedését. Ezek néhány szemléltető példáinak bemutatására tesz kísérletet a referátum írója.

A társasjáték, mint iskolai tantárgy

Monostori Mária
monostorimarcsi@gmail.com

Az **ELMETORNA** olyan játékos pedagógiai módszer, amelyben társasjátékok és önismereti játékok segítségével fejlesztjük a gyerekek képességeit. A szekszárdi Gyakorló Általános iskola beépítette órarendjébe a módszert, a többi iskolában szakkör formájában tanítjuk az **ELMETORNÁ-t**. Tolna megyében ebben az évben 11-12 iskolában indul szakkör. Két éve Baján is elkezdtek, és októbertől Törökbálinton, Budaörsön, Sopronban több iskolában is, valamint Miskolcon és Veszprémben oktatnak a kollégák.

A módszerről néhány gondolat. Négy évre dolgoztam ki a tematikát, két évre a részletes tantervet, kidolgozott óravázlatokkal. A játékok egy része egyedül játszható, kirakó játék, egy másik része egyedül és ketten közösen is játszható. Az együtt munkálkodás nehezen megy a gyerekeknek, nehezebben, mint egymás ellen játszani. A harmadik csoportba tartoznak a ketten egymás ellen játszható játékok. A negyedik csoportba tartoznak a többszemélyes játékok.

Egyedül játszható játékokkal kezdünk, hogy erősítsük az önbizalmat. A páros játékoknál is sokszor játszunk csapatban vagy párban, hogy csökkentsük a kudarcélményt a veszteseknél. Fokozatosan tanulnak meg a gyerekek nyerni és veszíteni. Kicsikkel olyan játékot is játszunk, ahol vagy mindenki nyer vagy mindenki veszít.

Első évben húsz játékot ismernek meg a gyerekek, 3-4 óra után tartunk összefoglalást. A cél, megismerni az alapjátékokat. Különböző lépésszabályú játékokat tanulnak. Pl. Neutron, Vadászok és a róka, Isola, TIC TAC TOE, Négyen egy sorban, Malom, Mankala, dominó, Hex, Dots, Bridges, „Trampel fanten”. A TIC TAC TOE játékot részletesen elemezzük, nyerő stratégiákat tanulunk és védekező stratégiát. A többi játéknál általában csak helyzeteket elemzünk, hogyan kellene lépni? A második évfolyamon tíz új és tíz ismétlődő játékot tanulunk. Az ismétlődő játékoknak a stratégiáját is megtanuljuk, az újaknak még nem, hadd jöjjenek rá maguktól. Megtanulunk saját játékszabályt is kitalálni. Sok az olyan játék, amit a gyerekek otthon maguk is el tudnak készíteni.

Mivel a játékok nagyon különbözőek, sok képességterületet fejlesztenek. Probléma megoldó gondolkodás, logika, stratégiai gondolkodás, matematikai gondolkodás, térlátás, kommunikáció, szövegértés, kreativitás, lényeglátás, előretervezés, és sorolhatnám. A játék türelemre, önuralomra, toleranciára nevel. Megértik a gyerekek, hogy fontos a szabályok, és azok betartása. Mivel tapasztalati úton tanulnak a gyerekek, nagyon eredményes a módszer. A tanult stratégiákat jól tudják alkalmazni majd a mindennapi életben is, mert erre példákat is adunk nekik. A szabadidő hasznos eltöltése sem okoz nekik gondot.

Az **ELMETORNA** egyaránt jól illeszthető a kompetencia alapú oktatásba és a nem szakrendszerű oktatásba.

Reflexiók: A kooperatív tanulás lehetőségei az SNI tanulók körében

Nagy Márta

nagy.marta@gtk.szie.hu

(Szent István Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Gödöllő)

A kooperatív és aktív tanulással kapcsolatos neveléstudományi témák nagyon időszerűek napjainkban, fontos tehát a területekkel történő foglalkozás, a pedagógusok továbbképzése, és a hatékony eredmények elérése érdekében a reflektív gondolkodás fejlesztése, továbbá kiemelkedően fontos a pedagógusok tanulással, kooperatív tanulással kapcsolatos nézeteinek a feltárása.

A pedagógus nézetei és cselekvése kölcsönösen hatnak egymásra. A reflektív gondolkodás feltárására különböző kutatási módszerek alakultak ki. A pedagógiai gondolkodás megismerésére a fogalmi térkép eljárása kiválóan alkalmazható. A fogalmi térképezést a pedagógiában a kutatók a hetvenes évek óta használják a tanulók és a tanárok tudásának feltárására. Kutatásunk során mi is erre a célra használtuk. A Szent István Egyetem GTK Pályatervezési és Tanárképző Intézetében gyakorló pedagógusok számára megrendezésre került három napos kooperatív tanulással foglalkozó kurzus előtt és után is megkértük a pedagógusokat a fogalmi térkép elkészítésére. A vizsgálatban résztvevők a fogalmi térképüket a tanulás hívófogalom mentén készítették el a kurzus előtt és után. Az előtérkép és az utótérkép közötti különbségek több területen is megmutatkoztak. A tanulás hívófogalomhoz rendelve a kooperatív tanulással kapcsolatos fogalmak megjelenésének hiánya az előtérkép esetében sokatmondó adatnak bizonyult.

A kooperatív tanulásszervezés témakörének egyre inkább kiemelkedővé kell válnia az oktatási folyamatok gyakorlatában. A tanulók társas élete nagymértékben befolyásolja iskolai teljesítményük alakulását. A diákok, a serdülők társaikkal történő jó viszony kialakításában az érzelmi biztonság egyik fő forrását érhetjük utol. A kooperatív tanulás során ez a tényező előtérbe kerül, hiszen a frontális oktatással ellentétben a csoportban a tanulási folyamat közben a diákok között kölcsönös függési-felelősségi viszony alakul ki, mellyel együttműködési képességük nagymértékben fejlődik, és mely a baráti kapcsolatok kialakulását is elősegíti. A csoport mindegyik tagjának érdekévé válik a közös cél együttes elérése, mely motiváló tényezőként hat rájuk, és a cél elérése során fejlődik kommunikációs képességük, és technikájuk.

A sajátos nevelési igényű tanulók esetében ezek a fontos tényezők még hatványozottabban segíthetik életüket. Náluk a befogadás, a csoporthoz tartozás, az érzelmi biztonság még fontosabb tényezőként jelenik meg az életben.

Az integráció során nem csak az osztályba integrált tanulók szociális kompetenciája fejlődik, hanem a befogadó osztályba járó diákoké is. A kooperatív tanulás alkalmazása integráció során a következő szociális kompetenciákat fejleszti:

- együttműködés
- elfogadás
- empátia
- segítség adása és elfogadása
- tolerancia

A szociális kompetenciákon kívül az intellektuális és kommunikációs kompetenciákra is pozitív hatással van a kooperatív tanulási forma. A kooperatív tanulás gyakorlatban történő alkalmazására napjainkban egyre növekvő igény lenne, melyhez elengedhetetlen a pedagógusok ez irányú szakmai felkészültsége.

Erasmus-ösztöndíjasként Spanyolországban

Németh Eszter
nemeszter@gmail.com
(Pécsi Tudományegyetem, Pécs)

Manapság, főleg az Európai Unióhoz való csatlakozásunk után egyre jobban felértékelődött a nyelvtudás jelentősége, sokan állítják, hogy jó nyelvtudás nélkül lehetetlen boldogulni, munkát találni pedig szinte képtelenség. Még most is sokan gondolják úgy, hogy egy nyelvet igazán csak anyanyelvi környezetben lehet jól elsajátítani. Bár jól tudjuk, hogy ez nem teljesen van így, de valószínűleg ez is motiválja azokat a diákokat, akik úgy döntenek, tanulmányaik egy részét külföldön folytatják. Csak ez lenne az ok?

A kutatásom többek között ezt a kérdést igyekszik megválaszolni; illetve arra keresi a választ, hogy a spanyol nyelv iránti hatalmas érdeklődés a magyar felsőoktatásban visszatükröződik-e a Spanyolországban tanulni vágyó hallgatók számában; valamint, hogy a spanyol egyetemeken tanulók milyen tapasztalatokat szereztek, Erasmus-ösztöndíjuk megpályázásakor miért pont Spanyolországot választották, mennyi időt töltöttek el külföldön, mennyiben tér el a spanyol felsőoktatás a magyar oktatási rendszertől, milyen interkulturális akadályokkal találták szemben magukat, illetve, hogy a hazaérkezésük után milyen volt a visszailleszkedés, milyen előnyeik vagy hátrányaik származtak a kinntartózkodásból.

Általános iskolások iskolarajzaiban megjelenő pedagóguskép

Oroszné Perger Mónika PhD.

perger.monika@t-online.hu

(Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar, Jászberény)

Jelen előadás egy hazánkban még kevésbé ismert módszer a kinetikus iskolarajzzal végzett vizsgálat eredményeinek egy részét mutatja be. Az iskolarajz a tanulóknak az iskolával kapcsolatos élményeinek, a tanáraikhoz, osztálytársaikhoz fűződő kapcsolataiknak, iskolai konfliktusaiknak feltárására alkalmazható rajzos technika.

A vizsgálatban összesen 102 általános iskolai tanuló vett részt. A tanulók 50%-a 4. osztályos a másik fele 7. osztályos volt. Nemi megoszlásuk: 55% fiú és 45% lány, a tanulók 54% családban, 46% gyermekotthonban élt a vizsgálat ideje alatt.

A tanulóknak pedagógussal kapcsolatos élményeit feltáró változók közül fontos kiemelnünk, hogy a tanár cselekvése a családban élők rajzain inkább kapcsolódik a pedagógusi szerep tanítási részéhez ($p < 0.05$). Másodikként leggyakrabban a pedagógust passzívnak, inaktívnek, harmadikként sporttevékenység közben ábrázolták a tanulók. A fiúk rajzaira jellemzőbb volt, hogy negatív érzelmi hangulatú tanár figurát ábrázoltak ($p < 0.05$). A rajzoló és a tanár alakja közötti távolság mentén viszont nem kaptunk szignifikáns különbségeket. A gyermekotthonban élők rajzain volt megfigyelhető, hogy minden emberalak, így a pedagógus is kisebb méretű ($p < 0.05$). Összességében a családban élők iskolarajzaira jellemzőbb volt a meleg, vidám, játékos hangulat, míg a gyermekotthonosoknál a félelemteli vagy már depresszív rajz ($p < 0.01$).

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a kinetikus iskolarajz a verbálisan nehezen megnyíló gyermekek esetében is jól alkalmazható technika az iskolai élmények feltárására. A kutatás későbbi célja az egyes rajzi jellemzők együtt járásának feltárása, amely elősegíti az iskolarajzok hatékonyabb elemzését.

Felnőttképzési programok az Észak-Magyarországi régióban

Oszlanczi Tímea
oszlanczitimea@freemail.hu
(Eszterházy Károly Főiskola, Eger)

Annak érdekében, hogy az Alkotmányban biztosított tanuláshoz való jog az állampolgár egész életpályáján érvényesüljön, a felnőttkori tanuláshoz és képzéshez való hozzáférés szabályozott lehetőségei a társadalom minden tagja számára bővüljenek, az állampolgárok meg tudjanak felelni a gazdasági, kulturális és technológiai fejlődés kihívásainak, illetve, hogy eredményesen tudjanak bekapcsolódni a munka világába az Országgyűlés megalkotta a 2002. január 01. napján hatályba lépő felnőttképzési törvényt.

A felnőttképzés lehetőséget biztosít arra, hogy a közoktatás, az iskolai rendszerű szakképzés és a felnőttoktatás eredményeire építve a felnőttek a változó élethelyzethez, körülményekhez alkalmazkodva lehetőséget kapjanak a további oktatásra és képzésre.

Ebben az előadásban be kívánjuk mutatni a felnőttképzési tevékenység színtereit, nevezetesen a felnőttképzési intézményeket. Az Észak-Magyarországi régióban működő felnőttképzési intézmények tevékenységének vizsgálatán keresztül elhatárolásra kerülnek a regisztrációnál és az OSAP statisztikában bejelentett és az akkreditált felnőttképzési programok.

A vizsgálat tárgyát képezi a régió felnőttképzési intézményeinek az irányú bemutatása is, hogy az egyes intézmények milyen jellegű programokat kínálnak a képzésben részt venni kívánó felnőttek számára; illetőleg összefüggéseket keresünk a között, hogy az állami illetőleg a civil szervezetek formájában működő felnőttképzési intézmények által megvalósított programok nagyobb arányban nyújtanak-e általános képzéseket a szakképzéshez viszonyítva, mint a felnőttképzési tevékenységet fő tevékenységként folytató profitorientált intézmények. Bemutatásra kerül az állami illetve civil, valamint a profitorientált felnőttképzési intézmények által szervezett akkreditált képzések aránya is.

A fentiek alapján előadásunkban választ keresünk arra, hogy az Észak-Magyarországi régióban a felnőttképzési programok kínálata megfelel-e az képzési igényeknek és melyek azok a hiányterületek, ahol a régió képzési kínálata további fejlesztést igényel.

Berettyóújfalu fiataljai felkészülten várnak egy felsőfokú intézmény létesítésére

Papp Éva

pappeva7@freemail.hu

(Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi kar Neveléstudományi Tanszék, Debrecen)

A kutatás célja: Annak bemutatása, hogy felkészültek-e a Berettyóújfalui Kistérség fiataljai egy felsőfokú intézmény befogadására?. Szeretnének-e helyben működő főiskolát, vagy főiskolai kart? Amennyiben már dolgoznak találnak-e helyben elgondolásuknak megfelelő munkahelyet? Ha nem, hol dolgoznának szívesen? Milyen elképzelésekkel valósítanák meg jövőjüket? Milyen szakképzettséggel rendelkeznek? Melyek a jellemző szakirányok felsőfokú tanulmányaik választása során? Milyen általános műveltségük, és segít-e céljaik elérésében a családi háttér?

A kutatás módszere: A kérdőíves adatfelvételt 2008 novemberében Berettyóújfalu és Biharkeresztes középiskoláinak végzős osztályaiban, kérdezőbiztos segítette. Az anyag feldolgozása a rendszerezés, a kódolás és a számítógépre történő felvitel után, az SPSS 11,5 matematikai programcsomag segítségével történt.

A kutatás eredménye: A környék fiataljai szellemileg és lelkiileg is felkészültek, úgy egy helyben történő felsőoktatás befogadására, mint leendő munkahelyek kialakítására. A dolgozók mai szakképzettségük megszerzésekor, a továbbtanulók a felsőfokú szakirányú elgondolásaikban voltak előrelátók. Választásaik során azokat a szakokat preferálták, amelyek, vagy már létező irányokban segítenék elő a környék fejlődését, vagy éppen a választott hiányszakmáik kölcsönöznének számára újabb profilt. A szabadidős tevékenységek feldolgozása során kapott válaszok, a fiatalok általános edzettségi szintje és művelődési szokásai mellett még néhány helyben megvalósítható munkahelyre is rávilágítanak. Demográfiai adataik viszont kedvezőtlenül alakultak. Egy korábbi felméréssel ellentétben az összesítések, már náluk is csökkenő gyermekszámot jeleznek és a kiegyensúlyozott családi háttér sem mondható általánosnak.

A kutatás általános és oktatáspolitikai jelentősége: A bihari fiatalok körében végzett felmérés legelőször mai lehetőségeikről, általános szokásaikról, elképzeléseikről és jövőbe vetett hitükről tudósít. Hírt ad továbbá jelenlegi, szellemi képzettségükről és azok tovább fejleszthetőségéről. A főiskolát létrehozó elképzelésekkel teljes mértékben egyetértenek. Leginkább már ma is egy helybenműködő felsőfokú intézményben tanulnának tovább, elősegítve ezzel úgy saját kilátásaik alakulását, mint kistérségük jelenlegi nehéz helyzetéből való kilábalását. A perifériákon épülő regionális főiskolák Európa nyugati országaiban ma reneszánszukat élik. E jelenségnek adnának ők is szabad utat kistérségükben, főleg úgy, hogy akarásuk és tehetségük is meg van hozzá.

A fogalmazási képesség színvonalának vizsgálata a szövegalkotás műveleti aspektusából

Pletl Rita

pletlrita @freemail.hu

(Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely)

Előadásom témája az anyanyelvi írásbeliséghez kapcsolódik. A fogalmazási képesség színvonalának az alakulását vizsgálom a szövegalkotás műveleti aspektusából. A kutatás témája egy országos hatókörű empirikus vizsgálat anyagának feldolgozása és értékelése során körvonalazódott, amikor reprezentatív tanulóminták eredményadatai alapján vizsgáltuk a fogalmazás egyes évfolyamokra jellemző átlagos fejlettségi szintjét az anyanyelven tanuló magyar diákok körében. Az adatok arról tanúskodtak, hogy az elinduló és kibontakozó pozitív folyamatok (például: középréteg kialakulása, régiók közötti különbségek kiegyensúlyozódása) ellenére az eredmények az elvárt szint alatt maradnak minden évfolyamon, illetve túl népes táborot alkotnak a gyengén fogalmazók már az elemiben, és számuk növekedik az általános iskolában is. Az iskolai fogalmazásórán szerzett tudás alkalmazhatóságának a vizsgálata pedig arra mutatott rá, hogy a tanulók teljesítményei zuhanásszerűen romlanak, ha a begyakorolttól eltérő feladathelyzetben kell szöveget alkotniuk.

Arra keresem a választ, hogy milyen ismeretek nem hasznosulnak, milyen jártasságok és készségek nem működnek adott fogalmazási feladat megoldásában, amikor a diáknak a kommunikációs problémahelyzetet értékelve, a szövegmű alkotásának műveleteit készségi szinten kellene működtetnie; milyen kommunikatív funkciók és szövegalkotási műveletek nem működnek összehangoltan, amelyek a sikeres megoldást tennék lehetővé akár az iskolai, akár a „felnőtt” feladathelyzetekben. A hibák, hiányosságok feltérképezése kiindulópont lehet a korrekcióra a fogalmazástanításban, alapot szolgáltat a hatékony fejlesztéshez.

Tanulás és közművelődés

Ponyi László

ponyi.laszlo@ekmk.eu

(Egri Kulturális és Művészeti Központ, Eger)

A közművelődési terület alapvető változásokon, reformokon megy keresztül a rendszerváltás illetve az ezredforduló utáni időszakban. Olyan modern, alapvető szakmai célok fogalmazódnak meg a területen, mint a kulturális esélyegyenlőtlenségek csökkentése, a művelődéshez való alkotmányos jog biztosítása, a gazdasági versenyképesség növelése, a felnőttképzés és átképzés munkaerő piaci orientációja, vagy mint a társadalmi kohézió erősítése a közművelődés régi és új eszköztárával. A közművelődés megkerülhetetlen tényező az egész életen át tartó tanulás területén is. Az intézményrendszerben szervezett képzéseket, tanulási folyamatokat, azok formális, nonformális és informális alkalmait már az Európai Unió is elismeri és anyagilag támogatja. Ezek intézményi bázisa rendelkezésre áll, hiszen a közösségi színterek, közművelődési intézmények vonzzák a legnagyobb és legheterogénebb közönséget Magyarországon. Fontos tényező az is, hogy a lakosság legnagyobb része számára a kultúrához, az iskolán kívüli tanuláshoz, képzésekhez sok esetben az egyetlen alkalmas teret és lehetőséget jelentenek az adott településen.

A referátummal az a célom, hogy a tanulás és közművelődés kapcsolatát vázoljam. Bemutatom a közművelődés azon általános, az 1997. évi CXL. törvény által is nevesített színtereit, ahol a tanulás és képzés folyamata megvalósul, megvalósulhat (közösségi színterek, közművelődési intézmények különböző fajtái). Fent nevezett törvény nem csak értelmezési alapot, hanem feladatot is ad az informális és nonformális képzésben való részvételre: pl. az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek, népfőiskolák megteremtése, az ismeretszerző, az alkotó, művelődő közösségek tevékenységének segítése. További célom a közművelődési tevékenységek bemutatása, ezen belül is a különböző tanulási formákat tárgyalom a területen (informális, nonformális, formális tanulás). A referátumban tipizálom a különböző tanulási, nevelési és képzési alkalmak fajtáit és megjelenését korcsoportonkénti bontásban is a közművelődési intézményrendszerben (gyerekek, ifjúság, felnőttek idősek). Elemzem és bemutatom az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közművelődési Stratégiájának azon elemeit, amelyek az élethosszig tartó tanulás, képzés szakterületeivel foglalkoznak, valamint azt, hogy ezen elemek a gyakorlatban hogyan érvényesülnek.

Az oktatási idő meghosszabbításának problémái a 19-20. századi Magyarországon

Pornói Imre
porno@nyf.hu

(Nyíregyházi Főiskola Pedagógusképző Kar, Nyíregyháza)

Az 1868:XXXVIII. törvény vitájában már vitát váltott ki az oktatási idő hosszának megállapítása. Az elfogadott és törvénnyé vált kilenc éves tankötelezettség ideájának azonban a gyakorlati alkalmazhatatlanság vetett véget, hiszen a dualista állam költségvetéseiben ennek végrehajtására nem álltak rendelkezésre megfelelő összegek.

Ettől függetlenül folyt ugyanakkor az elemi oktatásra fordított idő meghosszabbítására irányuló viták sora, mely a hatosztályos népiskola tényleges kiépítettségének hiányában inkább szakmai, semmint társadalmi szinten zajlott.

Az 1918-19-es időszak papíron létrehozott grandiózus elképzeléseinek gyakorlati alkalmazhatatlanságának bebizonyosodására a rendelkezésre álló kilenc hónap kevés volt, mégis ezek után és a szomszéd államokban folyó tankötelezettségi időt növelő törvénykezésének ismeretében politikai presztízskérdéssé vált az oktatási idő kiterjesztésének megvalósítása. A gyakorlati gondolkodást jelzi, hogy a tárgyi és személyi feltételek biztosítása mellett gondoltak a képzés meghosszabbításának társadalmi elfogadtatására is. Mégis a korszak végén a területi visszacsatolásokat követően presztízskérésként tárgyi és személyi feltételek hiányában hozták létre a nyolcosztályos népiskolát. Hasonlónak lehetünk tanúi a nyolcosztályos általános iskola 1945-ös felállításával kapcsolatban.

Kutatásunk eredményeként arra a kérdésre kaptunk választ, hogy milyen tényezők együttes jelenléte szükséges ahhoz, hogy valóban sikeres és széleskörűen elfogadott legyen az oktatási idő bővítés/bővülés. Ezek sorában kiemelkedőek egy adott korszak oktatáspolitikájának koncepciós rendezettsége mellett a képzési igényeknek és szükségleteknek gazdasági, politikai, és emberi tényezői, a pedagógus-szakma felkészültsége, elhivatottsága és társadalmi-kormányzati támogatottsága, valamint a társadalom jövőkép-stabilitása.

Sportszakember képzés a Bologna folyamat tükrében a Pécsi Tudományegyetemen

Prisztóka Gyöngyvér
gyongy@gamma.ttk.pte.hu
(Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
Testnevelés- és Sporttudományi Intézet, Pécs)

Mindenki számára ismert, hogy az Európai Felsőoktatási Térség létrehozásában vállalt szerep- és kötelezettségvállalás következtében a hazai felsőoktatás képzési szerkezete teljes átalakuláson ment keresztül. A sportszakember képzés addigi rendszerét is felváltotta egy merőben új alapokra helyezett, egymásra épülő szisztéma, amelyben azonban csak az első lépcsőfok kidolgozására került sor.

A Pécsi Tudományegyetem Testnevelés- és Sporttudományi Intézetében a 2006/2007. tanévben – a „bolognai folyamat” eredményeként, az akkreditációs eljárások után - két alapszakon (BSc) indult megújult formájában a képzés. Rendkívül sok volt a bizonytalanság a jövőt illetően (MSc) nem csak a hallgatókban és leendő felvételizőkben, hanem az oktatókban is. A párhuzamosan folyó hagyományos és új képzési rendszerből fakadó (11 érvényben lévő mintantern!) oktatásszervezési problémakör mellett az átalakult alapszakok indításával kapcsolatos konkrét feladatok is jelentősen megnövekedtek.

Hallgatóinkat 2 hónappal tanulmányaik megkezdése után kérdeztem meg önkéntes kérdőíves módszerrel arról, hogy milyen elképzelésekkel, célokkal, és az új felsőoktatási formát illetően milyen információk birtokában kezdték meg tanulmányaikat. Feltételezésem az volt, hogy az ismereteik megalapozatlansága következtében a pálya- és intézményválasztásnál nem tájékozódnak az aktuális helyzetről, nem mérik fel a munkaerőpiac jelzéseit, későbbi elhelyezkedési-, továbbtanulási lehetőségeiket. A vizsgálatot a következő évben, ugyanabban az időszakban megismételtem a belépő hallgatók körében, hogy képet kapjak az esetleges változások mértékéről, illetve megfogalmazhatóvá váljon az intézmény számára is, hogy milyen előrelépésekre, teendőkre van szükség.

Az idei év tavaszán fejeződött be az első hároméves képzés, amelynek tapasztalatait összegezve lehet a szakmai teljesítmény és színvonal tekintetében változtatásokat kezdeményezni, és a pozícióvesztés veszélyét elkerülni. A teljesebb kép kialakítása érdekében a végzős hallgatók követésére tettem kísérletet, s jelen előadásomban szeretném bemutatni vizsgálataim főbb eredményeit, az azokból megfogalmazható problémákra felhívni a figyelmet a továbbgondolkodás és megoldás-keresés érdekében.

Egy „kis Mozart”(?)!

Rózsáné Szabó Dóra
dorarozsa@freemail.hu

(Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen)

A tehetség problematikája a múltban, a jelenben és a jövőben is tárgya a pedagógiai elméletnek és gyakorlatnak. A született adottságok és a környezeti hatások szembeállítására helyett a tehetség kibontakoztatásához a fejlődés segítésének lehetőségeit szükséges keresnünk és megismernünk.

Vizsgálódásom a zenei tehetség területéhez kapcsolódik, ahol jelentős számban több a csodagyerek, mint más területeken. A zenetörténetből főként azok a csodagyerekek ismertek, akik felnőttként is elismertek, híresek lettek. (Mozart, Liszt, Hubay stb.) Ám többen vannak olyanok is, akik gyerekkorukban tehetséget mutatnak, felnőttként viszont nem. „Azok a tehetségek, akik gyermekkorukban feltűnést keltenek a különböző versenyeken... az ezt követő években nagyrészt eltűnnek” (Szenhelyi Miklós: Gondolatok a magyar hegedűoktatásról. Parlandó, XXV/4., 1983. 3. o.). „Van, aki megmarad iparosnak, némelyikből újíto lesz, egyesek folyamatosan fejlődnek, mások eltűnnek.” (Retkes Attila: *Zenélő ezredkezdet – Válogatott interjúk, 2000-2003.* 2004. 147. o.). Ennek több oka is van, a „hibát”, ha egyáltalán annak lehet nevezni, nem csak a zenepedagógusban vagy a módszerekben kell keresni. Ha az optimális fejlődést biztosító komponensek valamelyike nem megfelelő, vagy hiányzik, a fejlődés menet megtörhet. Átmenetileg, de akár véglegesen is.

Előadásom célja egy szokatlan életút elemzésével olyan analízis készítése, mely egy Mozarthoz hasonlított zenei csodagyerek, Nyiregyházi Ervin (1903-1987) életének fordulópontjait vizsgálja.

Életének első időszakát az ismert pszichológus, Révész Géza 1916-ban megjelent könyve: Erwin Nyiregyházi (Leipzig, 1916) által ismerjük. A tíz éves gyerekről azt írta, hogy a kis Ervin nagy zeneszerzői talentum és kiemelkedő reproductív tehetség, hasonló a fiatal Mozarthoz.

Nyiregyházi Ervin nevét ma még a zenészek között is kevesen ismerik. Miért nem vált be a „jóslat”? – Kevin Bazzana életrajzi regénye Nyiregyházi Ervinről a McClelland & Stewart kiadónál *Lost Genius* címmel jelent meg (2007), a német fordításban a cím – *Pianist X* – találóbban utal az ismeretlenségre (2007. Schott Music, Mainz). Miért született mégis életrajzi mű, s lett bestseller a regény? Milyen okokra vezethető vissza a felnőttkori kudarc, minek köszönhető az időskori újabb aktív művészi tevékenység?

Az életút-elemzés és -összehasonlítás módszerével arra próbálok választ keresni, mely események, tényezők és személyek hatása befolyásolta kedvezően – kedvezőtlenül a művészi karrier és tehetség kibontakozását. Ezek megismerése segítheti a tehetségekkel foglalkozó szakemberek preventív, oktató – nevelő, tehetségeket gondozó tevékenységét, nem csak a zenei nevelésben, hanem a tehetségfejlesztés minden területén.

A reflektív gondolkodás korlátai a tanári tevékenységben

Sántha Kálmán

skalman@uranos.kodolanyi.hu

(Kodolányi János Főiskola Neveléstudományi Tanszék, Székesfehérvár)

Az utóbbi évek hazai és nemzetközi neveléstudományi szakirodalma kiemelt jelentőséget tulajdonít a reflektív gondolkodás vizsgálatának. A figyelmet az indokolja, hogy a pedagógusok reflexiós kompetenciáik fejlesztésével képesek lesznek módszertani kultúrájuk korszerűsítésére, munkájuk hatékonyabbá tételére, hiszen pedagógiai tudásuk differenciáltabbá válásával több szempont alapján elemezhetik tevékenységük tartalmi csomópontjait. A reflektív pedagógia témakörében a reflektív szemlélet különféle meghatározásai mellett ismertek a reflexió irányaira, fajtáira, szintjeire, spirális alakjára, kollegiális természetére vonatkozó álláspontok, de információval rendelkezünk a reflexiót korlátozó tényezők jelenlétéről is a tanári tevékenységben.

Az előadás célja a reflektív gondolkodás és a tanári tevékenység kapcsolatának hangsúlyozása mellett a reflexiót korlátozó tényezők feltárása a különböző ideje pályán lévő pedagógusok és végzős tanárjelöltek esetén. A reflexiós korlátok elemzését a pedagógusok és a tanárjelöltek saját tevékenységükre adott reflexióinak összehasonlító vizsgálatával végezzük. A téma feldolgozásához a pedagógusoknál a támogatott felidézés, míg a tanárjelölteknél a reflektív napló kvalitatív technikákat hívtuk segítségül. A támogatott felidézéssel járó kommentárokat és a reflektív naplókat kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztuk fel.

Az eredmények alapján a reflexiók, valamint a pedagógiai tudás, a nézetrendszer és a reflexiót gátló tényezők között szoros kapcsolat fedezhető fel. Az érzelmek, a pedagógiai tudás hiánya és a nézetek a pedagógusoknál és a tanárjelölteknél egyaránt reflexiós korlátként jelentkeztek, míg a tanári személyiségvonások hiányára és a környezetre, mint reflexiót korlátozó lehetséges tényezőkre vonatkozó információkkal nem talákoztunk a tartalomelemzés során. A támogatott felidézés és a reflektív naplók túlmutattak a reflexiót korlátozó tényezők feltérképezésén, hiszen a tanári tevékenység egészére, illetve a pályakezdő pedagógusok tevékenységét befolyásoló elemek feltárására is lehetőséget biztosítottak. A reflexiók többsége – különösen a tanárjelölteknél – megmaradt a technikai szinten (mit csináltam), így a komplexebb gondolkodást és a tevékenység szisztematikus elemzését feltételező problémakörökre (miért éppen így cselekedtem, honnan tudom, hogy így kellett tennem) kevésbé mutattak rá.

Az eredmények alátámasztották azt a tényt, hogy a tanári pályán és a tanárképzés megváltozott rendszerében kiemelt jelentőségű kompetencia alapú fejlesztés egyik kulcspontja a reflektív gondolkodás formálása. Az eredmények azon pedagógusok és tanárjelöltek érdeklődésére is számot tarthatnak, akik a reflektivitást az egyéni szakmai fejlődés szempontjából vélik fontosnak.

A tanulás egyes pszichológiai aspektusai

Simay Attila Endre

tillael@gmail.com

(Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest)

Az oktatás, nevelés kapcsán fontos szerepe van a tanulást meghatározó egyéni pszichológiai jellemzőknek. A tanulás megtanulásához szükséges a saját képességekkel, jellemvonásokkal is tisztában lenni. Előadásomban igyekszem röviden számba venni, szakirodalmi feldolgozás alapján, a tanulást meghatározó egyes pszichológiai aspektusokat, amelyek felmerülnek a tanulás folyamata, a tanulási készségek kapcsán. Az áttekintés nem tekinthető teljesnek, de remélem jól érzékelteti a tanulási folyamat összetettségét, az azt befolyásoló tényezők számosságát.

Kezdve azzal, hogy mit tekinthetünk tanulásnak, hogyan működik az emberi emlékezet. Gondolva itt a memória érzéki, rövid és hosszú távú tagolódására, illetve az emlékezet szerveződésére, mint a hierarchikus, vonás-összehasonlító és hálózat modellek. De kitérve a figyelem fontosságára is, amely meghatározza, mely információk befogadása történik meg.

Ezt követi a tanulási motivációk rövid bemutatása, illetve, a tanulás szempontjából fontos, szintjeinek tömör áttekintése. Mi jellemzi a beépült, internalizált, mi a belső, intrinzik és a külső, extrinzik tanulási motivációt. Illetve hogyan fogható fel a presztízs egyfajta tanulási motivációként, mely a belső és külső között található. Megemlítve a jutalmazás és büntetés belső motivációt csökkentő szerepét is.

Utána a tanulási stílusok áttekintése következik, hiszen egy tanuló teljesítményét, hatékonyságát nagyban meghatározzák az egyéni kognitív és tanulási jellemzői. Milyen az érzékleti modalitás, mennyire vizuális, auditív, vagy épp kinezetikus egy hallgató. Mivel a tanulás lehet vizuális, verbális és motoros, az egyes formákra való fogékonyságot az érzékleti modalitás befolyásolja. Illetve fontos az is, mennyire jellemez egy tanulót az analitikus vagy globális gondolkodásmód, és ehhez kapcsolódóan a jobb vagy a bal félteke dominanciája.

Kitérve még a tanulási stílusok olyan jellemzőire is, mint a környezet megválasztása. Hiszen nem egyenlően tolerálja minden hallgató az eltérő fényerősséget, hőmérsékletet, vagy épp a megszokott tanulási környezet meglétét, vagy hiányát. De megemlítem a szociális aspektusát is a tanulásnak, mivel a tanulás lehet egyedüli éppen úgy, mint csoportos tevékenység is.

Amikor az oktatás, a nevelés, a diákok tanulása a cél, akkor érdemes mindezen tényezőket számba venni. A diákoknak érdemes tisztában lenni saját eltérő kompetenciáikkal, pszichológiai jellemzőikkel, hiszen ezekre alapozva, építve hatékonyabban valósítható meg akár az élethossziglan tartó tanulás is.

Fegyelmezési elvárások az „ősiség” okán?

Simay Endre István
endresy@t-online.hu
(Allianz Hungária Zrt., Budapest)

A gyakorló tanárokkal beszélgetve gyakran felmerülő kérdés az iskolákban a fegyelmezés. A lehetőségei, de még inkább a lehetetlenségei. Ez a kérdés, bár jelenlegi, nem egyszer feszült közhangulat árnyékában úgy tűnik, korántsem napjaink terméke. Ezt jelzi, hogy már a középkorban is fontos része volt az iskolák működésének a tanulók fegyelmezése. Nem egy eseten a ma barbárnak tűnő, testi fenytésen keresztül való fegyelmezése.

Ennek a módszerei, a megvesszőzéstől a körmösig, bármennyire is emberi találmányok, maga a fizikai fenyegetéssel való fegyelmezés korántsem tekinthető emberi találmánynak. Ahogy bármennyire is szeretnénk emberi jelenségként kisajátítani a pedagógiát, gyökerei a tisztán biológiai, társadalmasodáshoz vezető evolúció mélyébe nyúlnak. Amikor ugyanis az ember ősei hordákba verődve próbálták megteremteni a napi túlélés lehetőségét, a csoport és az egyén számára egyaránt létkérdés volt a csoporton belüli játékszabályok megtanulása, az ezekhez való igazodás. Márpedig, ha a főemlősök hordáit nézzük, akkor ma sem ritka a fizikai erőszakkal való fenyegetés, mint egyfajta nevelési eszköz.

S ha elfogadjuk, hogy az őseinktől ezt az evolúciós múltat örököltük, könnyebb értelmezni talán, hogy akár a családon, akár az iskolán belül miért alapult a fegyelmezés sok évezreden át a fizikai bántalmazással határos, vagy annak határát is átlépő módszereken. Azt is mondhatnánk, hogy ez az a szocializációs minimum, ami „bedrótozottan” rendelkezésre állt a társadalmasodás hajnalától, az ókori városállamokon, birodalmakon keresztül a napjainkig vezető úton. S hatott is annak ellenére, hogy a gyermek emberi mivoltát tiszteletben tartó nevelési elveknek is megtalálhatjuk az előfutárait már az ókorban is.

A jelen iskolájára, vagy a fel-felbukkanó iskolai erőszakra azonban alighanem inkább az nyomja rá a bélyegét, hogy a későbbi korokban évszázadokig ugyancsak a testi fenytést preferálták központi nevelési módszerként. S nem volt ez máskén a különben a szeretet hatalmát hirdető keresztény iskolákban, de, ahogy a pedagógiatudomány megalapítójának Herbartnak a munkássága is példa, a világi oktatásban sem. A jelenlegi jogrendre tekintve ezen már sikerült túllépni, és a diák testi fenytése kikerült a kodifikált fegyelmezési eszköztárból. Ugyanakkor azt is tudomásul kell venni, hogy ez nem mindig találkozik a társadalom elvárásaival, amely elvárást egy-egy szélsőséges megnyilvánulás kapcsán akár mérni is lehet.

Ezek nem egyszer a társadalmi viták szintjére emelik a tanár szerepének esetleges újradefiniálását az iskolákba, és valószínűleg viszonyunkat a saját evolúciós múltunkhoz. A kettő pedig nem elválasztható egymástól. Alighanem csak az egyes emberek alkotta társadalom elvárásainak megfogalmazása, esetleg megértése után lehet olyan elvárásokat támasztani a tanárokkal szemben, ami, a közmegértéssel találkozáva, teljesíthető is.

Az élethosszig tartó személyiségfejlődés elősegítése a felnőttképzés keretében: a „transzformatív tanulás” alkalmazási lehetőségei

Somogyiné Petik Krisztina
somogyi.k@signum.hu
(Sapientia Hittudományi Főiskola, Budapest)

Az egész életen át tartó tanulás követelménye a felgyorsult társadalmi, gazdasági és technikai változásokhoz való alkalmazkodás igénye miatt fogalmazódott meg. Sokféle felnőttképzési program robbant be a piacra, s ezen programok legtöbbje arra a hallgatólagos feltételezésre épül, hogy a felnőtt ember motivált és alkalmas arra, hogy tanuljon. Kevés program foglalkozik azzal a problémával, hogy a változó világhoz való alkalmazkodásnak pszichés akadályai is vannak. Az új ismeretek megszerzése és felhalmozása önmagában még nem elegendő az új helyzetekben való helytálláshoz. Minden változás – legyen az az életút természetes velejárója vagy a külső körülmények okozta kényszer – egyfajta krízisállapottal jár. Ilyenkor el kell hagyni a korábban használt és működő koncepciókat, megküzdési módokat, esetleg életstruktúrát, és új utakat kell keresni. A krízis hatékony megoldása nem lehetséges a tudatosodás és a személyes felelősségvállalás nélkül. Kérdésfelvetésünk az, hogy a személyes életproblémák és krízisek alkotó módon való megoldásában milyen mértékben tud segítséget nyújtani a felnőttképzés, vagy ez a feladat kizárólag a pszichoterápia hatásköre?

A „*transzformatív tanulás*” J.Mezirow által kidolgozott módszere ígéretes lehetőségnek bizonyul a folyton változó világhoz való alkalmazkodás folyamatának megkönnyítésére, ugyanis olyan célokat valósít meg, melyek a személyiségfejlődéshez elengedhetetlenek: a valóság és önmagunk kritikus szemlélete, a gondolkodásunkat meghatározó jelentéssémák átdolgozása, az új sémák reflektív diskurzusban való tesztelése és új irányú cselekvések megvalósítása.

Ez a képzési modell nem tudástartalmakat ad át, hanem a kognitív sémák módosításának képességét tanítja meg, ezáltal sikerrel alkalmazható minden olyan mentálhigiénés jellegű képzési programban, amely a személy adaptációs készségének javítását célozza: pl. családsegítő programok, kríziskezelés stb.

Előadásom témája e módszer bemutatása és a magyar viszonyok közötti alkalmazhatóságának kritikai elemzése.

Beválás: az önismeret, a kockázatvállalás, az együttműködés áramlatának tükrében

Szabó Attila

sztorony@t-online.hu

**(Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged)**

Egy specifikus terület professzionális személyiségeit kiválasztva olyan forgatókönyv kreálására, kidolgozására szánom magam, amely a *különösség* feltérképezésével *általános* összefüggéseknek, a fejleszthetőség egyetemleges metodikája néhány mozzanatának a megismerését kísérel meg.

Mindaz, ami feltárul, hasznos lehet a *versenyző* számára éppúgy, mint az *edző*, a tréner számára. Az összehangolódás, a közös feladat, annak teljesítése egyfajta „együttes élmény”-ként mutatkozhat meg, mely eredményesebbé teheti mindkettőjük munkáját.

Vizsgálatom kiterjed:

- a) a kockázatvállalás
- b) az önismeret
- c) a vetélkedés – együttműködés
- d) az élmény (flow) világára.

Elvárásom szerint a felsorolt négy faktor szigorúan együtt járó lelki momentum, amelyet az utolsóként megnevezett (a flow, pozitív pszichológia) artikulál.

A négy „gondolatkör” helyzeti jellemzőit, személyi tényezőit, fejlődési aspektusait szondázom.

Az életút egyik döntő szakaszát (olimpiai ciklus) szándékolom feltárni, azt, amelyik markánsan vall kialakult, céltételező, szánt szándékkal előremutató és célorientált személyiségek rész-stációira.

A kijelölt létszám kicsiny mivolta megengedi az individuális hozzáférést: feltárulhatnak a személyes életutak az élsportolók karrierjének meghatározó fázisai az olimpiai cikluson átívelve.

A tesztelést reflexióimmal kívánom árnyalni – az edzések által nyújtott élmény- és teljesítménynövekedés (v. csökkenés) nivóját ilyen módon is rekonstruálva.

Élethossziglani tanulás és felnőttképzés

Szabó Endre

szabo.endre@t-online.hu

(Zsigmond Király Főiskola Gazdaság- és Vezetéstudományi Intézet, Budapest)

Az egész életen át tartó tanulás feltételeinek megteremtése a felnőttképzési rendszerben.

- a) Mit lehet és kell tenni a tizenévesek motiválása és a felnőttkori tanulási érdektelenség megelőzése érdekében?
  - „Meg kell tanulniuk, hogyan kell tanulni”, a saját maguk által motivált és kezelt feltételek mellett,
  - Olyan alapkészség kifejlesztése, melyek magukba foglalják a tanulási és gondolkodási technikákat, az ismeretek megszervezésének módszereit, kifejezési módokat és személyek közötti társadalmi kapcsolatokat,
  - Rugalmasabb tanterv, személyre szabott tanulási módszerek, az új technológiák jobb kihasználása, és a szakmai és az elméleti képzés egyenlőbb megbecsülése.
- b) Hogyan tudnák a tanárok belenevelni a tanulóikba az egész életen át tartó tanulás szokásait, ha ők maguk nem tanulnak egész életükön keresztül?
  - A pedagógus társadalom jobb megbecsülése, társadalmi rangjának visszaállítása és folyamatos képzésük megszervezése.
- c) A kormányzatok, a munkáltatók, a szülők és a közösségek szerepe az egész életen át tartó tanulás motivációjának kialakításában és fenntartásában?
  - A politikusok, a munkáltatók, a helyi közösségek teljes szívvel való támogatása, a foglalkoztatási feltételek növelése.
  - A kormányzatoknak, a közösségeknek és a munkáltatóknak arról is gondoskodniuk kell, hogy a minimális szinten tartsák azokat az akadályokat, amelyek megakadályozzák azt, hogy az emberek felnőtt korukban visszaüljenek az iskolapadba.
  - A kormányzatok, a munkáltatók, a szülők és a közösségek szerepének, felelősségének tudatosítása.
- d) Mit lehet tenni az elidegenített tanulók, felnőttek motiválásáért? Hogyan tudják a tanárok – és a szülők – befolyásolni a motivációs szinteket? A tanítási módszerek hogyan befolyásolhatják a tanulók motivációjának szintjét? – Egy olyan „lélektani környezet” létrehozása érdekében, amely fokozza a tanulók motivációját, a jelek szerint az iskoláknak a következőket kell tenniük:
  - A csoportmunkát csoportos tanulás és probléma-megoldási gyakorlatokon keresztül kell bátorítani,
  - Az időgazdálkodási készségek kialakítása, és lehetőleg mindenkit a saját tempója szerint kell tanítani.
  - Célrányos erőfeszítés az önmenedzselés kialakítására
  - Jelentős mértékű választási szabadság azt illetően, hogy mit, hogyan és miért akarnak tanulni.
  - A szakképzés és az általános képzés közötti szakadék áthidalása
- e) Milyen korszerű képzési programokra lenne szükség a felnőttképzésben?
  - A korszerű képzési programok jellemzői:
    - alapképzési lehetőség a szakmai követelmények függvényében
    - a képzéstartalom egymásra építése, illetve a modularitás elvének érvényesítése;
    - a képzés kompetencia- alapú és gyakorlatcentrikus tervezése;
    - az egyéni tanulási út lehetőségének biztosítása;
    - rugalmas ki- és belépési lehetőség;
  - A tananyag moduláris, rendszerszemléletű felépítése

Országos program meghatározott célpiaconak az e-közszolgáltatásra való felkészítésére a helyi elektronikus média segítségével

Szabó József
Szabo.jozsef@dtv.hu
(Debreceni Egyetem, Debrecen)

Korunk egyik meghatározó kérdésköre az élethosszig tartó tanulás. Ennek egyik részterülete azoknak az ismereteknek az elsajátítása, ami a mindennapi életünk szempontjából fontossá válhatnak, illetve segítik eligazodásunkat a változó világban. Különösen fontos ez a hátrányos helyzetű rétegek számára, ezért is kiemelkedőek azok a programok, amelyek megalapozzák az élethosszig tartó tanulást azzal, hogy segítenek az önálló tanulás modern módszereinek elsajátításában, illetve kínálják a további tanulás, ismeretszerzés lehetőségét.

Az általunk kidolgozott program célja az információs társadalom és digitális kultúra fejlesztése, az internet-használat és -ismeret bővülésének elősegítése az elektronikus média eszközeivel, elsősorban az informális és non-formális tanulásra építve. Emellett célként jelent meg a nonprofit szektor és az állami törekvések összehangolása, a társadalom digitálisan felkészületlen csoportjainak felzárkóztatása, az infokommunikációs eszközök használatához szükséges szakmai háttér megteremtése, az e-közszolgáltatások ismeretéhez, és használatához szükséges oktatási projektek megvalósítása.

A Helyi Televíziók Egyesülete felvállalta, hogy a helyi médiára építve olyan programot valósít meg, ami a formális, a non-formális és az informális nevelés eszközeit felhasználva éri el a kitűzött célokat. A helyi média eddig is alkalmazta az informális és non-formális tanulást segítő megoldásokat, tematikus műsorai a célpiacon mindennapi életét és ismeretszerző tevékenységét támogatták, így sok helyen az élethosszig tartó tanulás fontos eszközévé nőtte ki magát.

A mostani projekt keretében 6 nagyobb városban 6 különböző célcsoportnak készítettek olyan felkészítő és ismeretterjesztő magazinműsort, ahol egy adott célcsoport infokommunikációs problémáit mutatták be. A magazinok mellett minden résztvevő televízió szervezett egy fórumot az általa feldolgozott társadalmi, illetve korcsoport tagjainak. Ezen a fórumon a résztvevők tovább boncolgatták saját lehetőségeiket, illetve a résztvevőknek felkészítő oktatást is szerveztek. Ezen fórumot és oktatást a műhelyek televíziós formában is feldolgozták, így ezekből a nézők is hasznos ismeretekhez juthattak. A projekt megvalósítása során tudatos tervezés alapján a formális, a non-formális és az informális tanulás is középpontba került.

A műsorok írott és videós formában is elérhetők a www.netvilag.localtv.hu internetes oldalon. A www.netvilag.localtv.hu portál interaktív, az egyes írásokat és videókat véleményezni lehet, azokhoz kérdéseket lehet fűzni. A honlapon feltett kérdésekre szakértők segítségével válaszoltak. Ezzel útjára indulhatott egy olyan rétegspecifikus program, ami alapja lehet az ilyen irányú LLL projekteknek, illetve erre építve egyre mélyebb ismeretekhez juthatnak az érdeklődők. Különösen fontosnak tartjuk, hogy sikerült a hagyományos elektronikus média, az on line média és a klasszikus tutorálási módszerek segítségével egy folyamatos visszacsatolással működő projektet kialakítani és sikeresen működtetni.

A felnőttkori tanulás jellemzői

Sz. Molnár Anna

molnar.anna@ppk.elte.hu

(Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Andragógia Tanszék, Budapest)

Az előadás célja áttekintést adni azokról, az andragógiában megjelent fontosabb megközelítésekről, amelyek a felnőttek tanulásának jellemzőit mutatják be. A téma aktualitását az adja, hogy a felnőtt élet során végbemenő tanulás főszereplőjére, a tanuló felnőttre koncentrál, mivel az élethosszig tartó tanulásról született politikai irányelvek és dokumentumok tömegében elveszni látszik a tanulás gazdagsága és összetettsége, valamint a tisztázatlan, ellentmondásos szóhasználat megfosztja emberi tartalmától a felnőttkori tanulás jelenségvilágát.

A *felnőttek fejlődésének leírására* több modell is született, a fejlődési szakaszokat elsősorban a tanulás, a tapasztalatszerzés és a társas kapcsolatok összefüggéseiben szemlélik.

Amikor a tanulásról beszélünk, nem hanyagolható el a test, mint a személy alapvető „része”, de a *testi működések* és a tanulás összefüggéseiről a felnőttkori tanulás speciális területein, például a fizikai munkafeladatok elsajátításának megértéséhez, az eddigieknél több ismeretre volna szükség. A test, különösen az agyműködés változásainak hatását az idősek tanulási képességeit tárgyaló szakirodalmak érintik alaposabban. További kutatások célja lesz annak vizsgálata, hogyan lehet tanulni egy információ-alapú, ugyanakkor öregedő társadalomban, s miként lehet késleltetni az öregedéssel fellépő hanyatlás folyamatát.

A *személyiséggel* foglalkozó munkákban a felnőtt tanuló önképét tartják a legfontosabb sajátosságnak. A felnőttoktatásban a tanulók pszichés sajátosságainak hangsúlyozása azért lényeges, mert a tanulás, a tanítás folyamatában a felnőtt teljes személyiségével vesz részt, teljes személyisége érintettségével azaz „nem a fej, hanem az ember képződik”.

A *felnőtt tanulási motívumainak*, valamint *előzetes tudásának és tapasztalatainak* tanulásra gyakorolt hatása már a korai andragógiai írásokban is kitüntetett figyelmet kapott. A konstruktivista felnőttoktatás-elmélet a tanulásáról vallott új felfogásával, a felnőttek előzetes tapasztalataira, tudására vonatkozó megállapításaival jelentős hozzájárulást adott a tanuló társadalom eszméjének megvalósításához. A világ felgyorsult változásaiban az ember túléléséről szóló mondanivalója, ismeretelmélete releváns az andragógiai diszciplína számára.

A mai kutatások egyik fő kérdése, hogyan válhat *önirányítóvá* egy felnőtt tanuló, s ezzel szoros összefüggésben, illetve az új ismeretszerzési formák elterjedésével a kutatások fókuszába a *felnőttek tanulási nehézségei* kerültek.

Az élethossziglani nyelvtanulás az óvodában kezdődik

Szücs Eszter Cecilia
esztercecilia@gmail.com
(Kaposvári Egyetem, Kaposvár)

Az Európai Unió egyik legfontosabb célkitűzése - egyben legnagyobb kihívása - az, hogy az európai polgárok számára biztosítani tudja az idegennyelv- tanulás lehetőségét. A nyelvi kompetencia olyan alapvetően szükséges készség, mely megjelenik az oktatásban, a munkaerőpiacon, a társadalmi és kulturális környezetben egyaránt. A nyelvtanulás, pedig egy élethosszig tartó cselekvés.

A tagállamok tisztában vannak azzal a ténnyel, hogy a sikeres nyelvoktatásnak nagyon korán kell elkezdődnie, ideális esetben már az óvodában vagy az általános iskola alsó tagozatában. Ezeken a helyeken történik ugyanis a másodlagos szocializáció, ahol megalapozódik a másik emberekkel, kultúrákkal és nyelvekkel szembeni érzékenységünk, viselkedésünk. Azok, akik korai gyermekkorban kezdik idegen nyelvi tanulmányaikat, sokkal jobban tisztában lesznek saját kulturális örökségükkel és ennek hatásával, ezáltal nyitottabbak lesznek más kultúrák iránt. Mind a tanároknak, mind a szülőknek több információt kellene biztosítani a korai nyelvtanulás lehetőségeiről és előnyeiről.

Nem szabad azonban elfeledkezni arról a lényeges dologról, hogy a korai nyelvoktatás csak akkor lehet és lesz hatásos, ha megfelelően képzett szakemberek irányításával folyik a nyelvelsajátítás, kis létszámú csoportokban, megfelelő óraszámmal és tökéletesen kidolgozott és felépített óraterivel.

Magyarországon rendkívül magas szinten folyik az óvodapedagógus-képzés, szinte az egész világon egyedülálló felsőfokú képzésben. A nemzetiségi óvodapedagógusok képzése évtizedekre nyúlik vissza, de a 21. század igényeit már nem tudják teljes mértékben kielégíteni. Olyan nyelvek iránt nőtt meg a kereslet, melyek nemzetiségi oktatásban nem vesznek részt Magyarországon.

Előadásomban szeretném ismertetni az Európa Tanács kisgyermekkorai nyelvoktatással kapcsolatos ajánlásait, illetve egy összefoglaló képet szeretnék nyújtani a magyar idegennyelvi-óvodapedagógus képzésekkel kapcsolatban.

„Konstruktív” dráma

Takács Gábor

takacs.gabor@kavaszhaz.hu

Káva Kulturális Műhely

Előadásomban a tanítási dráma (Drama in Education = DIE) és a konstruktivista pedagógia alapfogalmainak néhány lehetséges kapcsolódási pontjára szeretnék rámutatni. E két irányzat összekapcsolását azért tartom nem csak lehetségesnek, de célszerűnek is, mert mindkettőnek alapfelfogása, hogy a gyerekeket - az ún. adaptív tudás kialakításán keresztül - a világhoz való alkalmazkodásban érdemes pedagógiailag segíteni. Ennek fontos eszköze az önállóságra nevelés, illetve a törekvés arra, hogy gyerekek a tanulás során kialakítsák a saját koncepcióikat, saját elméleteiket, és meghozzák saját döntéseiket. Ehhez fontos, hogy a kiválasztott problémák a legmegfelelőbb módon legyenek megfogalmazva, és a közösség elé tárva. A konstruktivista pedagógia azon alapgondolata, mely szerint a magunkról és a világról kialakított tudásunk a saját konstrukciónk, ugyancsak összefüggésbe hozható a dráma egy fontos „tételével”, mégpedig azzal, hogy a tanulás legfontosabb célja egy adott problémához való viszonyunk kialakítása, meghatározása.

Előadásomban tehát kísérletet teszek arra, hogy megmutassak és értelmezzek olyan hasonlóságokat, amelyek a tanítási dráma és a konstruktivista pedagógia alapfelfogása, és alapfogalmai között figyelhetőek meg. Reményeim szerint sikerült igazolnom, hogy a cselekvés pedagógiája és a konstruktivista pedagógia eszmerendszere meglehetősen közel áll egymáshoz, összekapcsolásuk tehát evidensnek, és szükségesnek is tűnik.

Magát a drámát belülről, saját gyakorlatomból ismerem. Színész-drámatanárként dolgozom immár tizenhat éve, szakmai vezetője vagyok a budapesti Káva Kulturális Műhelynek, egy 1996-ban alapított művészeti és pedagógiai szervezetnek, melynek fő tevékenysége ún. színházi nevelési (Theatre in Education = TIE), valamint drámaprogramok (DIE) létrehozása, rendszeres bemutatása általános és középiskolai korosztályoknak. Mindemellett évek óta tanítok a felsőoktatásban, illetve pedagógus továbbképzéseken. Az ELTE PPK pedagógia és tanári szakán 2008-ban végeztem.

A határon túli magyar felsőoktatás világa hallgatói szemmel

Takács Tamara

tamaratakacs@yahoo.com

(Nyíregyházi Főiskola Pedagógusképző Kar Szociálpedagógiai Tanszék, Nyíregyháza)

Az Európai Unió nemzeteket egyesítő, harmonizációs politikájának égisze alatt az országhatárok átjárhatóvá váltak. A kulturális elfogadottság és a jogharmonizációs politika ellenére a kisebbségben élő tagok élethelyzete keveset változott. Önmaguk létét a többségi nemzethez való viszonyuk, az azoktól való identitásbeli másságuk alapján determinálják.

Kutatásunk tágabb kontextusaiban arra vállalkoztunk, hogy kvalitatív mélyinterjú vizsgálati módszerrel feltárjuk és bemutassuk a határon túl született magyar hallgatók életének és identitásának főbb sajátosságait. Az interjúk alapvetően három fő csoportra tagolhatóak:

1. *Az első csoportot alkotják azok a diákok, akik szülőhelyükön, kisebbségi közegben élnek és nevelkednek, illetve az ottani felsőoktatási intézmények egyikében töltik diákéveiket.*
2. *A második csoport tagjai azok a diákok, akik szülőföldjükön laknak, azonban magyarországi képzőhelyen folytatják tanulmányaikat. Az ő esetükben ezt egyfajta migrációs átmenetnek tekinthetjük.*
3. *A harmadik csoport tagjai Magyarországra költöztek, amelynek sok esetben oka a magyarországi képzésben való részvétel szándéka. Ennek megfelelően magyarországi felsőfokú képzésében vesznek részt.*

A megkérdezett, kisebbségben élő diákok számára az egyik fő problémát az ország hivatalos nyelvén való kommunikáció jelenti. Viszont közösségüket erős kapcsolatháló jellemzik, ahol a diákok jól érzik magukat. A magyarországi képzőhelyet választó diákok számára már nem okoz nehézséget a többségi nemzet nyelvének használata, viszont körükben probléma a kapcsolati tőke kezdeti hiánya.

A választott egyetem helye már önmagában is tükrözi a végleges letelepedéssel kapcsolatos szándékot. A magyarországi egyetemek köréből választó diákok többsége Magyarországon tervezi jövőjét. A hazai közegben továbbtanuló hallgatók többsége erős lokális identitással rendelkezik, ennek megfelelően, szülőhelyén tervezi jövőjét. Ez a tendencia azzal magyarázható, hogy kisebbségi közegben megerősödik a nemzeti identitástudat, hiszen a makro csoporttól – többségi nemzet – elkülönülő, másság alapján szerveződött, mezo csoport – magyar kisebbség – tagjai közös tudatuk mentén összetartoznak, ezt a közös tudatot pedig az ez alapján szerveződött mikro csoportokban – diákszervezet, baráti társaság – élik meg, vagyis ápolják, erősítik. Ez a tendencia megmutatkozik abban is, hogy az anyaországtól távolodva a nemzeti identitástudat megélése egyre karakterisztikusabb, melynek jellegzetes példája a székely öntudat. Az így kialakult nemzeti identitás gátja lehet a kisebbségi léthelyzetből az anyaország felé orientálódó földrajzi mozgásnak. A többségi nemzet kulturális közegében létrejött kisebbségi szubkultúra erősebb kötést jelenthet az anyaország vonzásánál. Lehetséges, hogy a „légiesedő” országhatárok által ez a tendencia még fontosabb funkciót tölthet be azáltal, hogy nem engedi a nemzeti közösség tagjait Európa szerte szétvándorolni, a mobilitást támogató európai uniós politika ellenére sem.

A taniroda és az andragógia gyakorlata

Tombor Viktória

tombor@feek.pte.hu

(Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar, Pécs)

Az Európai Unió legfontosabb célkitűzése, hogy 2010-re a világ legversenyképesebb tudásalapú társadalmává váljon. Napjaink kulcskérdése a gazdasági versenyképesség, az egész életen át tartó tanulás gyakorlattá válása, a munkaerő folyamatos megfelelése a munkaerőpiac elvárásainak. A gazdasági versenyképesség záloga az oktatási intézmények és a gazdasági szervezetek hatékony együttműködése. Az oktatási intézményeknek arra kell törekedniük, hogy minél kompetensebb potenciális munkaerőt tudjanak kibocsátani. A gazdaság folyamatosan változó igényeinek való megfelelési kényszer proaktivitásra kell, hogy ösztönözze az oktatási intézményeket, elsősorban a szakképző iskolákat. Az oktatással szemben megfogalmazott elvárások, új oktatási/képzési tartalmakat és új oktatási módszereket igényelnek. Általánosan elfogadott tény, hogy az ismeretszerzés hatékony módja a cselekedve tanulás (learning by doing), így a „hagyományos” frontális oktatás mellett, egyre inkább megjelennek az új módszertanok, mint a kooperatív tanulás, a projekt módszer, a képesség fejlesztő tréning és a taniroda.

A kutatás és az előadás célja, hogy bemutassa a tanirodát, mint andragógiai módszert, és a tanirodában történő műhelymunkát szemléltesse.

Előadásomban bemutatom egy az NSZFI által kiírt 6.4.1 Adekvát kompetencia korszerű kompetencia fejlesztési kutatás a felsőfokú szakképzés gyengeségeinek és erősségeinek feltárására, alkalmazható adatgyűjtés és oktatási módszertan elnevezésű pályázat tanirodai vonatkozásait. A pályázat produktuma egy vállalkozói kulcskompetenciát fejlesztő gyakorlati elemeket tartalmazó modul lett. A kutatás módszere primer adatgyűjtés, strukturált kérdőíves lekérdezés és interjúkészítés a mintába került képző intézmények bevonásával történt.

Az emberi kapcsolatok jellemzői az alternatív iskolákban

Torgyik Judit

jtorgyik@uranos.kodolanyi.hu

(Kodolányi János Főiskola Neveléstudományi Tanszék, Székesfehérvár)

Az iskola a tanulás színtere, ahol a gyerekek jelentős időt eltöltenek. Nem csak az a fontos, hogy mit tanulnak, hanem az is, hogy milyen légkörben, milyen emberi kapcsolatok közt élnek meg iskolás éveiket.

Előadásomban két esettanulmányt mutatok be az alternatív iskolák emberi kapcsolatainak, iskolai légkörének jellegzetességein keresztül, mely jól prezentálja ezen intézmények sajátos vonásait, példaértékű módszereit. Az itt dolgozók jól tudják, hogy az emberi kapcsolatok tudatos alakítása, formálása visszahat a tanulásra, az iskolához való viszony pozitív megélésére. Vizsgálódásaim a csepeli Burattino Iskolában és a budapesti Kincskereső Iskolában végeztem, ahol a pedagógusok kikérdezésén keresztül, valamint iskolai dokumentumok megismerése, elemzése révén jutottam információkhoz az iskolában tetten érhető kapcsolati rendszer jellemzőiről.

Az így nyert adatok alapján elmondható, hogy a kiválasztott iskolák tudatosan formálják intézményi légkörüket, szándékosan odafigyelnek a gyerekek humán szükségleteire, s törekszenek annak leginkább megfelelő kielégítésére (szeretet, elfogadás, törődés, bizalom, intellektuális és esztétikai szükségletek, önmegvalósítás elérése). Jellegzetesen jelen van a mindennapokban a tolerancia, a tanulók igényeinek különös tekintetbe vétele, a gyerekek óvása a kirekesztéstől, a megfélemlítéstől, a nehézségekkel küzdő és a hátrányos helyzetű gyerekek messzemenő elfogadása, minél több alkalom megragadása a tanulók szüleinek, családtagjainak megismerésére. Másrészt minden tanulót sajátosságaival együtt elfogadnak, legyen az: betegség, tanulási nehézség, vagy szegény szociokulturális környezetből érkezés. A napkezdő beszélgetés egymás jobb megismerését szolgálja. Értékként említhető a Burattino Iskola gyakorlatában a hátrányos helyzetű tanulók sikeres iskolai beilleszkedését elősegítő patronáló tanárrendszer működtetése. Minden gyerek választ magának egy pedagógust, akihez emberi problémáival, életvezetési nehézségeivel is fordulhat. Mindkét intézményben jellegzetes a nevelők közötti aktív tapasztalatcsere, a team-munka rendszeres megvalósítása. Különösen a hátrányos helyzetű, különleges bánásmódot igénylő tanulók segítése érdekében az iskola szakmai profiljának bővítése, a segítő szolgáltatásokkal, szakemberekkel, így fejlesztő pedagógussal, szociális munkással, iskolapszichológussal, nevelési tanácsadóval, logopédussal való intenzív és kiterjedt kooperáció.

A Kincskereső Iskolától széles körben átvehető érték a szülővel való kapcsolatrendszer tekintve az aktív párbeszéd, a fokozott nyitottság, a megszokott együttműködési formák tágítása, a család számára minél több alkalom biztosítása az intézmény életébe való bekapcsolódásra (pl. szülői sportcsapat, kirándulások közös szervezése, az iskolai tízórai gyümölcscsel való ellátása). Mind a két vizsgált iskolában példászerű a pedagógusok közötti aktív párbeszéd, a kiváló egymásra figyelő kollegiális viszony, az egymástól való tanulás többféle formájának gyakorlata.

A demográfiai és gazdasági folyamatok hatása az oktatás hatékonyságára

Tóth Erika

totherika13@freemail.hu

(Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar, Pécs)

Kutatásomban a magyarországi régiók gazdasági fejlettségének és az iskolázottsági színvonalának összefüggéseit vizsgálom a rendszerváltás utáni időszakban. Kiindulópontként a demográfiai folyamatokat tekintem át, mivel az oktatási rendszert érintő átalakulások elemzése során megkerülhetetlen a demográfiai folyamatok következményeinek vizsgálata, hiszen a tanulólétszám változása az oktatásra közvetlenül ható demográfiai tényező.

Kutatásom hipotézise az, hogy az iskolázottsági szint dinamikus növekedése nem feltétlenül jár együtt a gazdasági fejlődés ütemének növekedésével. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy milyen okai vannak annak, hogy a tanulás nem egyenes arányban vezet a tudás mennyiségének növekedéséhez.

A kutatás elméleti jellegű, mely a téma hazai szakirodalmára, valamint másodelemzésre épül. A másodelemzések alapját részben a Központi Statisztikai Hivatal, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, és az EUROSTAT publikált kiadványai és internetes adatbázisai képezik, részben korábbi tudományos kutatások adataiból merítettem. A kutatás időbeli metszete 1990-2008, azaz az elmúlt 18 évben megvalósult, statisztikai adatokkal is szemléltethető változásokra koncentrál.

A kutatásom célja a társadalmi és gazdasági folyamatok ismertetése, amelyek releváns hatással bírnak az oktatásra. Pontosabban ezek a folyamatok hívják fel a figyelmet arra, hogy a kutatásban foglalt kérdéskörrel egyre szükségesebb nem csak felületesen foglalkozni, hanem több aspektusból, komplexen vizsgálni.

A témaválasztást indokolja, hogy mindeddig viszonylag kevesen vizsgálták a regionális szintű iskolázottsági és gazdasági növekedési adatok közti összefüggéseket, azok kapcsolatát. A kutatásban pontosan azért szükséges a fenti tartalmak részletes, együttes szerepeltetése, mert ennek a témának a vizsgálata rendkívül összetett kérdés, és a végkövetkeztetéshez ez a nagyon sokféle, szerteágazó ismeret szükséges. Ezen folyamatok együttes hatása és azok következménye arra hívják fel a figyelmet, hogy a jövőben az oktatás minőségi fejlesztését kell a középpontba helyezni a mennyiségi fejlesztés helyett.

A témaválasztás relevanciáját adja, hogy a kutatás eredményinek figyelembe vétele – azaz, a különböző oktatásra ható területek összhangban történő koordinálása, működtetése – hozzájárulna az oktatás minőségi javulásához.

Az „*Oktatás, nevelés, élethossziglani tanulás*” című konferencián a fenti kutatás eredményeit szeretném bemutatni, valamint a kutatás zárásaként megfogalmazott javaslatokat ismertetni, melyek a képzés, felnőttképzés minőségének javítását, tartalmának fejlesztését szolgálja.

Edzők a parasportban – parasport az edzőképzésben

Tóvári Ferenc & Prisztóka Gyöngyvér
toferenc@freemail.hu & gyongy@gamma.ttk.pte.hu
(Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
Testnevelés- és Sporttudományi Intézet, Pécs)

Paralimpia vagy Olimpia? Melyik az igazi, melyik a jelentősebb, a társadalom melyik versenyen elért eredményt ismeri el „igazinak”? Az edző melyik versenyzője sikerének örül jobban, amikor mindkét olimpián eredményesen szerepelnek tanítványai? A versenyzők által elért eredmények minden esetben önmagukért beszélnek, ezekhez azonban magas szintű szakmai és sportpedagógiai-, sportpszichológiai ismeretek is társulnak. Érdekes kérdés lehet, ha azt vizsgáljuk, hogy az edzők hogyan viszonyulnak a teljesítményükben más, illetve az ép versenyzőktől eltérő képességű sportolókhoz.

Kutatásunkban már több éve vizsgáljuk az iskolai testnevelés területén megvalósítható eltérő képességekkel rendelkező tanulók integrációjának lehetőségeit, és a közös élmények biztosításán keresztül a sporttevékenység egészségre és mentális állapotra való pozitív hatásait. Bár a versenysportban az integrációnak, inklúciónak nincs realitása sem a jelenben sem a jövőben, mégis foglalkozni kell a témával. Ugyanis a parasportban felkészítést végző edzők az épek köréből kerülnek ki; a bolognai rendszerben történő átalakult sportszakember képzés sem teszi lehetővé, hogy fogyatékos emberek edzői képesítést, végzettséget szerezzenek.

Ebből a helyzetből kiindulva tartottuk fontosnak, hogy megismerjük a már pályán lévő szakemberek és az edzőképzés végzős hallgatóinak, illetve tanulmányaikat éppen megkezdők ismereti szintjét, viszonyulását és véleményét a parasporttal kapcsolatban. Lényeges kérdés az is, hogy milyen feltételekkel vállalnának edzésvezetést fogyatékkal élő sportolóknak, ismerik-e lehetőségeiket, problémáikat. Érdekes információ lehet a sportban dolgozók részéről a parasportolók felkészítésének nehézségi fokát megítélni az edzői munka szempontjából, és hogy eredményeik milyen értéket képviselnek számukra.

A felmérés első fele 2007-ben Baranya megyében dolgozó sportedzők, illetve az edzőképzésben végzős hallgatók bevonásával készült. Ennek eredményeit kiegészítettük és összevetettük a 2009-ben edzőképzésre jelentkezők válaszaival. A kérdőíves módszerrel történő adatgyűjtés értékelését egyszerű matematikai-statisztikai számolással végeztük.

Lényeges szempontnak tartjuk, hogy oktató-nevelő munkánk során olyan edzőket képezzünk, akik tisztában vannak az integrált, inklúzív – személyre szabott mozgásoktatás megoldási lehetőségeivel, illetve a parasport speciális képzési igényeinek kérdéseivel. Ugyanakkor munkánk másik jelentős célkitűzése, hogy a társadalmi szemlélet alakításával hozzájárulhassunk ahhoz, hogy a fogyatékos sportolók közül is lehessenek olyanok, akik sorstársaik lehetőségeit, határait és problémáit is jobban ismerve, szakmai végzettséggel felvértezve – edzői szakképesítést szerezve - kapcsolódhassanak be a parasportolók felkészítésébe, versenyrendszerébe.

Két felsőoktatási intézmény andragógia szakos hallgatóinak minőségügyi ismeretei, minőségkultúráról alkotott véleménye és azok összevetése

Vámosi Tamás & Miklósi Márta

vamosi@feek.pte.hu & mmiklosi79@yahoo.com

(Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar Szak- és Felnőttképzési Tanszék, Pécs & Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományok Intézete Andragógiai és Művelődéstudományok Tanszék, Debrecen)

Előadásunkban egy közös kutatás eredményeit, megállapításait szeretnénk összefoglalni, amely a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományok Intézete Andragógiai és Művelődéstudományok Tanszék, valamint a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar hallgatóinak minőségmenedzsmenttel és minőségkultúrával kapcsolatos véleményét, tudását tükrözi.

Kutatásunkban kérdőíves módszerrel gyűjtöttünk adatokat, teljes lekérdezéssel a két felsőoktatási intézmény andragógia szakos hallgatóinak körében. Felmértük azt, mennyire tájékozottak saját szakjukkal, szakirányaikkal kapcsolatosan, milyen indokok vezettek ahhoz, éppen erre a szakra esett a választásuk. Információt szereztünk konkrét, minőségügyről, akkreditációról szerzett tapasztalataikról és arról, mennyire érzik ezt a területet meghatározó jelentőségűnek a munkaerőpiacon. A kérdőív kitért a felsőoktatási intézmények minőségkultúra kapcsán értelmezhető magatartásának megítélésére, különös tekintettel azokra a jellemzőkre, amik alkalmasak lehetnek a képzési folyamat minőségének aspektusból történő mérésére.

A kérdőívek rögzítését, feldolgozását követően összevetjük, mi jellemzi a jelenlegi andragógia szakos hallgatóinak ismereteit a fentebb bemutatott kérdéseket illetően. Hipotézisünk szerint a minőségmenedzsmenttel kapcsolatos ismeretek a felsőbb évfolyamok esetében számottevően növekednek, részidejű képzésben részt vevő hallgatók esetében nagyobb mértékben mint a teljes idejű képzésben lévőkénél, ugyanakkor a minőségkultúra mérhetősége, illetve annak jellemzői kapcsán egy elég vegyes kép kirajzolódása várható, különösebb súlypontok nélkül.

Globalizáció és lokális nevelés

Varga László

laci63@gmail.com

(Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Sopron)

A globális gondolat a nevelésben, a határok (korlátok) nélküli világ eszménye egy újfajta pedagógiai kihívást is jelent: odafigyelés a „másik személyre” és odafigyelés saját felelősségünkre a világban – azért, hogy egy élhetőbb hely legyen Földünk, melyen élünk. A globalitás elvének óvodai és iskolai gyakorlati alkalmazása még meglehetősen kezdeti stádiumban van hazánkban, ugyanakkor Európában egyre több pedagógus és intézmény vállalkozik a globalitás, a multikulturalitás, a globális problémák gondolatkörének az óvoda, iskola világába való beemeléseire.

A nevelés-oktatás tartalmi modernizációja megkívánja azoknak az ismereteknek, kompetenciáknak és viselkedésbeli jellemzőknek a megtanítását, amelyekre egy gyermeknek a harmadik évezredben szüksége van. Az intézményes nevelés és oktatás tartalmának és módszereinek elő kell segítenie a modernizációs áramlatoknak megfelelő kompetenciák fejlesztését.

A globális nevelést úgy is megfogalmazhatnánk, mint a világ újraformálásának egy speciális módja. A gyermekek csak úgy képesek megérteni a saját, közvetlen világukon belül lezajló változásokat, ha felfogják, hogy a változást hozó tényezők és folyamatok egy dinamikus, sokrétegű világrendszeren belül működnek, melyben a "lokális benne van a globálisban, a globális pedig a lokálisban." A múlt, jelen és jövő szintén egy dinamikus kapcsolatban érzékelődik. A gyermek új perspektívákkal kerül szemtől-szembe, a világ látásának új módjaival, megtanulva azt, hogy élete kibogozhatatlanul összefonódik ezer mérföldekkkel távolabbi gyermekek és környezetük problémáival, jövőbeli lehetőségeivel, így elkerülhetetlenül elkezd kritikusan vizsgálni saját feltevéseit, perspektíváit, értékeit és viselkedését.

A globális nevelés specifikumát az jelentheti, hogy meg kell tanítani és tanulni, hogyan viselkedjünk, éljünk együtt többféle kultúra hordozóival. Nálunk is már gyermekkorban tudatossá kell tennünk annak természetességét, hogy minden társadalom igen összetett, többféleképpen tagolódik, az emberek pedig egyszerre kötődhetnek az identitás, az azonosságtudat vállalásával is többféle dimenzióhoz. A globális nevelés azt a felfogást állítja középpontjába, hogy a különbözőség normális dolog, másnak lenni természetes.

Egy nevelő intézménynek rendelkeznie kell azokkal az eszközökkel, melyekkel formálni tudja az új, fogyasztói társadalom és a média motorja által hajtott világban élő gyermekeket, továbbá különös gondot kell fordítania az érzelmi intelligencia fejlesztésére. A nevelés minősége mindenekelőtt attól függ, hogy a gyermekkel foglalkozó személyek képesek-e megfelelő kapcsolatot kialakítani a gyermekekkel, képesek-e biztonságos, következetes, érzékeny, stimuláló és kielégítő légkört teremteni. Az új típusú nevelői magatartás teret enged a felfedezésnek, a gyermeki szabadságnak, a gyermek így felépíti önmagát, megkonstruálja személyiségét, mely elsősorban nem kívülről irányított folyamat, inkább egy belső építkezés. Célunk az önmagát merteremtő (gyermek)ember felneveléséhez a lehetőségek megadása.

Élményalapú tanulás egy életen át

Zalay Szabolcs
zalaysz@gmail.com

(Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Kultúratudományi Intézet, Pécs)

A *flow-élmény* hatására a tudat komplexebbé válik, mert ez az élet-élmény egyszerre nyújtja a differenciáltság és integráltság élményét. A személyiség ilyenkor egyedinek, értékesnek, autonómnak és egyúttal a Mindenség, illetve a Közösség boldog és hasznos tagjának érzi magát. *Csíkszentmihályi Mihály* a *flow-élmény* egyik legérdekesebb paradoxonjának tartja azt a jelenséget, hogy az emberek cselekedetei gyakran akkor a legkönnyedebbek, amikor a legnehezebb feladatokat teljesítik. S így van ez a tanulás erőfeszítéseivel is, gyerekeknél és felnőtteknél egyaránt. Az élethosszig tartó tanulás filozófiája is csak akkor jelenne meg örömteli életlehetőségként, s nem kényszerképzetként, ha a külsőleg irányított oktatás vége egyben a belső motiváció irányította tanulás kezdeti szakasza lenne.

De *Csíkszentmihályi* nem áll meg ezen a ponton. Pszichológiai tudományos kutatási alapokon nyugvó „filozófiáját” az egész élet folyamatára kiterjeszti. Véleménye szerint, hogy annyira megközelítsük a tökéletes élményt, amennyire csak emberileg lehetséges, meg kell tennünk tudatunk kontrollálásában az utolsó lépést is. Ez azt jelenti, hogy egész életünket egyetlen egységes áramlat-tevékenységgé kell alakítanunk. Ez ma az emberiség kihívása több más gondolkodó szerint is. Kellőképpen nehéz cél áll előttünk, a globális problémák megoldásának feladata, amely egy alapvető andragógiai probléma is. Ha minden erőnket ennek a célnak az elérésére, az ehhez szükséges képességek megszerzésére fordítjuk, akkor tetteink és érzéseink harmóniába kerülhetnek egymással. A darabjaira hullott élet részei összerendeződnek, és értelmet kapnak a dolgok mind a jelenre és a múltra, mind a jövőre nézve is. Ilyen módon egész életünknek értelmet adhatunk. S ez lehet a *László Ervin* által emlegetett „tudati forradalom” kulcsa is.

Ezek a gondolatok ma már nem légből kapott fantáziaszülemények, hanem több évtizedes kutatómunka eredményei, s teljesen megfelelnek annak az új pedagógiai filozófiai paradigma kritériumainak is, amely képes lehet választ adni a kor kihívásaira. Magyar iskolákban végzett empirikus kutatásomat részben „élmény-tesztek” segítségével végeztem. Elméleti téziseimet ennek a kutatásnak az eredményeivel kívántam alátámasztani. Az „áramlat” kifejezést mérésem központi kategóriájaként használtam, szembeállítva a *flow*-fokot az unalom és a szorongás fokával a tanulási folyamatban. Állításom szerint a *lifelong learning* koncepció új perspektívájának éppen az élmények adhatnak mélységi dimenziót. Előadásomban ezt a tételt kívánom igazolni.

A készségfejlesztés lehetőségei az egyetemen – információs műveltség felsőfokon

Zsák Judit
zsak@feek.pte.hu

(Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Könyvtártudományi Intézet, Pécs)

A Bolognai folyamat nemcsak szerkezeti átalakulást hozott az európai felsőoktatási térségbe, hanem újfajta elvárásokat is, mint például a kompetenciaalapú oktatás eddigieknél fokozottabb igényét. Az utóbbi időben egyre többen fogalmazzák meg abbéli félelmüket, hogy a felsőoktatásban kell pótolnunk a hallgatók olyan alapkészségeit – és, teszem hozzá, sokszor az alapvető tárgyi tudását, illetve általános műveltségbeli tudását is –, amelyeket a közoktatásban eltöltött évek során kellett volna megszerezniük, elsajátítaniuk.

E tekintetben az egyik legfontosabb kompetenciaterület az információs műveltség, melyre korunk információáradatában mindenkinek elengedhetetlenül szüksége van. Az információs műveltség segítségével az egyén tanulása, kutatása, munkavégzése és szórakozása során kritikusan tudja kezelni a különféle hagyományos és elektronikus forrásokat, meg tudja szerezni, értékeléssel és szelekcióval ki tudja szűrni belőlük a releváns információkat, ezáltal jobban tud tájékozódni a világban és jobban tudja érvényesíteni az érdekeit is.

Ez a ma kulcsfontosságú tudás biztosan részét kell képezze az alpműveltségnek, és a közoktatás után a felsőoktatásban is tanítanunk kell, egy-egy tantárgy keretében éppúgy, mint a könyvtárban. A felsőoktatási intézmények felelőssége, hogy hallgatóikat ne csak ellássák tudással, hanem fel is készítsék őket az egyre változó és megújuló tudások megszerzésére, az értő válogatásra és a kreatív hasznosításra, azaz az élethosszig tartó tanulásra. Ebben az értelemben az információs műveltség képezi az alapját az egész életen át tartó tanulásnak. Egyaránt fontos minden tudományterületen, minden tanulási környezetben, és az oktatás minden szintjén. Ezt szemléltetendő, az előadás keretében összehasonlításra kerülnek néhány pécsi FSZ (moderátor, sportkommunikátor, reklámszervező szakmenedzser) és BA-képzés (andragógia, informatikus könyvtáros /információs műveltség pedagógiája szakiránnyal/) tapasztalatai alapján az információs műveltség felsőfokú fejlesztésének tantárgyi lehetőségei.

Az előadás alapgondolata, hogy miközben az információs műveltséget valamennyi szak tantervébe és minden kurzus tananyagába integrálni kell, szükséges néhány olyan speciális kurzus vagy akár szakirány, amelyek keretében intenzívebben és célzottabban lehet foglalkozni az információs műveltséghez szükséges készségek fejlesztésével. A tantervi integráció lehetőséget ad arra, hogy a közoktatásból vett minták alapján a felsőoktatásban is erősítsük a tanuló- és kompetenciaközpontú, reflektív oktatási és tanulási módszerek jelenlétét és pozitív hatását, szemben az akadémikus tudás átadására, kizárólag tankönyvre és előadásra épülő hagyományos felfogással. Az említettek mellett nyilvánvalóan az is nagy kérdés és kihívás, hogy megtervezzük, mit kell tanítanunk majd MA-szinten, és hogyan lehet különbséget tenni a BA-n és MA-n elvárható és szükséges műveltség és alapkészségek között.

